

**Біобібліографія
Вчених Київської Політехніки**

Випуск 4

**Михайло Іванович
КОНОВАЛОВ**

Біобібліографічний покажчик

Михайло Іванович Коновалов

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА БІБЛІОТЕКА
імені Г. І. ДЕНИСЕНКА

Біобібліографія вчених Київської Політехніки

Випуск 4

До 125-річчя
КПІ ім. Ігоря Сікорського

До 120-річчя
першого випуску інженерів і агрономів

До 165-річчя
від дня народження ректора КПІ

МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ
КОНОВАЛОВ

Біобібліографічний покажчик

Київ
КПІ ім. Ігоря Сікорського
2023

УДК 016:929+66.0:378(470+477)

К64

*Рекомендовано до друку Вченою радою КПІ ім. Ігоря Сікорського
(Протокол № 8 від 11.09.2023 р.)*

Серію започатковано до 120-річчя КПІ ім. Ігоря Сікорського

Автор вступного слова

ректор КПІ ім. Ігоря Сікорського, д-р техн. наук, проф.,
академік НАН України *М. З. Згуровський*

Укладачі:

головний бібліограф відділу інформаційної підтримки освіти та досліджень
Науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка *К. С. Мошинська*,
бібліограф II категорії *В. Ю. Хмара*

Автори статей:

О. Й. Хоцянівський, М. Петренко, О. Дигас, К. С. Мошинська

Редакційна колегія:

*М. Ю. Ільченко (головний редактор), О. М. Бруй,
К. С. Мошинська, Н. В. Писаревська*

Відповідальна за випуск

С. І. Барабаш

К64

Михайло Іванович КОНОВАЛОВ : біобібліогр. покажч. : до 125-річчя КПІ ім. Ігоря Сікорського : до 120-річчя першого випуску інженерів і агрономів : до 165-річчя від дня народження ректора КПІ / уклад.: К. С. Мошинська, В. Ю. Хмара ; авт. вступ. слова М. З. Згуровський ; авт. ст.: О. Й. Хоцянівський, М. Петренко, О. Дигас, К. С. Мошинська ; редкол.: М. Ю. Ільченко (голов. ред.), О. М. Бруй, К. С. Мошинська, Н. В. Писаревська ; відп. за вип. С. І. Барабаш ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т ім. Ігоря Сікорського», Наук.-техн. б-ка ім. Г. І. Денисенка. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2023. – 206 с. : іл., портр., фотоіл. – (Біобібліографія вчених Київської Політехніки ; вип. 4).

ISBN 978-966-622-908-6 (Заг.)

ISBN 978-966-990-096-8 (Вип. 4)

Висвітлено основні етапи життя і творчості видатного вченого-хіміка, широко освіченого фахівця, інженера і педагога, визначного громадського діяча, організатора вищої технічної освіти в Україні, ректора (директора) Київського політехнічного інституту (1902–1904 рр.) професора Михайла Івановича Коновалова.

Для науковців, викладачів, студентів, фахівців хіміко-технологічної галузі і всіх, хто цікавиться історією науки і техніки.

УДК 016:929+66.0:378(470+477)

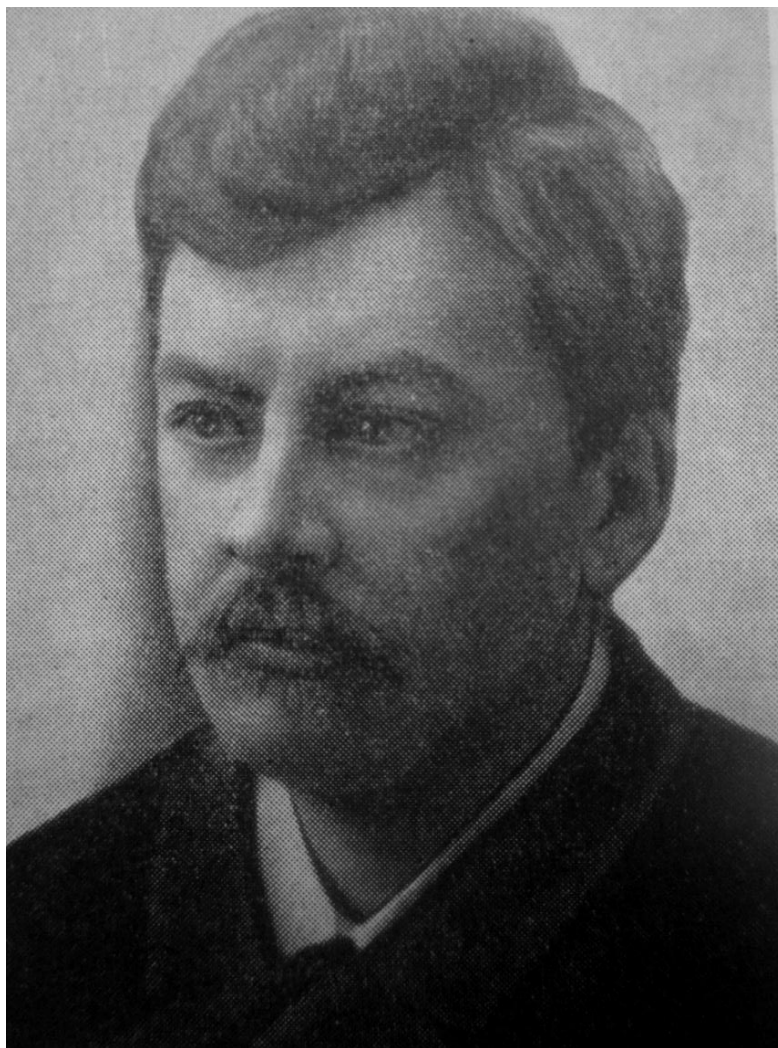
*Ліцензія Creative Commons «Attribution-ShareAlike»
(«Атрибуція – За тих самих умов») 4.0 Всесвітня*

ISBN 978-966-622-908-6 (Заг.)

ISBN 978-966-990-096-8 (Вип. 4)

© Науково-технічна бібліотека імені Г. І. Денисенка
КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023

© КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023

Михайло Іванович Коновалов
(13.11.1858 – 25.12.1906)

Другий ректор (директор)
Київського політехнічного інституту
(1902–1904),
видатний вчений хімік-органік,
перший декан хімічного відділення КПІ
(1899–1902),
професор, завідувач кафедри неорганічної хімії
хімічного відділення КПІ
(1899–1906)

*Пам'ятник засновнику і першому директору (ректору) КПІ
професору В. Л. Кирпичову
перед корпусом № 1 КПІ ім. Ігоря Сікорського.
Відкриття пам'ятника приурочено до ювілейних заходів святкування
100-річчя НТУУ «КПІ».*

*На постаменті пам'ятника накреслено:
Перший ректор КПІ професор Кирпичов Віктор Львович
1845–1913*

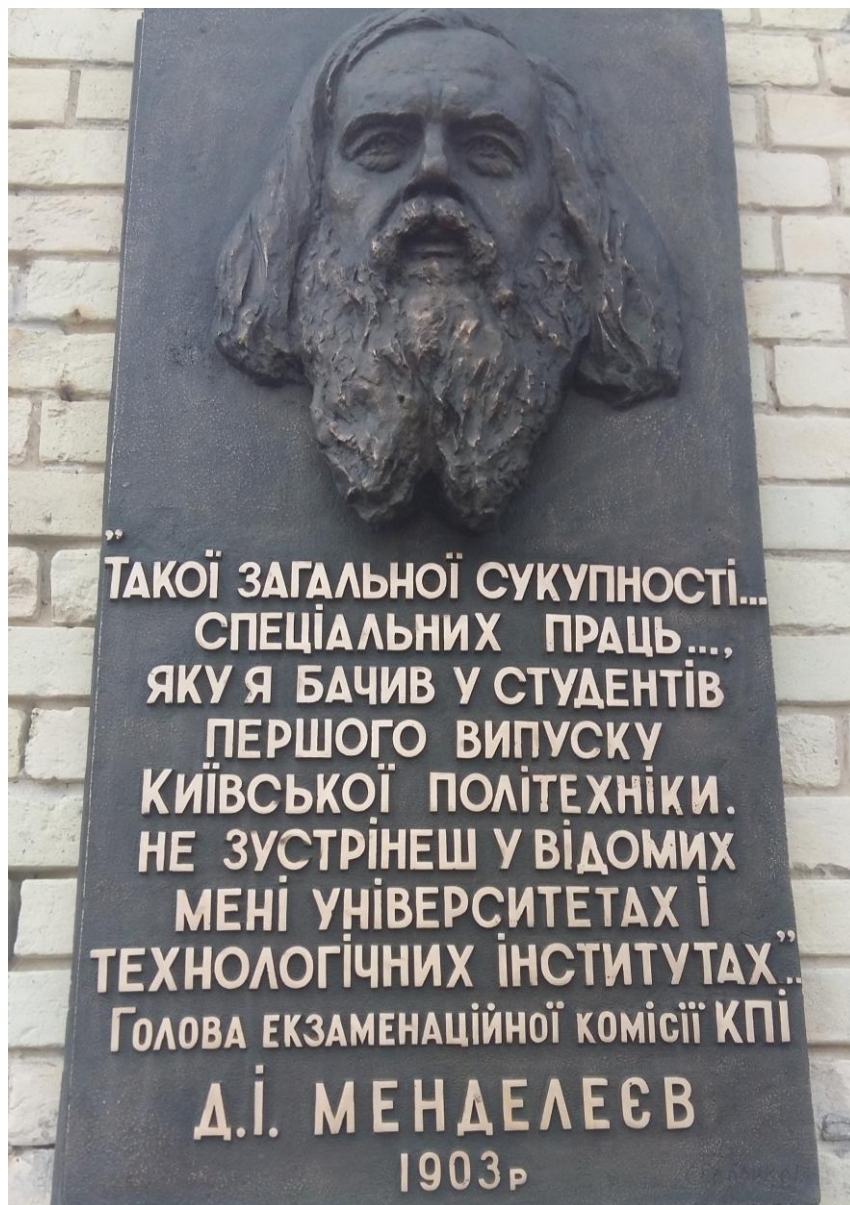
*«Ми бажаємо йому – Київському Політехнічному інституту, –
жити, рости, міцніти, процвітати. Нехай життя його
рахується сотнями і тисячами років, а число випущених ним
інженерів і агрономів – десятками, сотнями тисяч».*

*З урочистої промови проф. Кирпичова В. Л.
при відкритті КПІ
31 серпня 1898 р.*

*Пам'ятник голові першої екзаменаційної комісії КПІ 1903 року,
визначному вченому-хімікові
Дмитру Івановичу Менделєєву*

*Встановлено перед центральним входом до 4-го корпусу
(хіміко-технологічного факультету)
31 серпня 1995 року*

*На відзнаку 100-річчя першого випуску інженерів і агрономів КПІ
29 серпня 2003 року було відкрито пам'ятну дошку
(на стіні біля входу до корпусу № 1 КПІ ім. Ігоря Сікорського).*

*Дошка являє собою барельєф
Дмитра Івановича Менделєєва –
голови першої екзаменаційної комісії*

*Там викарбувано слова високої оцінки, яку великий вчений дав
дипломним роботам та проєктам перших випускників КПІ*

Зміст

<i>Згуровський М. З.</i> Вступне слово.....	8
Від укладачів.....	20
Історія ХТФ.....	24
Матеріали до біографії Михайла Івановича Коновалова. Надруковано на сторінках газети «Київський Політехнік»:	26
<i>Хоцянівський О. Й.</i> Коновалов Михайло Іванович - директор КПІ....	26
<i>Петренко М.</i> Михайло Іванович Коновалов як організатор.....	35
<i>Дигас О.</i> Рукописний архів М. І. Коновалова в НТБ.....	37
<i>Мошинська К. С.</i> Наукова, педагогічна та просвітницька діяльність Михайла Івановича Коновалова.....	40
Основні дати життя і діяльності Михайла Івановича Коновалова	49
Література про життя і діяльність Михайла Івановича Коновалова	53
Електронні ресурси.....	96
Бібліографія праць М. І. Коновалова.....	99
Перелік праць М. І. Коновалова з фондів НТБ КПІ ім. Ігоря Сікорського.....	113
Рукописний архів М. І. Коновалова в НТБ КПІ ім. Ігоря Сікорського.....	117
Архівні матеріали.....	158
Фотоматеріали.....	160
Іменний покажчик.....	196
(Література про життя і діяльність М. І. Коновалова).....	196
(Бібліографія праць М. І. Коновалова).....	203

М. З. Згуровський

*Ректор КПІ ім. Ігоря Сікорського,
доктор технічних наук, професор, академік НАН України*

Вступне слово

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» сьогодні – це один з провідних вищих навчальних закладів України. Він з самого початку свого існування став визначним центром інновацій, і підготовці на цій основі, висококваліфікованих інженерів, наукових і педагогічних кадрів. Тисячі талановитих творців нової техніки вийшли з його стін. Вони успішно працювали і працюють у різних галузях вітчизняної економіки та в багатьох країнах світу.

Нинішнього року у КПІ ім. Ігоря Сікорського ювілей – 125 років КПІ та 120 років першого випуску інженерів-політехніків і агрономів.

Ми завжди шанобливо і з великою повагою згадуємо вчених, які закладали основи інженерної освіти в Київському політехнічному. Для педагогічної діяльності у новостворений інститут були запрошені видатні вчені того часу: Віктор Кирпичов, Борис Букреєв, Олексій Нечаєв, Сергій Реформатський, Михайло Коновалов, Дмитро Рузський, Микола Чирвінський, Костянтин Зворикін, Василь Єрмаков, Георгій Де-Метц, Олександр Котельников, Олександр Радциг, Володимир Шапошніков, Євген Вотчал, Камілл Шіндлер, Володимир Тимофєєв та інші. Пізніше до професури Київської політехніки доєдналися Євген Патон, Микола Делоне, Лев Писаржевський, Степан Тимошенко, Костянтин Симінський, Сергій Серенсен, Володимир Смиренко та інші.

Організатором і першим директором КПІ (1898–1902 рр.) був видатний учений у галузі механіки і опору матеріалів, талановитий педагог, блискучий організатор вищої технічної освіти професор Віктор Львович Кирпичов.

Другим директором КПІ (1902–1904 рр.) був відомий вчений, хімік-органік, зразковий педагог, досвідчений організатор навчального процесу професор Михайло Іванович Коновалов.

М. І. Коновалова для роботи в інституті запросив директор В. Л. Кирпичов, який уміло добирав професорсько-викладацькі кадри. В той час В. Л. Кирпичов запросив для роботи в КПІ блискучу плеяду відомих вчених Києва, Харкова, Москви, Петербурга, Казані.

Рада Київського політехнічного інституту запросила Михайла Івановича очолити хімічне відділення. Він прийняв запрошення, щоправда, не без вагань, вважаючи, що в цьому новому навчальному закладі йому буде можливість ще ширше розгорнути наукову роботу.

26 червня 1899 року директор Київського політехнічного інституту В. Л. Кирпичов повідомив, що наказом міністра фінансів С. Ю. Вітте професор Московського Сільськогосподарського інституту, доктор хімії, статський радник М. І. Коновалов призначений з 1 липня 1899 року ординарним професором Київського політехнічного інституту та виконуючим обов'язки декана хімічного відділення на два роки.

Деканами відділень були відомі вчені й досвідчені організатори навчального процесу професори К. О. Зворикін (механічне і за сумісництвом інженерне відділення), М. І. Коновалов (хімічне), М. П. Чирвінський (сільськогосподарське).

Відразу ж після приїзду до Києва професор М. І. Коновалов включився у роботу з устрою інституту та організації занять. Були розроблені навчальні плани та підготовлені програми з усіх дисциплін, що викладалися на хімічному відділенні.

Як декан хімічного відділення, член Правління інституту та член будівельної комісії М. І. Коновалов у складі комісії під керівництвом Д. І. Менделєєва брав участь у складанні статуту КПІ.

Завдяки великим зусиллям будівельної комісії у 1899 році, ще до початку наступного 1899/1900 навчального року, було закінчено будівництво хімічного корпусу. Відразу після приїзду в Київ Михайло Іванович Коновалов, за дорученням Ради Київського політехнічного інституту, енергійно взявся за оснащення хімічних лабораторій усім необхідним обладнанням. Вітчизняним та іноземним фірмам замовлялися різні прилади та апаратура. Його найближчими помічниками були В. П. Іжевський та О. В. Альохін, які, не замислюючись, прийняли запрошення Михайла Івановича обійняти посади

лаборантів у Київському політехнічному інституті. У вересні 1899 року до Києва переїхав його учень В. О. Плотников.

До початку нового 1899/1900 навчального року на хімічному відділенні було 114 студентів: 75 – на першому курсі та 39 – на другому.

На хімічному відділенні, першому серед інших відділень, завдяки зусиллям декана М. І. Коновалова повністю був укомплектований штат професорів, відкрито 8 кафедр і організовано хімічні лабораторії, які було оснащено найкращим вітчизняним і зарубіжним обладнанням.

У 1899–1906 рр. М. І. Коновалов читає лекції з загальної, неорганічної хімії для студентів усіх відділень 1 курсу, керує практичними заняттями з загальної хімії – студентів усіх відділень 1 курсу, з органічної хімії – студентів 3 курсу хімічного відділення та з кількісного аналізу – студентів 2 курсу хімічного відділення, здійснює керівництво дипломними роботами.

Основні наукові дослідження професора М. І. Коновалова присвячені вивченню органічних сполук. Він розробив методи отримання альдегідів, кетонів, оксидів, спиртів, визначив будову вуглеводнів, розробив і методи виділення та очищення різних нафтенів та виконав чисельні інші дослідження.

Він відкрив нітруючу дію азотної кислоти на граничні вуглеводні. Ця реакція увійшла у світову науку під назвою «реакція Коновалова».

Багато відомих учених зобов'язані М. І. Коновалову вибором свого наукового шляху, про що відомо з їхніх листів і публікацій. Серед них – академіки А. В. Думанський (колоїдна хімія; випускник хімічного відділення КПІ 1903 р. – перший випуск), В. О. Плотников (фізикохімія), професори В. П. Іжевський (металургія), І. Ф. Пономарьов (силікатні матеріали), видатний польський фізико-хімік і громадський діяч Войцех Свентославський та інші.

Творча праця вчених, наявність необхідної матеріальної бази сприяли розвитку науки, дослідницької роботи, становленню наукових шкіл на механічному, інженерному, хімічному, сільськогосподарському відділеннях інституту.

КПІ був вищою технічною школою нового типу, де студенти отримували фундаментальну підготовку з математики, механіки, фізики, хімії, інших дисциплін. Навчання поєднувалося з практичною роботою на виробництві та в майстернях і лабораторіях. Заохочувалася науково-дослідна та практична робота викладачів і студентів у профільних наукових гуртках, які активно створювались починаючи з перших років роботи інституту. Ці гуртки відіграли значну роль у підготовці кваліфікованих інженерів того часу.

КПІ – перший політехнічний інститут в російській імперії, в якому функціонували декілька відділень і кадри готувалися не за однією, а за декількома спеціальностями, що мало великі переваги.

У червні 1898 року було оголошено перший прийом заяв до інституту. До вступних іспитів допускалися всі бажаючі, які мали атестат про закінчення гімназії, реального училища або інших середніх навчальних закладів, що прирівнювалися до гімназії. Поза конкурсом зараховувалися абітурієнти, які вже закінчили інші вищі навчальні заклади. Велику частину студентів перших наборів становили вихідці із дворян, чиновників, міщан, заможних селян. Були серед перших студентів Київського політехнічного інституту і нащадки військових і козацьких родів.

В першому наборі налічувалося 360 осіб, у тому числі на механічне відділення – 109, інженерне – 101, сільськогосподарське – 87, хімічне – 63.

31 серпня 1898 року відбулося урочисте відкриття Київського політехнічного інституту імператора Олександра II. В цей день директор КПІ професор Віктор Львович Кирпичов виголосив промову «Vivat, crescat, floreat!» (Живи, розвивайся, процвітай!), в якій визначив основні завдання новоствореного навчального закладу: *«Політехнічний інститут є вищим технічним закладом, призначеним для підготовки інженерів, тобто, як показує сама назва, людей генія, здатних придумувати і влаштовувати нове. З поняттям про діяльність інженера необхідно поєднується вимога творчої здатності і діяльності будівничого, уміння робити децю нове»*.

Заняття в новому навчальному закладі почалися 1 вересня. Вони проводилися в приміщеннях новозбудованого Комерційного училища на вулиці Бульварно-Кудрявській, що були надані політехнічному інституту в оренду на один рік.

Завдяки великим зусиллям будівельної комісії, до початку наступного навчального року було закінчено зведення хімічного корпусу. Тому другий 1899/1900 навчальний рік розпочався вже у новому навчальному корпусі хімічного відділення.

У квітні 1902 року члени Правління КПІ підписали Акт про приймання усього комплексу споруд інституту. Будівництво було завершено: закінчено спорудження головного корпусу, зведено будинок механічних майстерень (нині 6-й корпус КПІ).

У перші роки роботи інституту на чотирьох відділеннях – інженерному, механічному, хімічному і сільськогосподарському – було створено 35 нових кафедр з лабораторіями та навчальними кабінетами, інженерний музей, навчальний сад, метеорологічну станцію, майстерні тощо. Тобто для нормальної роботи і навчання були створені всі необхідні умови.

В той час інститут був розрахований на 1200 студентів. Але їхня чисельність швидко зростала. Вже в 1902 році навчалось 1255 студентів.

Термін навчання в КПІ складав чотири роки (вісім семестрів).

З першого ж року діяльності в Київському політехнічному було запроваджено курсову систему навчання, при якій ставилося за мету вивчення і складання іспитів з кожного базового навчального курсу, який передбачав опанування цілого ряду предметів. Проте вже 27 січня 1899 року на засіданні Ради інституту обговорювалося питання переходу на предметну систему. Постановку цього питання викликало те, що більшість студентів через свою недостатню підготовленість і велику кількість предметів не виконували навчального плану і, як наслідок, не всі іспити складали успішно. З цих причин і дійшли висновку: дозволити продовження навчання студентам, які мають академічні заборгованості, за умови обов'язкового складання заборгованості на наступних курсах. Таке рішення практично скасувало курсову систему, і вона стала предметною. Це сприяло поглибленому вивченню дисциплін, дало поштовх до творчого пошуку.

Але предметна система дещо дезорганізовувала навчальний процес, виникали труднощі у його плануванні. У зв'язку з цим Рада інституту розробила «Правила про проходження курсу наук при предметній системі викладання і про порядок проведення іспитів при ній», що було затверджено міністром фінансів і запроваджено з 1906/07 навчального року. У такий спосіб, було узаконено предметну систему навчання.

Директор КПІ В. Л. Кирпичов був прихильником політехнізації вищої технічної освіти. На думку Віктора Львовича вища технічна освіта має сприяти розвитку творчих нахилів особистості, її естетичному вихованню. Свої ідеї стосовно організації вищої технічної освіти професор В. Л. Кирпичов зміг значною мірою втілити в життя.

Директор В. Л. Кирпичов мріяв випустити перших інженерів КПІ, але в 1902 році через масові студентські заворушення був змушений піти у відставку.

На посаду директора КПІ було призначено професора М. І. Коновалова.

На цій посаді йому вдалося достойно продовжити справу першого директора КПІ професора В. Л. Кирпичова. На високому рівні були проведені перший і другий випуски інженерів і агрономів.

Першим головою Державної екзаменаційної комісії КПІ у 1903 році був видатний вчений-хімік Дмитро Іванович Менделєєв. Газета «Киевлянин» № 14 від 14 січня 1903 року писала: *«Остаточні іспити для студентів 4 курсу розпочнуться 14 січня та триватимуть до 25 січня. Іспити проводитимуться особливими комісіями під головуванням деканів відділень та за участю особливого представника міністерства фінансів. Цього року таким представником було призначено відомого вченого Д. Менделєєва»*.

1903 р. Екзаменаційна комісія під головуванням Д. І. Менделєєва

Дипломи отримали 93 випускники. Першим випускникам разом з дипломами вручали нагрудний Знак випускника КПІ.

Голова державної комісії Д. І. Менделєєв дав високу оцінку дипломним роботам студентів-випускників.

Про рівень підготовки перших інженерів Київського політехнічного інституту Дмитро Іванович Менделєєв у своїй доповідній записці міністру фінансів С. Ю. Вітте від 30 січня 1903 року писав: *«Маючи 35-річний досвід у справі дипломування у вищих навчальних закладах, я маю сміливість стверджувати, що такої загальної сукупності спеціальних робіт студентів, які я бачив у перших випускників Київського політехнікуму, не можна зустріти у відомих мені університетах та технологічних інститутах, оскільки у цих останніх більшість представлених дисертацій мають теоретичний характер і не супроводжуються, як тут, власними лабораторними дослідженнями, що зустрічаються там лише як особливі винятки»*.

Роботи і проєкти перших випускників Київського політехнічного інституту вирізнялися глибоким теоретичним опрацюванням і водночас мали практичний характер, являли собою конкретні завершені розробки. Відзначаючи досить високий рівень самих випускних робіт і проєктів, Д. І. Менделєєв далі пише: *«Приклади ці [дипломні роботи та проєкти] мають, на мою думку, особливо важливе значення, оскільки це перший випуск Київського політехнікуму, і вони можуть скласти традицію надзвичайно важливого значення для майбутнього інших наших політехнікумів, показуючи*

водночас як працювитість і увагу професорів, так і належну для самостійності підготовку студентів, що випускаються».

Дипломні роботи та проекти студентів КПІ мали творчий і дослідницький характер – про що і дбав перший директор інституту В. Л. Кирпичов. У день святкування п'ятнадцятирічного ювілею КПІ В. Л. Кирпичов надіслав до Києва промову, де зауважив: *«Особливим щастям для інституту, особливою вдачею, яка визначила його блискучий розвиток, була сама можливість залучити до його складу професорів видатних учених різних спеціальностей. Їм найбільше зобов'язаний інститут своїм початковим облаштуванням і подальшим розвитком.*

Для чотирьох відділень інституту виявилось необхідним заснування великої кількості лабораторій, дослідних станцій, кабінетів, музеїв, майстерень і організація в них для студентів практичних занять, які є душею викладання у вищому технічному навчальному закладі. Професори математичних наук, не обмежуючись читанням лекцій, запровадили велику кількість вправ, що надало можливість студентам працювати самостійно над розв'язанням практичних задач. Професори інженерних наук влаштували в залах для креслення численні вправи, роботи по конструюванню, по складанню проєктів машин, мостів, різних споруд...

Усе це є наслідком тієї щасливої хвилі, яка принесла до інституту чудових учених, фахівців, які віддали закладові всі свої сили і вклали в нього зерно науки, що дало буйні сходи і багатий ужинок».

«... У житті ... трапляються цілі смуги щастя, періоди, коли все вдається, коли всі труднощі зникають, наче самі по собі ... Таку щасливу смугу інститут пережив при своєму заснуванні, ця смуга довго освітлювала його кроки».

Сьогодні ми з гордістю називаємо імена видатних вітчизняних конструкторів і вчених тих років, які стали фундаторами КПІ, започаткували певні інженерні школи України, нові наукові напрями, зробили величезні внески у розвиток науки, техніки, промисловості, виховали послідовників. Це механіки Віктор Кирпичов, Микола Делоне, Олександр Котельников, Степан Тимошенко, Костянтин Симінський; хіміки Михайло Коновалов, Лев Писаржевський, Володимир Плотников та Володимир Шапошников; металург Василь Іжевський; теплотехнік Олександр Радціг; мостобудівник і зварювальник Євген Патон; авіаконструктор Ігор Сікорський та багато інших.

Учні і послідовники цих видатних особистостей самі стали фундаторами нових напрямів у науці і техніці.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» за 125-річну історію свого існування виховав

не одне покоління відомих інженерів і вчених, які прославили свою Альма Матер не тільки в Україні, а й далеко за її межами.

Зокрема, немає таких галузей промисловості в Україні, де б випускники нашого університету не зробили свій творчий внесок у розвиток тисяч і тисяч організацій, підприємств, заводів, КБ, науково-дослідних інститутів. Ми пишаємося, що серед керівників промисловості, науки, суспільних, громадських, державних діячів усіх рангів (як у минулому, так і тепер) багато наших випускників.

Про славні традиції КПІ нагадують пам'ятники Дмитру Менделєєву, Віктору Кирпичову, Степанові Тимошенку, Євгену Патону, Сергію Лебедєву, Михайлові Кравчуку, Сергію Корольову, Ігорю Сікорському, Володимиру Челомею, Леву Люльєву, Архипу Люльці, Войцеху Свентославському, Олександрю Мікуліну, Костянтину Калініну, Борису Патону. Ці імена навіки пов'язані з КПІ. Робота із вшанування видатних науковців, педагогів-політехніків триває. Проводяться наукові читання, конференції, семінари, видаються книжки, відкриваються іменні аудиторії, встановлюються іменні стипендії.

З метою вшанування пам'яті визначних особистостей університету до 120-річчя КПІ ім. Ігоря Сікорського за рішенням Вченої ради від 25 червня 2018 року було започатковано серію «Біобібліографія вчених Київської Політехніки».

Біобібліографічні покажчики висвітлюють основні етапи життя, наукову, науково-організаційну, педагогічну та громадську діяльність вчених.

Четвертий випуск присвячено другому директору (ректору) Київського політехнічного інституту професору Михайлу Івановичу Коновалову.

КПІ ім. Ігоря Сікорського, головний корпус, 1 поверх

КПИ ім. Ігоря Сікорського, головний корпус, 1 поверх

КПИ ім. Ігоря Сікорського, головний корпус, 1 поверх

КПІ ім. Ігоря Сікорського, головний корпус, 1 поверх

Від укладачів

Четвертий випуск продовжує серію біобібліографічних покажчиків «Біобібліографія вчених Київської Політехніки», присвячених видатним науковцям та освітянам університету.

У виданні відображено основні етапи життя, наукової та педагогічної діяльності видатного вченого-хіміка, талановитого інженера і педагога, визначного громадського діяча, організатора вищої технічної освіти, першого декана хімічного відділення КПІ (1899–1902), завідувача кафедри неорганічної хімії хімічного відділення КПІ (1899–1906), члена будівельної комісії та члена правління інституту, ректора (директора) Київського політехнічного інституту (1902–1904), професора Михайла Івановича Коновалова.

М. І. Коновалов – один із найвідоміших науковців свого часу – зробив великий внесок у розвиток вітчизняної і світової хімічної науки, здобув широку популярність своїми дослідженнями з нітрування вуглеводнів, що відкрили можливість хімічної переробки великого класу вуглеводнів й дали змогу підійти до нафтохімічного синтезу, що в наші дні має величезне наукове та практичне значення.

М. І. Коновалов розробив спосіб отримання з нітрисполук оксимів, спиртів, альдегідів, кетонів тощо, використовував реакцію нітрування для визначення будови вуглеводнів.

Йому належить відкриття методу нітрування органічних сполук розбавленою азотною кислотою, завдяки якому вдалося, зокрема, пожвавити вуглеводні граничного характеру. Цей метод нітрування набув широкої популярності та ввійшов у світову науку під назвою «реакція Коновалова».

Творчий доробок ученого складає понад 170 книг та статей. Його наукові праці були також опубліковані в Німеччині та Франції.

Уперше М. І. Коновалов був нагороджений у 1891 році Французьким урядом. Йому надали звання «officier d'Académie».

За заслуги перед Вітчизною, за відмінну службу та особливі праці, за організаторську та педагогічну діяльність Михайло Іванович Коновалов був нагороджений Імператорськими орденами: у 1894 році – Імператорським і Царським Орденом Святого Станіслава III ступеня (девіз: «Praemiando incitat» – «Нагороджуючи, заохочує»), у 1896 році та 1901 році – Імператорськими Орденами Святої Анни III та II ступеня (девіз: «Amantibus Justitiam, Pietatem, Fidem» – «Хто Любить Правду, Благочестя, Вірність»), у 1904 році – Імператорським Орденом Святого

Рівноапостольного Великого Князя Володимира IV ступеня (девіз: «Користь, Честь і Слава»).

На першому поверсі головного корпусу КПІ ім. Ігоря Сікорського серед барельєфів видатних учених університету є і погруддя професора М. І. Коновалова. У великій хімічній аудиторії корпусу № 4 (хіміко-технологічного факультету), де він читав лекції, серед видатних професорів-хіміків, які працювали на факультеті, є і портрет М. І. Коновалова. На фасаді корпусу № 4 в 1985 році встановлена меморіальна дошка, що увічніює пам'ять про видатного вченого. Прізвище його увічнено на Алеї зірок перед історичним головним корпусом, яку було відкрито 28 серпня 2014 року.

У 1997 році на хіміко-технологічному факультеті запроваджена стипендія імені Коновалова для студентів-органіків, які мають найвищі рейтинги та займаються науково-дослідною роботою.

Підготовка біобібліографічного покажчика проводилася за фондами Науково-технічної бібліотеки Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

У покажчику наводяться: матеріали до біографії Михайла Івановича Коновалова, основні дати життя і діяльності вченого, література про життя і діяльність, електронні ресурси, архівні матеріали, фотоматеріали (КПІ – 1902 рік, 1903 рік).

У хронологічному покажчику «Бібліографія праць М. І. Коновалова» представлено творчий доробок видатного вченого за 22 роки (1884–1906 рр.).

До покажчика додано перелік праць ученого з фондів НТБ КПІ ім. Ігоря Сікорського (за алфавітом назв) та рукописний архів М. І. Коновалова в НТБ КПІ ім. Ігоря Сікорського (за алфавітом авторів).

Більшість матеріалів, що увійшли до біобібліографічного покажчика, опрацьовано de visu.

Виявлені матеріали описано за наявними правилами, систематизовано та сформовано за хронологічним принципом. Бібліографічні описи виконані мовою оригіналу згідно зі стандартами:

ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання;

ДСТУ 3582–2013. Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила;

ГОСТ Р 7.0.12–2011. Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу. Библиографическая запись. Сокращение слов и словосочетаний на русском языке. Общие требования и правила.

Видання доповнене іменним покажчиком.

*На стіні хіміко-технологічного факультету (корпус № 4)
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
у 1985 році встановлена гранітна меморіальна дошка на честь
видатного вченого хіміка-органіка,
першого декана хімічного відділення (1899–1902),
другого ректора КПІ (1902–1904),
завідувача кафедри неорганічної хімії хімічного відділення КПІ
(1899–1906),
професора Михайла Івановича Коновалова (1858–1906)*

КОНОВАЛОВ МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ

Михайло Іванович Коновалов - відомий хімік, професор Московського сільсько-господарського інституту, з 1 липня 1899 р. - декан хімічного відділення та завідувач кафедри неорганічної хімії КПІ. Член будівельної комісії та член правління інституту. Після закінчення університету був запрошений на кафедру органічної хімії, якою керував всесвітньо відомий учений професор В.В.Марковніков. Михайло Іванович напружено займається педагогічною та науковою діяльністю. Успішно досліджує Кавказьку нафту, а

також нітрування органічних сполук. Відкрита ним реакція дії азотної кислоти на вуглеводні насиченого ряду увійшла у світову науку під назвою "реакція Коновалова".

Директор КПІ професор В.Л. Кирпичов запрошує М.І.Коновалова на роботу в новостворений Київський політехнічний інститут. Після річних вагань М.І. Коновалов погоджується зайняти посаду декана хімічного відділення (факультету) та завідувача кафедри неорганічної хімії і приступає до роботи в КПІ з 1 липня 1899 р.

Завдяки зусиллям декана М.І. Коновалова на хімічному відділенні, першому серед інших відділень, повністю був укомплектований штат професорів, відкриті всі вісім кафедр і організовані хімічні лабораторії з новітнім науковим обладнанням. За відносно короткий період роботи в КПІ він опублікував понад 30 наукових робіт. Разом зі співробітниками і студентами М.І.Коновалов синтезував понад 400 хімічних сполук. Частина цієї колекції сьогодні зберігається в лабораторії органічної хімії. У 1997 р. на хіміко-технологічному факультеті запроваджена стипендія імені Коновалова для студентів-органіків, які мають високу успішність та займаються науково-дослідною роботою.

Історія ХТФ

Хіміко-технологічний факультет народився разом з інститутом у 1898 році. Перший випуск інженерів відбувся 1903 року, а головою екзаменаційної комісії був Д. І. Менделєєв. З перших днів і дотепер факультет завдяки праці на ньому видатних вчених належить до найавторитетніших у світовій хімічній науці навчальних закладів. І зараз колектив викладачів і науковців факультету зберігає і продовжує найкращі традиції викладацької майстерності і творчого наукового пошуку, започатковані такими всесвітньо визнаними вченими і блискучими педагогами як академіки Л. В. Писаржевський, В. О. Плотніков, професори М. І. Коновалов, К. Г. Дементьев та інші.

Інформацію про деканів хіміко-технологічного факультету підготовлено за матеріалами проєкту «Галерея деканів ХТФ», який був започаткований студрадою ХТФ під керівництвом заст. декана з навчально-виховної роботи Лісовської Ірини Володимирівни.

За інформацією ХТФ

Історія ХТФ [Електронний ресурс] // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Хіміко-технологічний факультет. Історія. – Режим доступу: <https://xtf.kpi.ua/index.php/uk/menu-about-ua/menu-history-ua>. – Назва з екрана.

Матеріали до біографії Михайла Івановича Коновалова

Надруковано на сторінках газети «Київський Політехнік»

О. Й. Хоцянівський

*Кандидат хімічних наук, доцент кафедри технології
целюлозно-паперового виробництва та промислової екології
хіміко-технологічного факультету НТУУ «КПІ» (до 1999 р.)*

Коновалов Михайло Іванович – директор КПІ

25 грудня 2006 р. виповнилось 100 років з дня трагічної смерті колишнього директора Київського політехнічного інституту (1902–1904 рр.) та першого декана й організатора хімічного відділення (факультету), видатного вченого-хіміка Михайла Івановича Коновалова.

Народився М. І. Коновалов 13 листопада 1858 р. в селі Будихіно Ярославської губернії в заможній селянській родині. Після закінчення Ярославської гімназії з золотою медаллю він вступив до Московського університету на природниче відділення, яке закінчив у 1884 р.

Ще в студентські роки Михайло Іванович захопився хімічними науками, і після закінчення університету був запрошений на кафедру органічної хімії, якою керував всесвітньо відомий учений професор В. В. Марковников. Михайло Іванович напружено займається педагогічною та науковою діяльністю. Успішно досліджує Кавказьку нафту, а також нітрування органічних сполук. Відкрита ним реакція дії азотної кислоти на вуглеводні насиченого ряду увійшла у світову науку під назвою «реакція Коновалова». У 1889 р. захищає магістерську, а в 1893 р. докторську дисертацію. У 1896 р. М. І. Коновалова запрошують на посаду професора, завідуючого кафедрою неорганічної хімії Московського сільсько-господарського інституту, де він працює до 1899 р.

Директор КПІ професор В. Л. Кирпичов запрошує М. І. Коновалова на роботу в новостворений Київський політехнічний інститут. Після річних вагань М. І. Коновалов погоджується зайняти посаду декана хімічного відділення (факультету) та завідувача кафедри неорганічної хімії і приступає до роботи в КПІ з 1 липня 1899 р. На проводи відомого вченого до Києва зібрались майже всі московські хіміки і на спогад сфотографувались.

*1899 рік. Проводи професора М. І. Коновалова до Києва
московськими професорами та викладачами-хіміками.*

*Сидять у першому ряду (зліва направо): О. М. Реформатський,
М. Д. Зелінський, М. І. Коновалов, В. В. Марковников, О. П. Сабанєєв,
М. Я. Дем'янов, О. В. Альохін; 2-й ряд: О. Є. Чичибабін, І. О. Каблуков,
В. П. Іжевський, О. В. Генерозов, М. М. Кижнер, О. М. Беркенгейм,
Д. М. Прянишников, Деккер; 3-й ряд: М. М. Касаткин, Горбенко,
С. М. Жуковський, Крапивін, В. С. Зернов, О. В. Сперанський, М. І. Курсанов.
На передньому плані: Л. О. Чугаєв, О. М. Шилов.*

У Київ М. І. Коновалов приїхав наприкінці першого навчального року, який інститут провів в орендованому приміщенні. Лише восени 1899 р. було побудовано перший житловий будинок та хімічний корпус (тепер корпус № 4), в якому свій другий навчальний рік розпочали два перших курси всього інституту. Тому, прибувши до Києва, Михайло Іванович відразу залучився до організації переїзду інституту в хімкорпус та облаштуванню його для проведення занять студентів.

Слід відзначити, що хімічний корпус КПІ був одним із перших, разом із хімкорпусом Петербурзького університету (споруджено в 1894 р.), які були побудовані у вищих навчальних закладах країни.

Згідно зі статутом, у КПІ передбачалось 4 відділення: механічне, інженерне, хімічне та сільськогосподарське, із загальною кількістю 1200 студентів та чотирирічним терміном навчання. Передбачалось організувати 35 кафедр (з них 8 на хімічному відділенні), для відкриття яких необхідна наявність професорів відповідних спеціальностей. Перший навчальний рік інститут розпочав роботу з 7

штатними професорами, відповідно відкрили 7 кафедр: механіки та опору матеріалів (завідувач проф. В. Л. Кирпичов), механічної технології (проф. К. А. Зворикін), зоотехнії (проф. М. П. Чирвінський), ботаніки (проф. Ю. М. Вагнер), хімії (проф. С. М. Реформатський), фізики (проф. Г. Г. Де-Метц), зоології (проф. Є. Ф. Вотчал). Проф. В. П. Єрмаков перший навчальний рік працював викладачем з погодинною оплатою праці й перейшов у штат КПІ лише з другого навчального року, очоливши кафедру вищої математики.

Проф. М. І. Коновалова, декана та завідувача кафедри, відразу залучають до будівельної комісії та обирають членом правління інституту. Він наполегливо займається організацією хімічного відділення: розробкою навчальних планів та програм різних спеціальностей, залученням викладачів, створенням нових кафедр та їх облаштуванням.

1899 рік. Будівельна комісія КПІ: М. І. Коновалов – перший праворуч, у центрі В. Л. Кирпичов з дружиною. Стоять (зліва направо): 3-й – архітектор В. О. Осьмак, 5-й – архітектор В. О. Обремський.

З приїздом М. І. Коновалова на хімічному відділенні було тільки дві кафедри: неорганічної хімії – проф. М. І. Коновалов та органічної хімії – проф. С. М. Реформатський. Потрібно було організувати ще 6 кафедр: одну загальнотехнічну та 5 технологічних.

Разом з М. І. Коноваловим з Москви до КПІ на посаду лаборантів (асистентів) прибули його співробітники В. П. Іжевський, О. В. Альохін та Н. З. Васильєв (невдовзі помер). В. П. Іжевського, за пропозицією

М. І. Коновалова, відрядили за кордон для ознайомлення з металургійним виробництвом для підготовки до професорського звання з цієї спеціальності.

На початку другого навчального року в КПІ відбулася важлива подія: офіційна організація його відділень. На той час у штаті інституту налічувалось вже 11 професорів і відповідно організовано таку ж кількість кафедр. Новоприбулі штатні професори на 1 вересня 1899 р.: М. І. Коновалов, В. П. Єрмаков та професори сільськогосподарського відділення П. Р. Сльозкін і О. Ф. Фортунатов.

Згідно з розпорядженням міністра фінансів, якому підпорядкувався КПІ, відділення могло вважатись організованим лише тоді, коли число професорів, які ведуть заняття на даному відділенні, разом з деканом, буде не менше п'яти. Тому вже 4 жовтня 1899 р. В. Л. Кирпичов доповідає в Міністерство фінансів про наявність 11 штатних професорів і організацію відділень, за винятком інженерного, де немає декана і воно приєднане до механічного відділення.

Збереглося листування М. І. Коновалова з багатьма хіміками, яких він запрошував на роботу до КПІ. Так, на його запрошення лаборантом (асистентом) на хімічне відділення у вересні 1899 р. переїхав його учень В. О. Плотніков, згодом видатний учений у галузі електрохімії неводних розчинів. Запрошений був також І. Д. Жуков, а за рекомендацією Д. І. Менделєєва – К. Г. Дементьєв, які для підготовки до професорської діяльності були направлені за кордон. Листувався М. І. Коновалов також з проф. В. Ф. Тимофєєвим, який у березні 1900 р. був обраний завідувачем кафедри фізичної хімії, вперше ним заснованої в країні. За рекомендацією Михайла Івановича були запрошені також на сільськогосподарське відділення професори О. В. Ключаров, В. Г. Бажаєв. Запрошував Михайло Іванович професорів Д. М. Прянишникова, О. О. Яковкіна та на посаду молодшого лаборанта О. Є. Чичибабіна (який у майбутньому став всесвітньо відомим ученим).

1 вересня 1900 р. повертаються після закордонного стажування В. Г. Шапошников і М. М. Тихвінський і організовують перші на хімічному відділенні технологічні кафедри: волокнистих і фарбуючих речовин та органічної технології відповідно. У 1901 р. повертається І. Д. Жуков і організує кафедру органічної технології переробки харчових продуктів, а в 1902 р. – В. П. Іжевський, засновник кафедри металургії. У 1903 р. організується остання кафедра будівельних матеріалів та мінеральних речовин – завідувач кафедри К. Г. Дементьєв. Таким чином, завдяки зусиллям декана М. І. Коновалова на хімічному відділенні, першому серед інших відділень, повністю був укомплектований штат професорів, відкриті всі вісім кафедр і організовані хімічні лабораторії з новітнім науковим обладнанням.

На той час це були найкраще оснащені хімічні лабораторії серед вітчизняних та зарубіжних вищих технічних навчальних закладів.

У квітні 1902 р. була завершена перша черга будівництва КПІ. На цей час був сформований в основному педагогічний колектив, організовано 22 кафедри, 30 лабораторій і кабінетів, механічні майстерні.

На початку 1902 р. відбулися бурхливі студентські заворушення. Влада закрила інститут до осені, студентів першого курсу звільнили, а старшокурсників залишили на повторний курс навчання. У зв'язку зі студентськими заворушеннями, під тиском Міністерства внутрішніх справ, був звільнений з роботи директор КПІ проф. В. Л. Кирпичов. Офіційно, як велося в ті часи, він подав заяву про відставку у зв'язку зі станом здоров'я. З припиненням занять і закриттям інституту запланований на травень 1902 р. випуск студентів не відбувся.

Влітку цього ж року, перебуваючи в Києві, міністр С. Ю. Вітте на зустрічі з професорами КПІ заявив: якщо студентські заворушення і далі не припиняться, то інститут закриють на невизначений час, а потім перетворять у закритий навчальний заклад на зразок військових училищ. Такі перетворення взагалі привели б до повного знищення самої ідеї політехнічної освіти.

С. Ю. Вітте запропонував посаду директора КПІ М. О. Меншуткіну – відомому вченому, професору Петербурзького університету. Проте, він відмовився від цієї пропозиції. У вересні 1902 р. проф. М. І. Коновалов було призначено директором КПІ. М. І. Коновалов зумів владнати ряд ускладнень, утримати тривалий спокій в інституті та організував у січні 1903 р. перший випуск інженерів та агрономів.

Новий директор КПІ проф. М. І. Коновалов свято поважав свого великого попередника. Незважаючи на те, що В. Л. Кирпичова звільнили з роботи під тиском «височайшого» начальства, відразу ж після зняття з посади директора КПІ, з ініціативи М. І. Коновалова Вчена рада інституту обирає проф. В. Л. Кирпичова своїм почесним членом, а від колективу КПІ йому подарували відмінно виконаний альбом з фотографіями приміщень, лабораторій та кабінетів створеного ним Київського політехнічного інституту. До кінця свого життя проф. В. Л. Кирпичов підтримував тісні зв'язки зі своїм дітищем – КПІ.

В альбомах першого випуску студентів КПІ 1903 р. на центральному почесному місці знаходиться фотографія В. Л. Кирпичова і лише поряд – нового директора М. І. Коновалова.

Для професійної оцінки рівня підготовки випускників КПІ міністр С. Ю. Вітте призначив головою екзаменаційної комісії інституту всесвітньо відомого вченого Д. І. Менделєєва. У КПІ передбачалось щорічно по два

випуски: в січні та травні. У січні 1903 р. захистився 61 студент, в травні ще 29, тобто всього в 1903 р. – 90.

Д. І. Менделєєв брав участь у роботі екзаменаційної комісії на всіх відділеннях інституту з 14 по 25 січня 1903 р.

Він відзначив високий рівень підготовки випускників КІІ та дав високу оцінку діяльності педагогічного колективу.

Після успішного завершення першого випуску КІІ, високої оцінки його діяльності Д. І. Менделєєвим, з ініціативи та підтримки міністра С. Ю. Вітте, інститут був значно розширений. Була вдвічі збільшена загальна кількість студентів – до 2400. За кількістю студентів КІІ став одним із найбільших технічних навчальних закладів у країні.

У 1903 р. Міністерство фінансів запропонувало інституту скласти план подальшого його розвитку. Передбачалось розширення навчальних та допоміжних приміщень, будівництво житлових будинків, для чого на наступні 3 роки збиралися виділити до 3 млн крб. За участю директора М. І. Коновалова, деканів та завідувачів кафедр у стислий термін план було розроблено. На жаль, у зв'язку з Російсько-японською війною 1904-1905 рр., цей план значною мірою не був реалізований.

Збільшення кількості студентів потребувало від директора М. І. Коновалова негайних заходів щодо розширення навчальних приміщень та залучення нових викладачів. Крім запрошення іногородніх викладачів, М. І. Коновалов залучає до педагогічної та наукової діяльності кращих випускників КІІ. Так, уже з першого випуску були залишені випускники-хіміки Г. А. Башкіров, А. В. Думанський (згодом провідний учений з колоїдної хімії, академік АН УРСР), О. В. Міхерєв; інженери-механіки А. В. Круковський (невдовзі професор КІІ), І. Л. Войнович-Саногенцький та Ю. В. Ланге (інженерне відділення). Дещо пізніше були залишені хіміки Ф. П. Голєв, В. І. Мінаєв та учні М. І. Коновалова С. Л. Войнович-Саногенцький, М. І. Манєвський та ін.

Велику увагу М. І. Коновалов приділив зміцненню інженерного відділення, де перших 4 роки не було декана і воно було приєднане до механічного відділення. На початку 1904 р. під керівництвом М. І. Коновалова була створена комісія, яка детально розглянула стан справ на інженерному відділенні. Був призначений деканом проф. Д. П. Рузький, зміцнений професорсько-викладацький склад. М. І. Коновалов запрошує ряд нових викладачів, серед них відомого фахівця з мостобудування проф. Є. О. Патона. Дещо пізніше, за пропозицією Є. О. Патона, були запрошені професори Г. Д. Дубелір та В. Ф. Іванов і відкриті відповідні кафедри. У 1906 р. деякий час М. І. Коновалов був деканом і інженерного відділення.

У 1904 р. М. І. Коновалов провів наступні два випуски інженерів та агрономів, які показали також високий рівень підготовки. Було випущено 140 спеціалістів.

Значну увагу приділяв М. І. Коновалов побутовим та матеріальним умовам студентів. З його ініціативи в 1902 р. була побудована студентська їдальня. Навесні 1903 р. за його підтримки та особистою участю було створено «Товариство допомоги потребуючим студентам КПІ», яке надавало допомогу студентам для сплати за навчання, житло, забезпечення одягом та ін.

З кінця 1903 р. та в 1904 р. студентські заворушення в КПІ продовжувались. Міністерство вимагало від М. І. Коновалова виявляти та карати винних. Директор М. І. Коновалов, навпаки, завжди захищав студентів.

У липні 1904 р. проф. М. І. Коновалов залишив посаду директора КПІ.

Незважаючи на напружену адміністративну та громадську роботу, Михайло Іванович багато сил і енергії приділяв викладацькій та науковій роботі. Він читав лекції з неорганічної хімії, спеціальні курси з органічної хімії, а також проводив заняття з металургами. Керував дипломними роботами. Успішно продовжував розпочаті раніше дослідження взаємодії азотної кислоти з різними групами органічних сполук, займався питанням органічного синтезу, теорією будови органічних сполук, ботанікою, цікавився хімічним виробництвом. За відносно короткий період роботи в КПІ він опублікував понад 30 наукових робіт.

Зберігалася надзвичайно цікава переписка М. І. Коновалова з провідними вченими, зокрема, В. В. Марковниковим, О. М. Меншуткіним, О. М. Зайцевим та П. І. Вальденом – професорами Петербурзького, Варшавського та Ризького політехнікумів та університетів Москви, Петербурга, Харкова, Казані та ін.

Разом зі співробітниками і студентами М. І. Коновалов синтезував понад 400 хімічних сполук. Частина цієї колекції сьогодні зберігається в лабораторії органічної хімії. Наукова спадщина проф. М. І. Коновалова є значним внеском у світову хімічну науку, а її творець отримав всесвітнє визнання.

На хімічному відділенні під керівництвом М. І. Коновалова проводились так звані наукові читання, які пізніше його наступник проф. Л. В. Писаржевський реорганізував у хімічний гурток імені М. І. Коновалова. Широко займався М. І. Коновалов

громадською діяльністю. У лютому 1900 р. за його участю в приміщенні КПІ була відкрита недільна школа для робітників Шулявських підприємств. Завідувала школою дружина Михайла Івановича – Любов Михайлівна Коновалова. Михайло Іванович був організатором і сільськогосподарських курсів, брав також активну участь у роботі ряду наукових товариств, читав публічні лекції, давав різні консультації. Приділяв увагу виданню науково-популярної літератури, а також перекладів наукових праць та підручників зарубіжних авторів. Так, наприклад, спілкувався з проф. Л. В. Писаржевським щодо перекладу та видання підручника з аналітичної хімії Тредвела, який вийшов у 1904 р. під редакцією Л. В. Писаржевського та з передмовою М. І. Коновалова.

Багато планів було у М. І. Коновалова, але, на превеликий жаль, їм не судилося втілитися. 25 листопада 1906 р. М. І. Коновалов у складі комісії оглядав споруди з очищення каналізаційних стоків у парку КПІ, які раніше були побудовані під його керівництвом. Випадково однією ногою він потрапив у непомічений люк і був сильно травмований. Протягом місяця Михайло Іванович тяжко хворів. Співробітники і студенти любили його і дуже переживали його захворювання. Збереглося звернення студентів до його дружини Любові Михайлівни з проханням щоденно вивішувати бюлетень про стан здоров'я Михайла Івановича. Незважаючи на всі зусилля лікарів, 25 грудня 1906 року на 49-му році життя М. І. Коновалова не стало.

У НТУУ «КПІ» свято зберігають пам'ять про діяльність М. І. Коновалова. На першому поверсі головного корпусу НТУУ «КПІ» серед видатних вчених університету є і погруддя М. І. Коновалова, у великій хімічній аудиторії корпусу № 4, де він читав лекції, серед видатних професорів-хіміків, які працювали на факультеті, є і портрет М. І. Коновалова, а на фасаді корпусу є його меморіальна дошка.

У 1997 р. на хіміко-технологічному факультеті запроваджена стипендія імені Коновалова для студентів-органіків, які мають високу успішність та займаються науково-дослідною роботою.

Київський Політехнік. – 2006. – 14 груд. (№ 39). – С. 3.

*Гіпсовий барельєф
КПІ ім. Ігоря Сікорського, головний корпус,
коридор 1-го поверху*

М. Петренко
Кандидат фізико-математичних наук,
доцент кафедри математичної фізики
фізико-математичного факультету
НТУУ «КПІ» (до 2012 р.)

Михайло Іванович Коновалов ***як організатор***

Відомо, що при організації КПІ його перший директор В. Л. Кирпичов багато уваги приділяв підбору кваліфікованих кадрів. У збірнику «Из истории Киевского политехнического института» (1961 р.) опубліковано ряд документів і матеріалів, пов'язаних із залученням до роботи в КПІ професорів Ю. М. Вагнера, Д. П. Рузького, М. П. Чирвінського, К. О. Зворикіна, В. П. Єрмакова, М. М. Тихвінського, Б. Я. Букреєва.

Серед інших В. Л. Кирпичов запросив до КПІ і відомого хіміка, професора Московського сільськогосподарського інституту М. І. Коновалова. Той довго вагався і до роботи в КПІ приступив з 1 липня 1899 р., зайнявши посаду декана хімічного відділення та завідувача кафедри неорганічної хімії. Одразу ж став членом будівельної комісії та членом правління інституту, залучився до облаштування побудованого восени 1899 р. хімкорпусу.

Як декан М. І. Коновалов багато зусиль доклав до створення нових кафедр хімічного відділення, яких за Статутом КПІ мало бути вісім, а було тільки дві: його власна – неорганічної хімії та проф. С. М. Реформатського – органічної хімії.

Разом із М. І. Коноваловим з Москви до КПІ на посаду лаборантів (асистентів) прибули його співробітники В. П. Іжевський, О. В. Альохін та Н. З. Васильєв. В. П. Іжевського, за пропозицією М. І. Коновалова, відрядили за кордон з метою ознайомлення з металургійним виробництвом для підготовки до професорського звання з цієї спеціальності. У вересні 1899 р. на запрошення М. І. Коновалова лаборантом (асистентом) на хімічне відділення поступив його учень В. О. Плотніков, згодом видатний учений у галузі електрохімії неводних розчинів, академік АН УРСР. Запрошений був також І. Д. Жуков, а за рекомендацією Д. І. Менделєєва – К. Г. Дементьєв, які для підготовки до професорського звання були направлені за кордон.

За пропозицією М. І. Коновалова в КПІ у вересні 1900 р. була відкрита перша в країні і друга у світі кафедра фізичної хімії, на завідування якою він запросив проф. В. Ф. Тимофєєва. Тоді ж, повернувшись із закордонного стажування, В. Г. Шапошников і М. М. Тихвінський очолили кафедри волокнистих і фарбуючих речовин та органічної технології відповідно. У 1901 р.

повертається І. Д. Жуков і організовує кафедру органічної технології переробки харчових продуктів, а в 1902 р. В. П. Іжевський засновує кафедру металургії. У 1903 р. відкривається кафедра будівельних матеріалів та мінеральних речовин (завідувач – К. Г. Дементьєв), і, таким чином, на хімічному відділенні, першому серед інших відділень, повністю було укомплектовано штат професорів, відкрито всі вісім кафедр.

Коли в 1902 році через масові студентські заворушення В. Л. Кирпичов буз змушений піти у відставку, М. І. Коновалова було затверджено на посаді директора КПП. На цій посаді йому вдалося достойно продовжити справу В. Л. Кирпичова, зокрема на високому рівні провести перший і другий випуски інженерів.

У бібліотеці КПП зберігається листування М. І. Коновалова з багатьма хіміками, яких він запрошував на роботу до КПП, а також провідними вченими, зокрема, В. В. Марковниковим, О. М. Меншуткіним, О. М. Зайцевим, П. І. Вальденом, М. О. Умовичем, Л. В. Писаржевським – професорами Петербурзького, Варшавського та Ризького політехнікумів та університетів Москви, Петербурга, Харкова, Казані тощо.

Сьогодні значна частина переписки М. І. Коновалова стала загальнодоступною – понад 100 листів як самого Михайла Івановича, так і листів до нього відомих учених – опубліковані доцентом О. Й. Хоцяновським у книзі «Директор КПП М. И. Коновалов (к 150-летию со дня рождения)», яка нещодавно побачила світ. У грудні 2008 р. виповнюється 150 років з дня народження М. І. Коновалова, і ця книга є своєрідним подарунком пам'яті видатного вченого, педагога, організатора.

Київський Політехнік. – 2008. – 28 серп. (№ 23). – С. 3.

О. Дигас

Завідувач сектору історії КПІ
відділу рідкісних та цінних документів
Науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка
КПІ ім. Ігоря Сікорського

Рукописний архів М. І. Коновалова в НТБ

У Науково-технічній бібліотеці КПІ ім. Ігоря Сікорського зберігається унікальний архів Михайла Івановича Коновалова (1858-1906) – видатного вченого (хіміка-органіка), організатора і першого декана хімічного відділення КПІ, директора КПІ у 1902-1904 рр. Він відомий в усьому світі як першовідкривач реакції нітрування насичених вуглеводнів (алканів) дією розбавленої азотної кислоти при підвищених температурі і тиску (реакція Коновалова). М. І. Коновалов також вивчав склад нафти, досліджував нітрування органічних сполук різних класів, методи отримання альдегідів і кетонів, перетворення спиртів на вуглеводні та ін. За своє коротке життя вчений опублікував 85 експериментальних робіт в «Журнале Русского физико-химического общества», «Berichte der Deutschen Chemischen Gesellschaft» (Німеччина), «Comptes Rendus de l'Academie des Sciences de Paris» (Франція), «Известиях Московского сельскохозяйственного института», «Известиях Киевского политехнического института».

М. І. Коновалов був учнем відомого хіміка, засновника Московської хімічної школи В. В. Марковникова. З 1896 по 1899 рік Михайло Іванович очолював кафедру неорганічної хімії Московського сільськогосподарського інституту.

У 1898 р. перший директор Київського політехнічного інституту В. Л. Кирпичов запросив М. І. Коновалова до КПІ. Після річних роздумів Михайло Іванович погодився і 1 липня 1899 р. обійняв посаду декана хімічного відділення (факультету) та завідувача кафедри неорганічної хімії. Він доклав багато зусиль до організації хімічного відділення і укомплектування його викладачами. Так, разом з М. І. Коноваловим до Києва переїхав його співробітник В. П. Іжевський, який після закордонного відрядження став організатором металургійної спеціальності в КПІ. М. І. Коновалов запросив до КПІ В. О. Плотнікова, І. Д. Жукова, К. Г. Дементьєва, В. Ф. Тимофєєва та ін.

Коли через студентські заворушення на початку 1902 р. В. Л. Кирпичов був змушений піти у відставку, через кілька місяців директором КПІ було призначено М. І. Коновалова. Саме він організував у січні 1903 р. перший випуск інженерів КПІ, які захищали свої дипломні проєкти перед екзаменаційною комісією на чолі з Д. І. Менделєєвим.

У листопаді 1906 р. М. І. Коновалов, оглядаючи очисні споруди, був сильно травмований і через місяць помер.

У 1907 р. вдова Михайла Івановича, Любов Михайлівна Коновалова, передала Київському політехнічному інституту його бібліотеку: 912 назв книг, брошур, окремих відбитків наукових статей, 34 назви журналів, статuti, навчальні програми, звіти та протоколи навчальних закладів і товариств.

У середині 40-х років ХХ ст. професор В. А. Кузьмін знайшов на кафедрі органічної хімії рукописний архів М. І. Коновалова. В архіві були чернетки наукових робіт, інститутських лекцій, листів Михайла Івановича, а також майже 600 листів до нього.

Серед авторів листів відомі вчені, професори Петербурзької, Варшавської, Ризької політехнік, університетів Москви, Петербурга, Києва, Харкова, Казані та ін., імена яких можна знайти в енциклопедіях. Це В. В. Марковников, М. О. Меншуткін, Б. М. Меншуткін, М. Д. Львов, О. М. Зайцев, В. Ф. Тимофєєв, В. О. Плотніков, М. О. Умов, М. С. Курнаков, Л. В. Писаржевський, І. О. Каблуков, О. М. Реформатський, Д. М. Прянишников, В. П. Іжевський, О. С. Чичибабін та ін. Листи дають певне уявлення про особисті зв'язки і взаємовідносини членів наукового співтовариства Російської імперії (не лише хіміків) кінця ХІХ – початку ХХ сторіччя, проливають світло на неофіційну сторону їхнього життя.

Невелику частину (близько сотні) листів з цього архіву опублікував у 2008 р. доцент хіміко-технологічного факультету Олег Йосипович Хоцянівський у своїй книзі «Директор КПІ М. І. Коновалов (к 150-летию со дня рождения)».

Нині архів зберігається у відділі рідкісних і цінних документів НТБ ім. Г. І. Денисенка. Працівники відділу займаються опрацюванням і обробкою

листів з цього архіву. Кожен лист ретельно вивчається і описується: адресат, кількість аркушів, сторінок, місце й дата написання, орфографія. Бібліографічний запис заноситься до електронного каталогу, примірнику присвоюється інвентарний номер.

Бібліотека розпочала проєкт зі створення Цифрової бібліотеки Київської Політехніки (Kyiv Politechnic Digital Library), програмне забезпечення для якої розробили спеціалісти Познанського технічного університету і надали нам для користування в рамках проєкту EaRConnect.

Весь рукописний архів М. І. Коновалова буде оцифровано та викладено у відкритий доступ. Його матеріали можуть стати основою для цікавих досліджень з історії науки і освіти.

Київський Політехнік. – 2020. – 1 жовт. (№ 30). – С. 5.

К. С. Мошинська
Головний бібліограф сектору наукової бібліографії
відділу інформаційної підтримки освіти та досліджень
Науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка
КПІ ім. Ігоря Сікорського

Наукова, педагогічна та просвітницька діяльність Михайла Івановича Коновалова

Учений Михайло Іванович Коновалов – один із найвідоміших хіміків свого часу – хімік-органік, визначний фахівець у галузі вивчення нафто-продуктів. Його численні дослідження є продовженням та розвитком робіт старших поколінь хіміків, які зробили величезний внесок у теоретичну та експериментальну органічну хімію.

За 23 роки плідної діяльності (1883–1906 рр.) М. І. Коновалов встиг зробити дуже багато як учений, педагог, громадський діяч. Творчий доробок вченого за 22 роки (1884–1906 рр.) складає понад 170 книг та статей.

Більше сотні експериментальних робіт було опубліковано у вітчизняних та зарубіжних наукових виданнях: «Журнал Русского Физико-Химического Общества» (87 експериментальних робіт з 1884 р.), «Известия Московского Сельскохозяйственного Института», «Известия Киевского Политехнического Института Императора Александра II», «Berichte der Deutschen Chemischen Gesellschaft» (Берлін), «Comptes rendus de l'Académie des Sciences de Paris» з таких питань: 1) дослідження природи й складу кавказької нафти; 2) нітрування різних класів органічних сполук у різних умовах; 3) нітросполуки, ізонітросполуки та їх похідні; 4) перехід від нітросполук до індигової групи; 5) методи отримання альдегідів і кетонів; 6) синтези з галоїдними солями алюмінію й ізомеризація; 7) застосування дії азотної кислоти для дослідження вуглеводневих сумішей; 8) нові комплексні сполуки бромистого алюмінію з сірко-вуглецем і різними органічними сполуками та синтез сірчистих сполук; 9) синтези спиртів за допомогою магнійорганічних сполук; 10) світлозalomлювальна здатність азотистих органічних сполук; 11) азотисті сполуки групи терпенів і метану; 12) гідрогенізація; 13) поліметіленіміни; 14) гідроліз солей азотної кислоти (за нітрування); 15) схожість залізних солей органічних кислот і нітросполук та багато іншого.

За сім з половиною років роботи в КПІ професор М. І. Коновалов опублікував понад 60 наукових експериментальних робіт.

Найважливіші відкриття М. І. Коновалова набули широкого застосування в лабораторній та промисловій практиці.

У 1880 році Михайло Коновалов закінчив з золотою медаллю Ярославську гімназію і блискуче пройшов вступні випробування на фізико-математичному факультеті Московського університету. Він одразу захопився хімією. А другий курс визначив його долю – органічна хімія стала для студента М. Коновалова наукою, якій він присвятив усе життя. Вже у студентські роки Михайло Іванович почав працювати в хімічній лабораторії Московського університету, якою керував видатний представник вітчизняної хімії професор Володимир Васильович Марковников. Вихованець Казанської школи хіміків, учень і послідовник Олександра Михайловича Бутлерова, В. В. Марковников очолив кафедру хімії фізико-математичного факультету Московського університету в 1873 році. В. В. Марковников був дуже вправним експериментатором, створив наукову школу. Він є всесвітньо визнаним головою московської школи хіміків. Залучав до занять хімією талановиту молодь. Під керівництвом професора В. В. Марковникова Михайло Коновалов розпочав свою випускню роботу на тему «Нафтові вуглеводні».

У 1884 році М. Коновалов, отримавши відмінні оцінки на випускних іспитах, закінчив університет з дипломом першого ступеня й званням кандидата природничих наук. Він був запрошений В. В. Марковниковим на кафедру хімії фізико-математичного факультету Московського університету для підготовки до звання професора. Спочатку М. Коновалов тимчасово виконував обов'язки лаборанта технічної лабораторії Московського університету, а згодом у 1887 році він став надштатним лаборантом та доцентом при аналітичному й органічному відділенні хімічної лабораторії фізико-математичного факультету Московського університету.

У 1889 році Михайло Коновалов захистив магістерську дисертацію на тему «Нафти, гексагідробензоли та їх похідні». Цього ж року він був делегований на VIII з'їзд російських природодослідників і лікарів, що відбувався з 28 грудня 1889 року по 5 січня 1890 року в Петербурзі. На першому засіданні секції хімії він обирається секретарем. М. І. Коновалов виступив з двома доповідями: «Про нонафтен» і «Про похідні нонафтена». Обидві доповіді були присвячені тим самим питанням, які розглядалися в магістерській дисертації. В них не лише містилися цінні експериментальні матеріали, що характеризують властивості та будову вуглеводнів кавказької нафти, а й висувалися нові завдання до їх вивчення.

У 1893 році Михайло Іванович отримав докторський ступінь за дисертацію «Нітруюча дія азотної кислоти на вуглеводні граничного характеру». В її основі лежало наукове відкриття. М. Коновалов уперше провів і проаналізував хімічну реакцію нітрування розведеною (до 20 %) азотною кислотою в рідкій фазі при температурі 100–150°C при підвищеному й нормальному тиску. Своєю реакцією (нітрування алканів азотною кислотою, 1888 р.) він, за словами М. Д. Зелінського, «оживив хімічних мерців», якими на той час вважали алкани. Ця хімічна реакція досі носить ім'я Коновалова – **«реакція Коновалова»**.

Михайло Іванович Коновалов – автор двох дисертацій. Основні наукові дослідження присвячені вивченню органічних сполук, вивченню впливу азотної кислоти на органічні сполуки. В історію науки М. Коновалов увійшов

багатьма відкриттями. Одне з яких вважається дуже важливим. Працюючи з нафтою, він з'ясував, що азотна кислота при нагріванні в запаяних судинах перетворює парафінові вуглеводні на так звані нітропарафіни, що мають значну хімічну активність. Так було отримано нові цінні хімічні продукти, необхідні для синтезу численних речовин.

М. І. Коновалов розробив методи отримання оксимів альдегідів, кетонів та кетоспиртів на основі нітросполук жирного ряду (1888–1893 рр.). Використовував реакції нітрування визначення будови вуглеводнів. Розробив методи виділення та очищення різних нафтенів (1889 р.).

У 1896 році М. І. Коновалов став професором кафедри органічної та аналітичної хімії у Московському сільськогосподарському інституті (відразу був обраний професором на цій кафедрі), де викладав до 1899 року.

М. І. Коновалов був запрошений на посаду професора хімії Київського політехнічного інституту директором В. Л. Кирпичовим. З 1 липня 1899 року одночасно він став завідувачем кафедри неорганічної хімії та деканом хімічного відділення Київського політехнічного інституту, а в 1902 році – директором Київського політехнічного інституту.

Відразу після приїзду до Києва М. І. Коновалов взявся до роботи в інституті. Професор В. Ф. Тимофєєв згадував у своїй доповіді на засіданні, присвяченому пам'яті М. І. Коновалова: *«Так як Інститут тільки що почав організовуватися, то Михайлу Івановичу довелося з самого ж початку звалити на свої плечі велику і різноманітну роботу. Працюючи наполегливо, як член будівельної комісії над створенням будівель Інституту, він одночасно працював над організацією хімічного відділу як його декан, а над побудовою курсу свого предмета і приєднаних до нього практичних занять – як професор»*. Будучи деканом, він уміло керував навчальним процесом. Своєчасно були розроблені навчальні плани з усіх дисциплін, які викладалися на хімічному відділенні. У складі комісії під керівництвом Д. І. Менделєєва він брав участь у створенні Статуту КПІ.

Професор М. І. Коновалов організував досить широку навчальну та наукову роботу. Він вів курс неорганічної хімії і керував лабораторними заняттями та дипломними роботами студентів з органічної хімії, проводив заняття з загальної хімії. Лабораторні роботи не тільки ілюстрували теоретичний курс, а й сприяли розвитку у студентів навичок експериментування в лабораторії.

У 1901 році М. І. Коновалов прозвітував про науково-дослідну роботу своєї лабораторії перед таким авторитетним форумом, як XI з'їзд російських природодослідників та лікарів, що відбувся в Петербурзі 20-30 грудня 1901 року. На одному із засідань секції хімії почесним головою було обрано професора М. І. Коновалова, а почесним секретарем – лаборанта КПІ О. В. Альохіна. Це засідання було повністю присвячене заслуховуванню чотирьох доповідей М. І. Коновалова. У першій доповіді «Комплексні сполуки бромистого алюмінію з сірковуглецем та іншими речовинами» він згадав, що у дослідженні брали участь студенти КПІ Євсєєв та Хряков. Об'єднане засідання відділення хімії Російського фізико-хімічного товариства та секції хімії XI з'їзду обрало М. І. Коновалова в комісію з присудження малої премії

імені О. М. Бутлерова. На цьому засіданні Михайло Іванович виступив з двома доповідями та доповів про роботи своїх учнів Н. З. Васильєва та В. О. Плотнікова. Всього на з'їзді виступив із сімома доповідями та брав участь в обговоренні повідомлень інших вчених.

Михайло Іванович залучав до наукової роботи студентів, передавав їм свій досвід. Професор С. М. Реформатський, який працював поряд з М. І. Коноваловим, підкреслював, що «...багато праць М. І. Коновалова створювалися за участю його учнів, вміння залучати яких у Михайла Івановича було вражаючим». Професор М. І. Коновалов завжди підтримував ініціативу студентів. У лабораторії склалася унікальна колекція із більш ніж 400 зразків хімічних сполук, які професор М. І. Коновалов синтезував разом зі співробітниками і студентами. Він постійно турбувався про студентів. Був членом Товариства допомоги нужденним студентам КПІ. З ініціативи М. І. Коновалова протягом 1902 року було збудовано особливу будівлю їдальні. З 1900 року студенти використовували для їдальні приміщення в житловому будинку інституту, де були виділені дві професорські квартири на четвертому поверсі. Ця їдальня перебувала в завідуванні професора М. І. Коновалова. Студенти любили, цінували та поважали свого керівника, вчителя та друга. Директор М. І. Коновалов завжди захищав студентів.

У 1902–1904 роках М. І. Коновалов – директор Київського політехнічного інституту. Виконання обов'язків директора вимагало багато сил та енергії.

Михайло Іванович Коновалов зумів поєднати керівництво інститутом, організаторську, наукову, педагогічну, громадську та просвітницьку діяльність. Його трудова діяльність складалася з читання лекцій, проведення практичних та лабораторних робіт, керування дипломними роботами студентів, роботи над науковими дослідженнями, написання та редагування посібників і підручників, участі у різних товариствах тощо.

На хімічному відділенні КПІ під керівництвом М. І. Коновалова проводились так звані наукові читання. Він об'єднав студентів і викладачів навколо регулярного проведення «Хімічних бесід», які у 1909 році інший видатний хімік, який працював у КПІ в 1908–1912 роках, Л. В. Писаржевський, реорганізував у хімічний гурток імені М. І. Коновалова.

Професор М. І. Коновалов з 1901 р. – рік заснування «Известий Киевского Политехнического Института Императора Александра II» – був першим редактором фізико-математичного та хімічного відділень цього видання.

М. І. Коновалов займався й прикладною хімією. У звітах Київського політехнічного інституту вказувалося, що урядові та багато інших установ зверталися до Михайла Івановича «з проханням про вказівки чи експертизу з різних наукових та технічних питань». Він брав участь у дослідженні води нової криниці на березі Дніпра (1901 р.), був експертом з вирішення питання про можливу втрату ваги кісток (1902 р.) та про витік нафти (1904 р.) під час перевезення їх залізницею. На прохання правління Київського газового товариства давав висновки, які стосувалися виробленого Товариством газу для освітлення міста (1903 р.).

Директору М. І. Коновалову вдалося достойно продовжити справу В. Л. Кирпичова. На високому рівні були проведені перший (1903 р.) і другий (1904 р.) випуски інженерів-політехніків і агрономів.

М. І. Коновалов був талановитим популяризатором науки та переконаним поборником вищої жіночої освіти. Брав активну участь у роботі наукових товариств, читав публічні лекції, надавав різні консультації.

У 1884 році, одразу після закінчення курсу навчання в Московському університеті, М. І. Коновалов почав викладати фізику та природознавство у приватному жіночому навчальному закладі О. Виноградської. З 1886 року М. І. Коновалов – член Російського хімічного товариства, з 1892 року – спочатку секретар, а потім товариш (помічник) голови Хімічного відділення Товариства шанувальників природознавства, антропології й етнографії. Він був лектором на Вищих жіночих курсах (з 1890 р. – Колективні уроки Товариства виховательок та вчительок), в недільній робітничій школі Пречистенського району Москви (Пречистенські вечірні класи для робітників), Бібліотеці самоосвіти, Московському педагогічному Товаристві та інших організаціях.

Михайло Іванович мав широку популярність як лектор. Педагогічна діяльність М. І. Коновалова з її початку може бути справді охарактеризована одним словом – творчість. Він був педагогом за покликанням, педагогом-новатором. Видатний учений-фізіолог, професор Московського університету Іван Михайлович Сеченов, відвідавши заняття М. І. Коновалова на Пречистенських курсах, відгукнувся про них у своїх «Автобіографічних записках»: *«У життя моє я не чув такого вмілого пристосування серйозного читання до розумових засобів аудиторії. Курс, очевидно, був задуманий і виконувався так, що кожен крок уперед мав підставу в одному з попередніх найближчих. Роблячи такий крок, лектор звертався до аудиторії з питанням, що послужило для цього кроку, і з аудиторії щоразу лунала вірна відповідь. При цьому слід зауважити, що лекція Михайла Івановича анітрохи не відрізнялася за змістом від лекцій, які студентам читали в університетах. Сильне враження було і від аудиторії, яка слухала з якоюсь жадібністю просту і ясну промову свого професора, що підкріплювалася на кожному кроці дослідом».*

Зі спогадів одного з тих робітників, хто навчався хімії у М. І. Коновалова на Пречистенських курсах: *«Найбільше нас захоплювали заняття хімією та фізикою... Кімната класу була похмурою, за партами учні з напруженими очима, перед ними вчитель малює на дошці значки - хімічні формули і тут же на очах у всіх із кисню та водню видобуває воду... Пам'ятаю, що ми кілька разів у неділю ходили до лабораторії якогось училища і там проводили різні досліди з хімічними елементами».* М. І. Коновалов проводив свої заняття на Пречистенських курсах з такою майстерністю, з таким захопленням, що учні-робітники забували про втому.

Не минуло й кількох місяців перебування Михайла Івановича у Києві, як він обирається, у грудні 1899 р., дійсним членом Київського Товариства природодослідників. За його рекомендацією, всі лаборанти хімічної лабораторії Політехнічного інституту вже наступного року також стають

дійсними членами Товариства. На річних зборах Київського Товариства природодослідників, що відбулися 10 лютого 1902 року, професор М. І. Коновалов був обраний Товаришем (помічником) голови Ради Товариства і до кінця життя повторно обирався на цю посаду. На зборах секції хімії їм було зроблено у 1901–1904 роках 17 доповідей, які у вигляді статей були опубліковані в «Журнале Русского Физико-Химического Общества».

У лютому 1900 року за участю професора М. І. Коновалова в приміщенні Київського політехнічного інституту було відкрито недільну школу, в якій навчалися робітники заводу «Гретер і Криванек», «Несдли і Унгерман», «Фільверт і Дедіна» та інших Шулявських підприємств. 1901 року почали працювати також сільськогосподарські курси, на яких могли вчитися не тільки чоловіки, а й жінки. Організатором, директором і лектором цих курсів був М. І. Коновалов. Він вів також практичні заняття з хімії на тих самих курсах. Лекції в школі та на курсах швидко набули популярності, але через їхню радикально-демократичну спрямованість, були заборонені (недільна школа – у 1903 р., сільськогосподарські курси – у 1905 р.).

З 1902 року професор М. І. Коновалов – Голова Київського Товариства сприяння початковій освіті та Голова природничо-історичної секції Товариства сприяння початковій освіті. Брав участь в організації загальнодоступних наукових лекцій у Народному Домі (Народної аудиторії). М. І. Коновалов залучив до цієї справи багатьох професорів, особливо з Київського Політехнічного інституту та Університету Святого Володимира. Було розроблено програми кількох циклів лекцій з природознавства та інших галузей науки. Поряд із читаннями популярного характеру організовувалися наукові лекції. Товариство своєю діяльністю заслужило величезний авторитет у київському вченому середовищі. Вже 1904 року в Товаристві налічується до 273 осіб. Було також організовано низку народних читалень та бібліотек.

Характеризуючи діяльність М. І. Коновалова С. Щербина – одна з діячок Київського Товариства сприяння початковій освіті – зазначила: *«Він став душею Товариства – це найповніша і найкоротша характеристика. Вона стає надто обтяженою, якщо ми захочемо перерахувати все, що робив М. І., так як буквально не було жодної сторони життя Товариства, де прямо чи опосередковано не виявилася б його участь або вплив».*

М. І. Коновалов не обмежився лише роллю організатора наукових, науково-популярних лекцій, але й сам з великим успіхом виступав перед аудиторією, розповідаючи: «Чому і як горить свічка», «Про воду», «Про повітря», «Про тверду земну кору». Його слухали з однаковим інтересом і дорослі, і підлітки, і діти. Київське Товариство сприяння початковій освіті, визнаючи високу наукову гідність лекцій Михайла Івановича, доручило його найближчим співробітникам підготувати їх до друку. Лекції було видано посмертно (1910–1911 рр.), а лекція «Чому і як горить свічка» перевидавалася двічі.

З 1902 року професор М. І. Коновалов – Товариш (помічник) голови Київського Товариства природознавців при Університеті Святого Володимира. М. І. Коновалов активно також працював у Товаристві з розповсюдження технічних знань, був організатором і лектором недільних наукових читань для дітей.

Професора М. І. Коновалова на початку 1903 року було обрано дійсним членом Київського товариства сільського господарства та сільськогосподарської промисловості, а через кілька місяців він увійшов до складу Ради цього товариства.

М. І. Коновалов був організатором, директором і лектором вищих жіночих курсів при приватній жіночій гімназії Аделаїди Жекуліної (1905-1906 рр.). Це були найважчі перші два роки – період організації та перших кроків цієї установи.

М. І. Коновалов приділяв велику увагу виданню науково-популярної літератури, а також перекладів наукових праць, підручників, посібників та інших матеріалів зарубіжних авторів.

У 1898 році вийшов у світ «Збірник статей на допомогу самоосвіті з математики, фізики, хімії та астрономії», авторами яких були в основному викладачі середніх та вищих навчальних закладів Петербурга та Москви. Михайло Іванович був одним із ініціаторів видання цієї збірки. У «Збірнику статей на допомогу самоосвіті» він надрукував статті: «Хімія, її предмет, завдання та значення» (1900 р.), «Аналіз та синтез у хімії. Чому залежить різноманітність тіл у світі?» (1900 р.). У збірнику «Фізико-математичний щорічник» надрукував статтю «Підсумки з хімії за ХІХ століття» (1902 р.) та інші популярні статті з хімічних питань. Зразком науково-популярної літератури стала його книжка «Чому і як горить свічка» (1906 р.). Надзвичайною популярністю користувався і перший в Російській імперії практичний посібник «Практичні вправи з загальної хімії» (1906 р.).

М. І. Коновалов, будучи членом редакції «Бібліотеки для самоосвіти», займався підбором та редагуванням книг із фізико-хімічної групи. Було видано переклади популярних на той час книг іноземних учених: А. Ремсена, Ж. Кука, М. Ганче, Ф. Гізеля, В. Крукса.

У 1896 році побачив світ навчальний посібник американського професора А. Ремсена «Вступ до вивчення органічної хімії, або хімії вуглецевих сполук» зі змінами та доповненнями редактора М. І. Коновалова. У своїй передмові Михайло Іванович писав: *«Редактор знайшов потрібним внести кілька поправок і доповнень, відповідно до сучасного стану хімічних знань... Вводячи свої поправки та додавання, редактор намагався зберегти загальний напрямок книги Ремсена: давати фактичний матеріал лише в тому обсязі, в якому це необхідно для загального ясного уявлення про предмет»*. Книга А. Ремсена «Вступ до вивчення органічної хімії» за редакцією М. І. Коновалова перевидавалася кілька разів. У серії «Бібліотеки для самоосвіти» з'явилася й інша книга А. Ремсена «Вступ до вивчення хімії (неорганічна хімія)». Переклад зі змінами та доповненнями за редакцією М. І. Коновалова.

До останніх днів свого життя М. І. Коновалов займався редагуванням нового видання книги А. Ремсена «Вступ до вивчення органічної хімії». Перші коректурні листи він підписував буквально на порозі смерті. Його науковим і багатьом іншим планам не судилося здійснитися. Після тяжкої травми, у 48-річному віці, у повному розквіті творчої енергії, Михайло Іванович помер.

«Така була відданість М. І. Коновалова, – писав у своїх спогадах В. Д. Соколов, – тієї суспільно-освітньої справи, якій покликана служити Редакція «Бібліотеки для самоосвіти». Смерть безжально перервала життя цієї видатної людини, але вдячна пам'ять про неї назавжди збережеться у колі його товаришів за редакцією, які, крім особистих добрих стосунків до них М. І. Коновалова, звикли високо цінувати його як досвідченого та незамінного співробітника».

Професор М. І. Коновалов багато зробив не тільки в науці, а й у справі популяризації знань та народної освіти. Просвітницька робота М. І. Коновалова була невід'ємною частиною всієї його діяльності, спрямованої на благо народу, на благо науки, на благо Батьківщини. *«Освіта – народу»* – під цим гаслом пройшло все життя М. І. Коновалова.

М. І. Коновалов – людина рідкісних душевних якостей. Він вирізнявся незвичайною добротою, душевною теплотою. Поступливий і м'який, він разом з тим умів постояти за добру справу, домогтися того, щоби зло відступило. Він не міг залишитись байдужим до будь-якої несправедливості, не міг з нею примиритися. Йому взагалі була притаманна виняткова делікатність у відносинах з людьми.

Як підкреслював О. М. Реформатський, *«...дуже важлива особливість Михайла Івановича, що виявилася ще з гімназійної лави, – це схильність звертати переважну увагу і цінувати в людях позитивні сторони та всіляко пом'якшувати негативні»*. С. Щербина також наголосила на особливості М. І. Коновалова: *«Він був далекий від всякої дріб'язковості, не виносив не тільки злослів'я, але навіть просто різких відгуків про людей»*.

Висловлювання знаходимо і в спогадах професора Московського сільськогосподарського інституту М. Я. Дем'янова: *«Маючи щасливий характер і дивовижну витримку, Михайло Іванович був дуже приємним членом Ради. Велике самовладання і дивовижний такт дозволяли йому, уникаючи будь-яких різкостей, висловлювати свої думки. Заперечення його противникам завжди мали принциповий характер і ніколи не мали образливої форми»*.

М. І. Коновалов був наполегливий у подоланні труднощів. Він часто казав своїм друзям, що труднощі й існують для того, щоб їх усувати. І лише завдяки наполегливості Михайла Івановича, вдавалося долати, здавалося б, непереборне. С. Щербина писала: *«Багато починань Київського товариства сприяння початковій освіті важко було здійснити, терній на шляху було ще надто багато, і тільки Михайлу Івановичу, особистість якого так привабливо діяла на людей, вдавалося досягати успіху там, де цього важко було очікувати. І тут Михайло Іванович залишався вірним собі: прямий, ясний і сміливий, він не любив обходів. "Навіщо? Я поїду та поясню. Вони зрозуміють". І його розуміли»*.

Учні М. І. Коновалова згадують ще одну чудову рису його характеру – підтримати, підбадьорити у важкі хвилини. Учениця З. В. Кікіна пише: *«Він умів вселяти нам віру у свої сили... Підтримка, спокійний, впевнений тон Михайла Івановича діяли на нас найбадьорішим чином. Поверталася віра,*

бажання знову та знову працювати. Соромно ставало перед ним за свою малодушність».

В лабораторії Московського сільськогосподарського інституту, професор Михайло Іванович Коновалов передав своєму учневі Василю Іжевському близько двадцяти грамів отриманого ним аміноментону для того, щоб він продовжив цю роботу. У 1899 році на сторінках журналу «Известия Московского Сельскохозяйственного Института» була опублікована докладна робота В. П. Іжевського «Нітроментон та його перетворення», яка закінчувалася теплими рядками: *«На закінчення цього повідомлення я дозволю собі принести сердечну подяку моєму дорогому вчителю Коновалову. Йому я глибоко вдячний не лише за надання мені теми, що вже дала в його руках відмінні результати і обіцяла торкнутися широкої області, але найбільше за тверду підтримку в найкритичніші моменти роботи».*

У спогадах сучасників яскраво малюється Коновалов-трудівник. За виняткову працездатність Михайлу Івановичу друзі дали прізвисько *«самоенергія».*

В. П. Іжевський, який працював з М. І. Коноваловим у Москві та Києві, дійшов висновку, що його трудове життя – це суцільний подвиг: *«Лише завдяки своїм надзвичайно високим здібностям та надзвичайній силі своєї нервової організації міг Михайло Іванович займатися одночасно такими великими справами, з яких кожне поглинуло б усі сили середньої людини. ... До такої наполегливої праці здатні небагато людей, ... Михайло Іванович був яскравим винятком із загального правила. ... Поступово його праця зроста до розмірів, що потребують надлюдських сил; були періоди, коли він позитивно вбивав себе на роботі. ... завжди був надзвичайно привітний, веселий і бадьорий».*

У день святкування п'ятнадцятирічного ювілею КПІ В. Л. Кирпичов надіслав до Києва промову, де також зауважив: *«Щастя мати своїх улюбленців, і зв'язок з такими улюбленицями приносить за собою удачу. Київський Інститут представляє такого Улюбленця Долі, який передає іншим надлишок щастя. Говорячи це, я маю на увазі чудовий успіх, який мали відразу після свого відкриття дві установи, пов'язані з Інститутом: 1) влаштована при Інституті Недільна Школа; 2) сільськогосподарські курси. Боргом вважаю, говорячи про них, згадати досі оплакуваного професора Михайла Івановича Коновалова, який у своїй велелюбній душі притулив і ці дві установи і багато сприяв їхньому розквіту».*

Основні дати життя і діяльності Михайла Івановича Коновалова

- 1858** Народився 1 (13 листопада) в селі Будихіно Рибінського повіту Ярославської губернії (нині Рибінський район Ярославської області РФ) у заможній селянській родині.
- 1869–1873** Навчався у парафіяльному, а потім у повітовому училищах м. Рибінськ.
- 1874** Зарахований до третього класу Ярославської гімназії.
- 1880** Закінчив Ярославську гімназію з золотою медаллю і вступив до Московського університету на природниче відділення фізико-математичного факультету.
- 1880–1884** Навчання в Московському університеті.
- 1884** Після чотирьох років навчання в університеті закінчив з відзнакою курс природничого відділення зі ступенем кандидата природничих наук.
Запрошений видатним ученим-хіміком В. В. Марковниковим на кафедру хімії фізико-математичного факультету Московського університету для підготовки до звання професора.
- 1884–1887** Виконує обов'язки лаборанта технічної лабораторії Московського університету.
- 1886** Зарахований до членів Відділення хімії Російського фізико-хімічного товариства.
- 1887** Склав магістерський іспит і отримав звання приват-доцента.
- 1887–1896** Надштатний лаборант та доцент при аналітичному й органічному відділенні хімічної лабораторії фізико-математичного факультету Московського університету.
- 1887** Одружився з Любов'ю Михайлівною Муравйовою.
- 1888** Відкрив метод нітрування органічних сполук (реакція дії азотної кислоти на вуглеводні насиченого ряду), який набув широкої популярності та увійшов у світову науку під назвою «реакція Коновалова».

- 1889** Захистив магістерську дисертацію на тему «Нафтени, гексагідробензоли та їх похідні» і здобув учений ступінь магістра хімії.
Товариство шанувальників природознавства, антропології та етнографії присудило премію імені В. П. Мошніна за працю «Нафтени, гексагідробензоли та їх похідні».
- 1889–1890** Делегат VIII з'їзду російських природодослідників і лікарів у Петербурзі (28 грудня 1889 року – 5 січня 1890 року).
- 1891** Нагороджений французьким урядом. Надано звання «*officier d'Académie*».
- 1892** Обирається секретарем, потім Товаришем (помічником) голови Відділення хімії Товариства шанувальників природознавства, антропології та етнографії.
- 1893** Захистив докторську дисертацію на тему «Нітруюча дія азотної кислоти на вуглеводні насиченого ряду» і здобув учений ступінь доктора хімії.
- 1894** Нагороджений Імператорським і Царським Орденом Святого Станіслава III ступеня.
Закордонне відрядження.
- 1896–1899** Ординарний професор, завідувач кафедри неорганічної та аналітичної хімії Московського сільськогосподарського інституту (нині Академія ім. К. А. Тимірязєва).
- 1896** Нагороджений Імператорським Орденом Святої Анни III ступеня.
- 1899–1902** Ординарний професор, завідувач кафедри неорганічної хімії, декан хімічного відділення Київського Політехнічного інституту (31 лип. 1899 р. – 16 груд. 1902 р.).
Член будівельної комісії та член правління інституту.
У складі комісії під керівництвом Д. І. Менделєєва бере участь у створенні статуту Інституту.
- 1899** Обирається у грудні дійсним членом Київського Товариства природодослідників.

1900–1902	Завідувач їдальні (тимчасове приміщення в житловому будинку Інституту).
1900–1903	У КПІ з ініціативи професора Коновалова відкрито недільну школу для 1000 робітників заводу Гретера й Криванека та інших підприємств м. Києва.
1901–1905	Директор сільськогосподарських курсів Київського Товариства сільського господарства, на яких могли навчатися не лише чоловіки, а й жінки (КПІ).
1901	Нагороджений Імператорським Орденом Святої Анни II ступеня. Бере участь в дослідженні води нового колодязя на березі Дніпра. Голова бібліотечної Комісії КПІ. Делегат XI з'їзду російських природодослідників і лікарів у Петербурзі (20-30 грудня).
1902–1906	Голова Київського Товариства сприяння початковій освіті та Голова природно-історичної секції при ньому. Товариш (помічник) голови Київського Товариства природознавців при Університеті Святого Володимира.
1902–1904	Директор Київського Політехнічного інституту (26 вересня 1902 року – 24 червня 1904 року).
1902	Обирається Товаришем (помічником) голови Ради Київського Товариства природодослідників. Експерт з вирішення питання про можливість втрати ваги кісток при перевезенні їх залізницею.
1903	Обирається дійсним членом Київського Товариства сільського господарства та сільськогосподарської промисловості, а через кілька місяців – до складу Ради цього Товариства. На прохання правління Київського газового товариства дає висновки, які стосувалися виробленого Товариством газу для освітлення міста.
1904	Нагороджений Імператорським Орденом Святого Рівноапостольного Великого Князя Володимира IV ступеня.

- 1904** Експерт з вирішення питання про витік нафти при перевезенні залізницею.
- 1904–1906** Ординарний професор, завідувач кафедри неорганічної хімії Київського політехнічного інституту.
- 1905–1906** Директор вищих жіночих курсів при приватній жіночій гімназії Аделаїди Жекуліної.
- 1906** Декан факультету інженерів шляхів (серпень і вересень). Член господарського комітету.
- 1906** У листопаді при огляді споруд з очищення каналізаційних стоків у парку КПІ впав і був тяжко травмований. Операційне втручання виявилось невдалим і 12(25) грудня, у 48-річному віці, у повному розквіті творчої енергії, помер.

Похований в Києві на Лук'янівському кладовищі.
(Державний історико-меморіальний Лук'янівський заповідник)

Література про життя і діяльність Михайла Івановича Коновалова

*Матеріал розташовано у хронологічній послідовності.
У межах кожного року – у хронологічній послідовності
та за алфавітом.*

1883

1. **Протокол** засідання Отделения Химии Русского Физико-Химического Общества 7 апреля 1883 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1883. – Т. 15, отд. I, вып. 4. – С. 273.

1884

2. **Протокол** засідання Физико-химической Комиссии Отделения Физических наук Императорского Общества Любителей Естествознания, Антропологии и Этнографии 25 октября 1884 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1884. – Т. 16, отд. II, вып. 8. – С. 295.

1886

3. **Протокол** засідання Отделения Химии Русского Физико-Химического Общества 7 марта 1886 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1886. – Т. 18, отд. I, вып. 3. – С. 179.

1887

4. **Протокол** Общего собрания Русского Физико-Химического Общества 25 апреля 1886 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1887. – Т. 19, отд. I, вып. I. – С. XXIX.

5. **Протокол** засідання Отделения Химии Русского Физико-Химического Общества 26 марта 1887 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1887. – Т. 19, отд. I, вып. 4. – С. 243.

6. **Протокол** засідання Физико-Химической Комиссии Отделения Физических наук Императорского Общества Любителей Естествознания, Антропологии и Этнографии 12 мая 1887 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1887. – Т. 19, отд. II, вып. 7. – С. 157.

1888

7. **Протокол** засідання Физико-химической Комиссии Отделения Физических наук Императорского Общества Любителей Естествознания, Антропологии и Этнографии 18 мая 1888 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1888. – Т. 20, отд. II, вып. 6. – С. 118.

1889

8. **Протокол** засідання Отделения Химии Русского Физико-Химического Общества 2 февраля 1889 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1889. – Т. 21, отд. I, вып. 2. – С. 81–82.

1890

9. *Известия* Общества Любителей Естествознания, Антропологии и Этнографии. – 1890. – Т. 65, отд. I, вып. 2. – С. 1–2.

1891

10. *Протокол* 7-го заседания Отделения Химии Императорского Общества Любителей Естествознания, Антропологии и Этнографии 11 сентября 1891 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1891. – Т. 23, отд. II, вып. 8. – С. 153–154.

1892

11. *Отчет* о деятельности Комитета грамотности при Московском Обществе Сельского Хозяйства за 1891 г. – Москва, 1892. – С. 43.

12. *Петров Г.* Несколько слов о направлении Московского комитета грамотности / Г. Петров. – Москва, 1892.

13. *Протокол* 19-го заседания (годич.) Императорского Общества Любителей Естествознания, Антропологии и Этнографии 24 сентября 1892 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1892. – Т. 24, отд. II, вып. 9. – С. 199–201.

1893

14. *Отчет* о деятельности Комитета грамотности при Московском Обществе Сельского Хозяйства за 1892 г. – Москва, 1893. – С. 70.

15. *Протокол* 22-го заседания Отделения Химии Императорского Общества Любителей Естествознания, Антропологии и Этнографии 17 ноября 1892 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1893. – Т. 25, отд. II, вып. 1. – С. 2.

16. *Протокол* 30-го заседания Отделения Химии Императорского Общества Любителей Естествознания, Антропологии и Этнографии 29 сентября 1893 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1893. – Т. 25, отд. II, вып. 9. – С. 187–189.

1894

17. *Комиссия* по организации домашнего чтения, состоящая при Учебном отделении Общества распространения технических знаний : программы домашнего чтения на 1894–1895 гг. – Москва, 1894.

18. *Обзор* деятельности Комитета грамотности, состоящего при Московском обществе сельского хозяйства. – Москва, 1894. – С. 10.

19. *Отчет* о деятельности Комитета грамотности при Московском Обществе Сельского Хозяйства за 1893 г. – Москва, 1894.

20. *Протокол* заседания Секции химии IX Съезда естествоиспытателей и врачей в Москве 11 января 1894 г. // Журнал Русского Физико-Химического Обществ. – 1894. – Т. 26, отд. II, вып. 1. – С. 16.

21. **Протокол** 36-го заседания Отделения Химии Императорского Общества Любителей Естествознания, Антропологии и Этнографии 16 марта 1894 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1894. – Т. 26, отд. II, вып. 4. – С. 64.

22. **Протокол** 38-го (публ.) заседания Отделения Химии Императорского Общества Любителей Естествознания, Антропологии и Этнографии 26 апреля 1894 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. 1894. – Т. 26, отд. II, вып. 8. – С. 132.

23. **Протокол** 40-го заседания Отделения Химии Императорского Общества Любителей Естествознания, Антропологии и Этнографии 21 сентября 1894 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1894. – Т. 26, отд. II, вып. 8. – С. 135.

1895

24. **Отчет** о деятельности Комитета грамотности при Московском Обществе Сельского Хозяйства за 1894 г. – Москва, 1895.

25. **Протокол** Общего собрания Русского Физико-Химического Общества 20 декабря 1894 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1895. – Т. 27, отд. I. – С. X–XXIII. – Из текста: Список членов. ... Коновалов Михаил Иванович, приват-доцент. Москва, химическая лаборатория Университета.

26. **Протоколы** 51-го, 52-го, 53-го заседаний Отделения Химии Императорского Общества Любителей Естествознания, Антропологии и Этнографии 3 мая, 15 мая, 25 сентября 1895 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1895. – Т. 27, отд. II, вып. 9. – С. 177–189.

27. **Протокол** заседания 3-го мая 1895 г. // Там же. – С. 182. – Из текста: ...были сделаны сообщения: ... 7) М. И. Коноваловым «О нитровании в открытых сосудах и о первичном нитромезитиле».

28. **Протокол** заседания 15-го мая 1895 г. // Там же. – С. 184. – Из текста: Сделаны сообщения: ... 5) М. И. Коноваловым от имени П. П. Орлова «О новом гидрате двуметаллического фосфорнокислого натрия состава $\text{Na}_2\text{HPO}_4 + 2\text{H}_2\text{O}$ ».

29. **Протокол** заседания 25-го сентября 1895 г. // Там же. – С. 187–188, 189. – Из текста: В истекшем году делами Отделения заведывали: Председатель Отделения В. В. Марковников, Товарищ председателя М. И. Коновалов, Секретарь В. В. Рудевич и Библиотекарь С. Н. Жуковский. ... В отчетном году Отделение имело 12 заседаний, на которых сделаны сообщения: ... 19. М. И. Коноваловым «Нитрование непредельных углеводородов»; 20. Им же «Нитрование производных углеводородов предельного характера»; 21. Им же «Нитрование толуола»; 22. Им же «О первичном нитромезитиле»; 23. Им же «О нитровании в открытых сосудах»; 24. М. И. Коноваловым от имени П. П. Орлова «О новом гидрате

фосфорнокислого натрия состава $\text{Na}_2\text{HPO}_4 + 2\text{H}_2\text{O}$ »; ...
35. В. В. Марковниковым и М. И. Коноваловым «Об изомерах гексанафта». ... Сделаны сообщения: М. И. Коноваловым «Нитрование ментона». Обычным своим способом автор получил при нитровании ментона – нитроментон $\text{C}_{10}\text{H}_{17}(\text{NO}_2)\text{O}$, который со спиртовыми щелочами дает двухметаллические соли нитрокислоты предельного рода.

1896

30. *Программы* домашнего чтения на 1-й год систематического курса. – 3-е изд. – Москва, 1896. – С. 155.

31. *Программы* домашнего чтения на 2-й год систематического курса. – Москва, 1896.

32. *Протокол* 56-го заседания Отделения Химии Императорского Общества Любителей Естествознания, Антропологии и Этнографии 15 февраля 1896 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1896. – Т. 28, отд. II, вып. 7. – С. 125.

33. *Труды* Отделения Физических наук Императорского Общества Любителей Естествознания, Антропологии и Этнографии. – 1896. – Т. 8, вып. 1. – С. 78–80.

1897

34. *Известия* Московского Сельско-Хозяйственного Института. – 1897. – Т. 3, кн. 4. – С. 130–135.

35. *Протокол* заседания Совета Московского Сельско-Хозяйственного Института от 17 сентября 1896 г. // Известия Московского Сельско-Хозяйственного Института. – 1897. – Т. 3, кн. 1. – С. 10.

36. *Протокол* заседания Совета Московского Сельско-Хозяйственного института от 11 октября 1896 г. // Известия Московского Сельско-Хозяйственного Института. – 1897. – Т. 3, кн. 1. – С. 19.

37. *Протокол* заседания Совета Московского Сельско-Хозяйственного Института от 12 ноября 1896 г. // Известия Московского Сельско-Хозяйственного Института. – 1897. – Т. 3, кн. 1. – С. 22–23.

38. *Протокол* заседания Совета Московского Сельско-Хозяйственного Института от 26 ноября 1896 г. // Известия Московского Сельско-Хозяйственного Института. – 1897. – Т. 3, кн. 2. – С. 48.

39. *Протокол* заседания Совета Московского Сельско-Хозяйственного Института от 16 сентября 1897 г. // Известия Московского Сельско-Хозяйственного Института. – 1897. – Т. 3, кн. 4. – С. 141.

1898

40. *Протокол* 68-го заседания Отделения Химии Императорского Общества Любителей Естествознания, Антропологии и Этнографии

11 февраля 1898 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1898. – Т. 30, отд. II, вып. 2. – С. 19–20.

41. **Протоколы** 71-го и 72-го заседаний Отделения Химии Императорского Общества Любителей Естествознания, Антропологии и Этнографии 26 апреля и 13 мая 1898 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1898. – Т. 30, отд. II, вып. 7. – С. 186–187.

42. **Протокол** заседания Отделения Химии Русского Физико-Химического Общества 8 октября 1898 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1898. – Т. 30, отд. I, вып. 7. – С. 715–716.

43. **Протокол** заседания Совета Московского Сельско-Хозяйственного Института от 20 октября 1898 г. // Известия Московского Сельско-Хозяйственного института. – 1898. – Т. 4, кн. 4. – С. 73.

44. **Протокол** 75-го заседания Отделения Химии Императорского Общества Любителей Естествознания, Антропологии и Этнографии 25 ноября 1898 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1898. – Т. 30, отд. II, вып. 8. – С. 235.

1899

45. **Горбунов А. В.** Один из опытов University Extension в России / А. В. Горбунов // Отчет Комиссии по организации домашнего чтения за 1897 г. – Санкт-Петербург, 1899.

46. **Известия** Московского Сельско-Хозяйственного Института. Приложения. – 1899. – Т. 5, кн. 4. – С. 1–46.

47. **Киевский** Политехнический Институт Императора Александра II : альбом фотографий. – [Киев : Н. Козловский и Гаас, 1899]. – [75] отд. л. фотогр. в папке.

48. **Личный** состав Киевского Политехнического Института Императора Александра II в 1899–1900 академическом году. – [Киев] : Киев. губерн. тип., [1899]. – 18 с.

49. **Протокол** заседания Совета Московского Сельскохозяйственного Института от 1 апреля 1899 г. // Известия Московского Сельско-Хозяйственного Института. – 1899. – Т. 5, кн. 4. – С. 180.

50. **Устав** Киевского Политехнического Института Императора Александра II. – [Киев] : Киево-Галицкая Типо-Литография, 1899. – 31 с.

51. **Устав** Киевского Политехнического Института Императора Александра II. – [Санкт-Петербург : Тип. В. Киришбаума, 1899]. – 39 с.

1900

52. **Отчет** о состоянии Киевского Политехнического Института Императора Александра II за 1899 г. – Киев : Типо-литогр. Губернского Правления, 1900. – 56 с. : табл. – О М. И. Коновалове: с. 3, 8, 11, 15–16, 24,

49, 53–54. – Из текста: На кафедру химии переведен ординарный профессор Московского Сельско-Хозяйственного Института М. И. Коновалов, с возложением на него обязанностей декана химического отделения. – Режим доступа: <https://dil.kpi.ua/dlibra/publication/180/edition/156/content>. – Загл. с экрана.

53. *Личный* состав Киевского Политехнического Института Императора Александра II. В 1900–1901 академическом году. – Киев : Тип. Петра Барского, [1900]. – 26 с. – О М. И. Коновалове: с. 2–3, 22–23. – Режим доступа: <https://dil.kpi.ua/dlibra/publication/167/edition/143/content>. – Загл. с экрана.

1901

54. *Коновалов М. И.* Очерк истории преподавания химии на «Коллективных уроках Общества воспитательниц и учительниц» в Москве (за 10 лет их существования) / М. И. Коновалов // Ломоносовский сборник. Материалы для истории развития химии в России. – Москва, 1901.

55. *Марковников В. В.* Исторический очерк химии в Московском университете / В. В. Марковников // Ломоносовский сборник. Материалы для истории развития химии в России. – Москва, 1901.

56. *Отчет* о состоянии Киевского Политехнического Института Императора Александра II за 1900 год. – Киев : Типо-литогр. студента Г. К. Таценко, 1901. – 88 с. : табл.

57. *Протокол* соединенного заседания Императорского Общества Любителей Естествознания, Антропологии и Этнографии и Отделения Химии от 25 февраля 1901 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1901. – Т. 33, отд. II, вып. 9. – С. 199–201.

58. *Фотоальбом* лабораторий и кабинетов, электростанций Киевского Политехнического Института Императора Александра II. – Киев, 1901.

1902

59. *Дневник* XI Съезда русских естествоиспытателей и врачей. – Санкт-Петербург : Тип. М. Меркушева, 1902. – № 3 (22 декабря 1901 г.). – С. 70.

60. *Дневник* XI Съезда русских естествоиспытателей и врачей. – Санкт-Петербург : Тип. М. Меркушева, 1902. – № 4 (23 декабря 1901 г.). – С. 128.

61. *Личный* состав Киевского Политехнического Института Императора Александра II. На 1902–1903 академический год. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, [1902]. – 37 с.

62. *Собрание* фотографических снимков Киевского Политехнического Института Императора Александра II : снятых для альбома, поднесенного бывшему Директору В. Л. Кирпичеву в 1902 г. Ч. 1. – [Киев : КПИ, 1902]. – 52 л. фотоил.

1903

63. *Де-Метц Г. Г.* Описания сооружения и оборудования физической лаборатории при Киевском Политехническом Институте Императора

Александра II. 1898–1903 / Г. Г. Де-Метц. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1903. – 35 с. – О М. И. Коновалове: с. 2.

64. **Отчет** о состоянии Киевского Политехнического Института Императора Александра II за 1901 год. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1903. – 95 с. – О М. И. Коновалове: с. 7, 8, 19, 20, 23, 28, 36, 82. – Режим доступа: <https://dil.kpi.ua/dlibra/publication/246/edition/222/content>. – Загл. с экрана.

65. **Постановка** учебной части в Институте. Занятия профессоров Института // Отчет о состоянии Киевского Политехнического Института Императора Александра II за 1901 год. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1903. – С. 6–14. – Из текста: Профессор М. И. Коновалов читал лекции по общей химии (неорганической) для студентов I курса всех отделений и руководил практическими занятиями: а) по общей химии на I курсе всех отделений; в) по количественному анализу на II курсе химического отделения; с) по органической химии на II и III курсах химического отделения; d) по металлургии (совместно с профессором В. Ф. Тимофеевым на IV курсе химического отделения).

66. **Занятия** преподавателей Института и приглашенных преподавать по найму профессоров Киевского Университета // Отчет о состоянии Киевского Политехнического Института Императора Александра II за 1901 год. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1903. – С. 14–21. – Из текста: Химической лабораторией заведывали профессора: М. И. Коновалов, С. Н. Реформатский и В. Ф. Тимофеев. ... Общей организацией и наблюдением за библиотекой заведывала библиотечная Комиссия под председательством профессора М. И. Коновалова. Членами этой комиссии состояли профессора: А. П. Котельников, П. Р. Слезкин и библиотекарь Института. ... В истекшем году состояли членами Строит. Комис. по возведению зданий И-та профессора: де Метц, Зворыкин, Кирпичев, Коновалов, Реформатский, Слезкин и Чирвинский.

67. **Отчет** о деятельности Киевского общества сельского хозяйства и сельскохозяйственной промышленности за 1902 г. – Киев, 1903. – С. 11.

68. **Отчет** о деятельности Киевского общества содействия начальному образованию за 1902 г. – Киев, 1903. – С. 4.

69. **Отчет** о состоянии Киевского Политехнического Института Императора Александра II за 1902 год. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1903. – 251 с. : табл. – О М. И. Коновалове: с. 6–7, 10, 26, 29, 33, 40–41, 50, 58, 63, 108.

70. **Личный** состав Киевского Политехнического Института Императора Александра II. На 1903–1904 академ. год. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1903. – 48 с. – О М. И. Коновалове: с. 2, 3, 44, 45, 46. – Из текста: Директор и ординарный профессор на кафедре химии, доктор химии, статский советник Михаил Иванович Коновалов. В службе с 1 февраля 1885 года; в ведомстве с 1 июля 1899 г.; в чине с 20 июля 1896 г.;

в настоящей должности (IV класса) с 26 сентября 1902 г.; орд. св. Анны 2 ст. (1 апреля 1901 года). Читает лекции по общей (неорганический) химии для студентов всех отделений I курса, 4 часа в неделю и руководит практическими занятиями по общей химии студентов всех отделений I курса, по органической химии студентов III курса химического отделения и по количественному анализу – студентов II курса химического отделения. Адр.: здание Института. – Режим доступа:

<https://dil.kpi.ua/dlibra/publication/168/edition/144/content>. – Загл. с экрана.

71. *Первый* выпуск Киевского Политехнического Института. Химическое отделение. 1898–1903 : [альбом фотографий]. – [Киев : КПИ, 1903]. – 7 л. фотоил.

1904

72. *Протоколы* общих собраний Киевского Общества Естествоиспытателей в 1901 году // Записки Киевского Общества Естествоиспытателей / Киевское Общество Естествоиспытателей. – Киев : Тип. Императ. Ун-та Св. Владимира, Акц. Общ. Н. Т. Корчак-Новицкого, 1904. – Т. XVIII. – С. I–XXXII.

73. *Протокол* второго очередного собрания Киевского Общества Естествоиспытателей 25 января 1901 г. // Там же. – С. I–II. – Из текста: Сделаны были следующие научные сообщения: а) М. И. Коноваловым – «О действии азотной кислоты на спирты».

74. *Протокол* третьего очередного собрания Киевского Общества Естествоиспытателей 22 февраля 1901 г. // Там же. – С. III–IV.

75. *Протокол* четвертого очередного собрания Киевского Общества Естествоиспытателей 26 апреля 1901 г. // Там же. – С. V–VII.

76. *Протокол* седьмого очередного собрания Киевского Общества Естествоиспытателей 2 ноября 1901 г. // Там же. – С. XXI–XXIV. – Из текста: Сделаны были следующие научные сообщения: а) М. И. Коноваловым – «О синтезах в ряду терпенов с помощью галоидных солей алюминия».

77. *Протокол* восьмого очередного собрания Киевского Общества Естествоиспытателей 23 ноября 1901 г. // Там же. – С. XXV–XXVI. – Из текста: Были сделаны следующие научные сообщения: ... с) М. И. Коноваловым – «Нитрование слабой азотной кислотой, как прием для открытия отдельных углеводородов в смеси их (нефть)».

78. *Протокол* первого (годового) собрания Киевского Общества Естествоиспытателей и отчет о его деятельности за истекший 1901 год, 10 февраля 1902 года // Записки Киевского Общества Естествоиспытателей / Киевское Общество Естествоиспытателей. – Киев : Тип. Императ. Ун-та Св. Владимира, Акц. Общ. Н. Т. Корчак-Новицкого, 1904. – Т. XVIII. – С. XXXIII–XCVIII.

79. **Краткий** отчет о состоянии и деятельности Сельскохозяйственных Курсов при Киевском Обществе сельского хозяйства и сельскохозяйственной промышленности в 1903/04 уч. году. – Киев, 1904. – С. 20–21.

80. **Отчет** о деятельности Киевского Общества сельского хозяйства и сельскохозяйственной промышленности за 1903 г. – Киев, 1904. – С. 4.

81. **Отчет** о деятельности Киевского Общества содействия начальному образованию за 1903 г. – Киев, 1904.

82. **Отчет** о состоянии Киевского Политехнического Института Императора Александра II за 1903 год. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1904. – 235 с. : табл. – О М. И. Коновалове: с. 2, 9, 34, 37, 40, 69, 80, 91–92, 199, 230–231.

83. **Личный** состав Киевского Политехнического Института Императора Александра II. На 1904–1905 академ. год. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1904. – 60 с. – О М. И. Коновалове: с. 9–10, 49, 50, 51. – Из текста: Ординарный профессор на кафедре химии, доктор химии, статский советник Михаил Иванович Коновалов. ... орд. св. Владимира 4 ст. (28 марта 1904 года). ... Заведует химической лабораторией. Адрес: здание Института. – Режим доступа: <https://dil.kpi.ua/dlibra/publication/169/edition/145/content>. – Загл. с экрана.

84. **Протокол** заседания Общества Любителей Естествознания, Антропологии и Этнографии и его Химического Отделения от 8 апреля 1904 г. // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1904. – Т. 36, отд. I, вып. 7. – С. 931.

1905

85. **Протоколы** общих собраний Киевского Общества Естествоиспытателей в 1902 году // Записки Киевского Общества Естествоиспытателей / Киевское Общество Естествоиспытателей. – Киев : Тип. Императ. Ун-та Св. Владимира, Акц. Общ. Н. Т. Корчак-Новицкого, 1905. – Т. XIX. – С. I–LXVIII.

86. **Протокол** третьего очередного собрания Киевского Общества Естествоиспытателей 22 марта 1902 г. // Там же. – С. III–VII. – Из текста: Сделаны были следующие научные сообщения: а) М. И. Коноваловым – «Заметка о двунитродифенилэтано симметричном». б) М. И. Коноваловым – «Продолжение исследований комплексных соединений галоидных солей алюминия с сероуглеродом и друг. вещ.».

87. **Протокол** пятого очередного собрания Киевского Общества Естествоиспытателей 28 октября 1902 г. // Там же. – С. XV–XXIV.

88. **Протокол** шестого очередного собрания Киевского Общества Естествоиспытателей 9 ноября 1902 г. // Там же. – С. XXV–XXVI. – Из текста: Сделаны были следующие научные сообщения: а) М. И. Коноваловым – «О нитровании в терпеновом ряду» (Работа произведена совместно

с З. В. Кикиной). ... б) *М. И. Коноваловым* (от своего имени и студ. Финагеева) – «Действие бромистого алюминия на кетоны».

89. **Протокол** десятого очередного собрания Киевского Общества Естествоиспытателей 23 декабря 1902 г. // Там же. – С. LI–LXX. – Из текста: Были сделаны следующие научные сообщения: ... ф) *М. И. Коноваловым* – «О синтезе спиртов магний-органическими веществами» (сообщение 2-ое). В работе принимали участие ст. Института: Кондрацкий, Шапиро, Орлов, Маневский и Хомяк.

90. **Протокол** первого (годового) собрания Киевского Общества Естествоиспытателей 1 февраля 1903 года. Отчет о состоянии и деятельности Киевского Общества Естествоиспытателей в 1902 году // Записки Киевского Общества Естествоиспытателей / Киевское Общество Естествоиспытателей. – Киев : Тип. Императ. Ун-та Св. Владимира, Акц. Общ. Н. Т. Корчак-Новицкого, 1905. – Т. XIX. – С. LXIX–CXXIX. — Из текста: *М. И. Коновалов* сделал пять сообщений: «Заметка о двунитродифенилэтано симметричном», «Продолжение исследований комплексных соединений галоидных солей алюминия с сероуглеродом и друг. вещ.», «О нитровании в терпеновом ряду», «Действие бромистого алюминия на кетоны» и «О синтезе спиртов магний-органическими веществами».

91. **Протоколы** общих собраний Киевского Общества Естествоиспытателей в 1903 году // Записки Киевского Общества Естествоиспытателей / Киевское Общество Естествоиспытателей. – Киев : Тип. Императ. Ун-та Св. Владимира, Акц. Общ. Н. Т. Корчак-Новицкого, 1905. – Т. XIX. – С. I–LXXIII.

92. **Протоколы** второго очередного собрания Киевского Общества Естествоиспытателей 2 февраля 1903 г. // Там же. – С. I–V.

93. **Протоколы** шестого очередного собрания Киевского Общества Естествоиспытателей 8 мая 1903 г. // Там же. – С. XXXI–XXXII. – Из текста: Сделаны были следующие научные сообщения: ... с) *М. И. Коноваловым* – «О нитровании пулегона».

94. **Протоколы** одиннадцатого очередного собрания Киевского Общества Естествоиспытателей 19 декабря 1903 г. // Там же. – С. LXVII–LXX. – Из текста: Сделаны были следующие научные сообщения: а) *М. И. Коноваловым* – «О нитровании в группе ментана». ... с) *М. И. Коноваловым* – «О нитровании некоторых галоидных соединений».

95. **Протокол** первого (годового) собрания Киевского Общества Естествоиспытателей 25 января 1904 года. Отчет о состоянии и деятельности Киевского Общества Естествоиспытателей в 1903 году // Записки Киевского Общества Естествоиспытателей / Киевское Общество Естествоиспытателей. – Киев : Тип. Императ. Ун-та Св. Владимира, Акц. Общ. Н. Т. Корчак-Новицкого, 1905. – Т. XIX. – С. LXXV–CXXXVII. – Из текста:

М. И. Коновалов сделал три сообщения: «О нитровании пулегона», «О нитровании в группе ментана», «О нитровании некоторых галоидных соединений». – С. LXXXIII.

96. **Отчет** за 1904 год (год второй) : о деятельности Общества вспомоществования нуждающимся студентам Киевского Политехнического Института Императора Александра II. – Киев : Типо-Литография Т-ва «Печатня С. П. Яковлева», 1905. – 32 с. : табл. – О М. И. Коновалове: с. 6, 30. – Режим доступа:

<https://dil.kpi.ua/dlibra/publication/183/edition/159/content>. – Загл. с экрана.

97. **Отчет** о деятельности Киевского общества содействия начальному образованию за 1904 г. – Киев, 1905.

98. **Памяти** Владимира Васильевича Марковникова : юбилейный сборник / Общество любителей естествознания, антропологии и этнографии, состоящее при Московском университете, Химическое отделение. – Москва, 1905. – 89, 118, 39 с. : 2 л. портр. – Из содерж.: Протокол заседания Общества 8 апреля 1904 года, посвященного памяти В. В. Марковникова ; Речи проф. А. Н. Реформатского, И. А. Каблукова, М. Н. Попова, М. И. Коновалова.

1906

99. **Личный** состав Киевского Политехнического Института Императора Александра II. На 1906–1907 acad. год. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1906. – 52 с., IV с. – О М. И. Коновалове: с. 9–10, 50–51. – Из текста: Ординарный профессор на кафедре химии, доктор химии, статский советник Михаил Иванович Коновалов. В службе с 1 февраля 1885 года, в ведомстве с 1 июля 1899 г., в чине с 20 июля 1896 года, в настоящей должности (V) с 1 июля 1899 г., орд. Св. Владимира 4 ст. (28 марта 1904 г.). Читает лекции по общей химии на всех отделениях Института (4 часа в неделю). Ведет практические занятия студентов (26 часов в неделю). Заведует химической лабораторией. Адрес: здание Института. – Режим доступа: <https://dil.kpi.ua/dlibra/publication/170/edition/146/content>. – Загл. с экрана.

100. **Отчет** за 1905 год (год третий) : о деятельности Общества вспомоществования нуждающимся студентам Киевского Политехнического Института Императора Александра II. – Киев : Типо-Литогр. Т-ва «Печатня С. П. Яковлева», 1906. – 34 с. : табл. – О М. И. Коновалове: с. 4, 30. – Режим доступа: <https://dil.kpi.ua/dlibra/publication/185/edition/161/content>. – Загл. с экрана.

101. **Отчет** о состоянии Киевского Политехнического Института Императора Александра II. За 1904 год / [Киевский Политехнический Институт Императора Александра II]. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1906. – 145 с. : табл. – О М. И. Коновалове: с. 7, 20, 22, 23–25, 52–53, 88. – Режим доступа: <https://dil.kpi.ua/dlibra/publication/203/edition/179/content>. – Загл. с экрана.

1907

102. **Ижевский В. П.** Михаил Иванович Коновалов (родился 1-го ноября 1858 г. – скончался 12-го декабря 1906 г.) : [жизнеописание] / В. П. Ижевский. – С.-Петербург : Типо-Литогр. М. П. Фроловой, 1907. – 25 с. : портр.

103. **Ижевский В. П.** Михаил Иванович Коновалов (родился 1-го ноября 1858 г. – умер 12-го декабря 1906 г.) / В. П. Ижевский // Журнал Русского Физико-Химического Общества. Часть Химическая. – 1907. – Т. 39, отд. I, вып. 9. – С. 1477–1501 : портр.

104. **Реформатский С. Н.** Ученая деятельность профессора М. И. Коновалова / С. Н. Реформатский. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1907. – VI, 18 с.

105. **Реформатский С. Н.** Ученая деятельность профессора М. И. Коновалова / С. Н. Реформатский // Известия Киевского Политехнического Института Императора Александра II. Отделение физико-математическое и химическое. 1907. Год VII. Книга 3. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1907. – С. 63–86.

106. **Сеченов И. М.** Автобиографические записки / И. М. Сеченов. – Москва : Науч. слово, 1907. – С. 193–194.

1908

107. **Отчет** о состоянии Киевского Политехнического Института Императора Александра II. За 1905 и 1906 годы. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1908. – 107 с. : табл. – О М. И. Коновалове: с. 4, 7, 34.

108. **Памяти** Михаила Ивановича Коновалова / Императорское Общество Любителей Естествознания, Антропологии и Этнографии, Химическое Отделение. – Москва : Тип. Т-ва И. Д. Сытина, 1908. – 68 с., [1] л. портр. – Режим доступа:

<https://dil.kpi.ua/dlibra/publication/217/edition/193/content>. – Загл. с экрана.

109. **Протокол** соединенного публичного заседания Императорского Общества Любителей Естествознания, Антропологии и Этнографии, его Химического Отделения, Общества Распространения Технических Знаний и Общества воспитательниц и учительниц, посвященного памяти покойного Михаила Ивановича Коновалова 8 марта 1907 г. // Памяти Михаила Ивановича Коновалова / Императорское Общество Любителей Естествознания, Антропологии и Этнографии, Химическое Отделение. – Москва : Тип. Т-ва И. Д. Сытина, 1908. – С. 3–4.

110. **Реформатский А. Н.** Биография и общественная деятельность М. И. Коновалова / А. Н. Реформатский // Там же. – С. 5–22.

111. **Чичибабин А. Е.** Научные работы М. И. Коновалова / А. Е. Чичибабин // Там же. – С. 23–31.

112. **Беркенгейм А. М.** М. И. Коновалов в химической лаборатории Московского университета / А. М. Беркенгейм // Там же. – С. 32–37.
113. **Демьянов Н. Я.** М. И. Коновалов в Московском сельскохозяйственном институте / Н. Я. Демьянов // Там же. – С. 38–43.
114. **Шереметевская А. Н.** М. И. Коновалов и Коллективные уроки / А. Н. Шереметевская // Там же. – С. 44–51.
115. **Кикина З. В.** Воспоминания о М. И. Коновалове его ученицы / З. В. Кикина // Там же. – С. 52–57.
116. **Вормс А. Э.** М. И. Коновалов как один из основателей и руководителей Комиссии для организации домашнего чтения / А. Э. Вормс // Там же. – С. 58–60.
117. **Соколов В. Д.** Участие М. И. Коновалова в редактировании «Библиотеки для самообразования» / В. Д. Соколов // Там же. – С. 61–63.
118. **Список** научных трудов М. И. Коновалова в «Журнале Русского Физико-Химического Общества» // Там же. – С. 64.
119. **Профессор** Михаил Иванович Коновалов (1858–1906): чествование памяти в первую годовщину его смерти. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1908. – 72 с. : портр. – Режим доступа: <https://dil.kpi.ua/dlibra/publication/218/edition/194/content>. – Загл. с экрана.
120. **Протокол** Публичного Заседания Совета Киевского Политехнического Института Императора Александра II, воскресенье 9-го декабря 1907 года : заседание посвящено чествованию памяти профессора Михаила Ивановича Коновалова в первую годовщину его кончины // Профессор Михаил Иванович Коновалов (1858–1906) : чествование памяти в первую годовщину его смерти. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1908. – С. 3–5.
121. **Тимофеев В. Ф.** О деятельности проф. М. И. Коновалова в Киевском Политехническом Институте / В. Ф. Тимофеев // Там же. – С. 7–12.
122. **Реформатский С. Н.** Ученая деятельность проф. М. И. Коновалова / С. Н. Реформатский // Там же. – С. 13–17.
123. **Ижевский В. П.** Михаил Иванович Коновалов (род. 1 ноября 1858 г., сконч. 12 декабря 1906 г.) : биографический очерк / В. П. Ижевский // Там же. – С. 19–46.
124. **Навашин С. Г.** О деятельности М. И. Коновалова на женских курсах при гимназии А. В. Жекулиной / С. Г. Навашин // Там же. – С. 47.
125. **Андрусов Н. И.** Памяти покойного М. И. Коновалова от Киевского Общества Естествоиспытателей / Н. И. Андрусов // Там же. – С. 47–48.

126. *Щербина С. Н.* М. И. Коновалов, как председатель Киевского Общества содействия начальному образованию / С. Н. Щербина // Там же. – С. 49–59.

127. *Войнич-Сяноженцкий С.* Профессор Михаил Иванович Коновалов, как руководитель студентов / С. Войнич-Сяноженцкий // Там же. – С. 61–67.

128. *К Протоколу* Публичного заседания Совета Киевского Политехнического Института. Телеграммы // Там же. – С. 69–72. – Содерж.: От Совета Императорского Московского Университета ; От Русского Физико-Химического Общества ; От Совета Московского Сельско-Хозяйственного Института ; От Учебного Комитета Императорского Московского Технического Училища ; От Отделения Химии Общества Любителей Естествознания, Антропологии и Географии ; От Совета Московских Высших Женских Курсов ; От Учебного Отдела Общества распространения технических знаний ; От Общего Собрания Общества воспитательниц и учительниц ; От бывших слушательниц Коллективных уроков ; От редакции Библиотеки для самообразования ; От Пречистенских Курсов для рабочих в Москве ; От проф. А. Ф. Фортунатова, Н. Я. Демьянова и Д. Н. Прянишникова; От проф. И. А. Каблукова и А. П. Сабонеева ; От А. Н. Реформатского ; От проф. Н. Я. Демьянова и И. А. Каблукова.

129. *Известия* Киевского Политехнического Института Императора Александра II. 1908. Год VIII. Книга 4. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1908. – С. 3–72. – Содерж.: Протокол Публичного Заседания Совета Киевского Политехнического Института Императора Александра II, воскресенье 9-го декабря 1907 года : заседание посвящено чествованию памяти профессора Михаила Ивановича Коновалова в первую годовщину его кончины ; О деятельности проф. М. И. Коновалова в Киевском Политехническом Институте / В. Ф. Тимофеев ; Ученая деятельность проф. М. И. Коновалова / С. Н. Реформатский ; Михаил Иванович Коновалов (род. 1 ноября 1858 г., сконч. 12 декабря 1906 г.) : биографический очерк / В. П. Ижевский ; О деятельности М. И. Коновалова на женских курсах при гимназии А. В. Жекулиной / С. Г. Навашин ; Памяти покойного М. И. Коновалова от Киевского Общества Естествоиспытателей / Н. И. Андрусов ; М. И. Коновалов, как председатель Киевского Общества содействия начальному образованию / С. Н. Щербина ; Профессор Михаил Иванович Коновалов, как руководитель студентов / С. Войнич-Сяноженцкий ; К Протоколу Публичного заседания Совета Киевского Политехнического Института. Телеграммы.

1909

130. *Отчет* о деятельности Киевского общества содействия начальному образованию за 1905 г. – Киев, 1909.

131. *Отчет* о деятельности Киевского общества содействия начальному образованию за 1906 г. – Киев, 1909. – С. 10.

132. *Отчет* о деятельности Киевского общества содействия начальному образованию за 1908 г. – Киев, 1909. – С. 29.

1910

133. *Отчет* о состоянии Киевского Политехнического Института Императора Александра II. За 1907, 1908 и 1909 годы. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1910. – 124 с. : табл. – О М. И. Коновалове: с. 36, 58, 81. – Из текста: По библиотеке Института. ... Количество пожертвований в 1907 году было не велико. ... вдовой профессора М. И. Коновалова, пожертвовавшей в 1907 г. собрание книг и журналов по химии, всего 912 названий книг, брошюр и отдельных оттисков и 34 названий журналов и, кроме того, серию уставов, программ, отчетов и протоколов различных учебных заведений и ученых обществ.

134. *Шереметевская А. Н.* М. И. Коновалов и Коллективные уроки / А. Н. Шереметевская // Журнал Русского Физико-Химического Общества. Химическое отделение. – 1910. – Т. 42, вып. 1. – Приложение.

135. *Материалы* к истории казенного имения «Затишье» Киевского Политехнического института Императора Александра II. – [Киев : б. и., 1910–1911?]. – 1 лист, 16, 3, 18, 5, 2, 2, 6 л. ; 34 см.

1912

136. *Пречистенские* классы Русского технического Общества в г. Москве. – Москва, 1912. – С. 5.

1913

137. *Очерк* развития и современного состояния Химического отделения / материалы собраны и сгруппированы Комиссией Химического отделения в составе проф. Д. К. Добросердова, проф. В. П. Ижевского, ассист. П. П. Кондрацкого, проф. стип. М. Г. Корсунского, преп. В. И. Минаева, преп. Н. Н. Орлова, преп. И. Ф. Пономарева, преп. И. А. Фещенко-Чоповского, проф. В. Г. Шапошникова ; текст сост.: П. П. Кондрацкий, М. Г. Корсунский, В. И. Минаев, Н. Н. Орлов, И. А. Фещенко-Чоповский, В. Г. Шапошников ; под общей редакцией Декана Химического отделения В. Г. Шапошникова ; Киевский Политехнический Институт Императора Александра II. – Киев : Тип. Т-ва И. Н. Кушнерев и К°, 1913. – II, 214, 72, XXII с. : ил., табл. – О М. И. Коновалове : с. 13, 120, 121, 127, 132, 189, 212. – Режим доступа: <http://www.library.kpi.ua/system/files/oчерk.pdf>. – Загл. с экрана.

138. *Педагогический* состав // Очерк развития и современного состояния Химического отделения / под общ. ред. В. Г. Шапошникова ; Киевский Политехнический Институт Императора Александра II. – Киев : Тип. Т-ва И. Н. Кушнерев и К°, 1913. – Гл. VII. – С. 115–134. – Из текста:

Первое собрание Химического отделения состоялось 25 сентября 1899 года в составе 5 членов, профессоров К. Ф. Вотчала, Г. Г. Де-Метца, В. Л. Кирпичева, М. И. Коновалова и С. Н. Реформатского. ... Деканы Химического отделения – М. И. Коновалов, с 1 июля 1899 г. по 16 декабря 1902 г. ... Коновалов Михаил Иванович – профессор по кафедре химии (с 1 июля 1899 г.). В 1899 г. читал курс неорганической химии, вел занятия по общей химии; в 1900 и 1901 г. читал курс неорганической химии, вел занятия по общей химии, количественному анализу и органической химии; с 1902 по 1906 г. включ. руководил кроме того дипломными работами, а в 1901 и 1902, совместно с проф. В. Ф. Тимофеевым, – практическими занятиями по металлургии. Скончался 12 дек. 1906 г.

139. *Студенческий* Химический кружок // Там же. – Гл. XI. – С. 189–200. – Из текста: Началом объединения студентов Химического отделения на почве научных интересов являются беседы, которые устраивал Мих. Ив. Коновалов со своими учениками. ... Только через два года после смерти М. И. Коновалова, именно 9-го февраля 1909 года, было создано под председательством профессора неорганической химии Л. В. Писаржевского организационное собрание, на котором и было решено учредить студенческий Химический Кружок; тогда же был выработан и его устав. ... В память дорогого учителя, проф. М. И. Коновалова, кружок назван «Химическим Кружком имени М. И. Коновалова». Это организационное собрание и является началом существования Химического Кружка.

140. *Шапошников В. Г.* Очерк развития и современного состояния химического отделения // Известия Киевского Политехнического Института Императора Александра II = Annales de l'Institut Polytechnique de l'Empereur Alexandre II à Kiev. Отдел Химико-Агрономический / Киевский Политехнический Институт Императора Александра II. – Киев : Тип. Т-ва И. Н. Кушнарев и К°, 1913. – Кн.1.

1914

141. *Ганицкий И.* Сборник материалов к истории возникновения Киевского Политехнического Института Императора Александра II / И. Ганицкий // Известия Киевского Политехнического Института Императора Александра II. Отдел Инженерно-Механический. 1913 г. Книга 4. – Киев : Тип. Т-ва И. Н. Кушнеров и К°, 1914. – С. 377–488 : ил., табл., портр., фотоил. – О М. И. Коновалове: с. 384, 385, 400, 482 : портр., с. 483, 485, 487.

142. *Ганицкий И.* Ближайшие сотрудники Виктора Львовича Кирпичёва. Переход института в собственные здания / И. Ганицкий // Известия Киевского Политехнического Института Императора Александра II. Отдел Инженерно-Механический. 1913 г. Книга 4. – Киев, 1914. – Гл. VIII. – С. 478–487 : ил., портр., фотоил.

143. *Иллюстрированный* сборник материалов к истории возникновения Киевского Политехнического Института : Памяти Виктора Львовича

Кирпичева, посвящает Киевское Политехническое Общество Инженеров и Агрономов / сост.: И. Ганицкий (гл.: I, III, IV, VII, VIII), И. Ф. Пономарев (гл. V), В. А. Обремский (гл. VI) ; ред. И. Ганицкий. – Киев : Тип. Т-ва И. Н. Кушнеров и К°, 1914. – 142 с. : ил., табл., портр., фотоил. – О М. И. Коновалове: с. 19–20, 37, 136 : портр., 137, 142. – Режим доступа: <http://www.library.kpi.ua/system/files/illjustrirovannyj%20sbornik.pdf>. – Загл. с экрана.

1917

144. **Радциг А. В. Л.** Кирпичев : (биограф. очерк) / А. Радциг // Собрание сочинений / В. Л. Кирпичев ; Совет Петроградского Политехнического Института. – Петроград, 1917. – Т. 1. – С. III–XXXVI. – О М. И. Коновалове : с. XXVIII. – Библиогр. в сносках.

1924

145. **Київський** Політехнічний і Київський Сільськогосподарський Інститут. XXV років. 1898–1923 : ювілейний збірник. – Київ : Держ. трест «Київ-Друк», 1924. – XLVIII, 280 с. : іл., табл., фотоіл. – Про М. І. Коновалова: с. I, II, III, XXIII, XXVI, 18, 44, 98, 140, 141. – Режим доступу: <http://www.library.kpi.ua/system/files/kpi%20juvilejnyj%20zbirnyk.pdf>. – Назва з екрана.

146. **Іжевський В.** За двадцять п'ять років / В. Іжевський // Київський Політехнічний і Київський Сільськогосподарський Інститут. XXV років. 1898–1923 : ювілейний збірник. – Київ, 1924. – С. I–IV.

147. **Теумін С.** Шість років боротьби. 1906–1911 р. / С. Теумін // Київський Політехнічний і Київський Сільськогосподарський Інститут. XXV років. 1898–1923 : ювілейний збірник. – Київ, 1924. – Відділ : Нариси революційного руху студентства, розд. III. – С. XXII–XXIX.

148. **Бобров В. С.** Академічне життя К. П. І. Бібліотека / В. С. Бобров // Там же. – Відділ : Стан і розвиток діяльності К. П. І. за останні 3 роки. – С. 17–19.

149. **Підсумки** навчальної діяльності за 25-ти річчя. Список деканів // Там же. – Відділ : Факультет інженерів шляхів. – С. 44. – З тексту: Коновалов Михайло Іванович – Серп. і вер. 1906.

150. **Органи** керуючі навчальним життям // Там же. – Відділ : Хімічний факультет, розд. : Загальний огляд утворення та розвитку факультету / В. Іжевський. – С. 98. – З тексту: Декани хімічного факультету: М. І. Коновалов – 31 липня 1899 р. по 16 грудня р. 1902.

151. **Хімічний** Гурток імені К. А. Тімірязєва // Там же. – Відділ : Хімічний факультет. – С. 140–143.

1929

152. **Блох М. А.** Михаил Иванович Коновалов / М. А. Блох // Выдающиеся химики и ученые XIX и XX столетий, работающие в смежных

с химией областях науки : биограф. справ. – Ленинград : Науч. химико-техн. изд-во, 1929. – Т. 1. – С. 379–381.

1936–1938

152-2. **Эллис К.** Химия углеводородов нефти и их производных = Ellis Carleton. The Chemistry of Petroleum Derivatives. 2 т. / К. Эллис ; пер. с англ. под ред. А. А. Баландина, Б. А. Казанского, С. С. Наметкина ; общ. ред. и предисл. Н. Д. Зелинского. – Москва : ОНТИ, Гл. ред. хим. лит., 1936–1938. – Т. 1. – 1936. – 634 с. : ил., табл. ; Т. 2. – 1938. – С. 635–1436 : ил., табл. – Имен. указ.: с. 1240–1273. – Предм. указ.: с. 1274–1436. – О М. И. Коновалове: 330, 815, 816, 883, 1085, 1121–1128, 1132, 1133, 1137, 1225, 1257.

1939

153. **Киевский** индустриальный институт : юбилейный сборник к 40-летию института. – Киев : КИИ, 1939. – 357 с. : ил., табл., портр., фотоил. – О М. И. Коновалове: с. 12, 191.

1940

153-2. **Блох М. А.** Хронология важнейших событий в области химии и смежных дисциплин и библиография по истории химии / М. А. Блох. – Ленинград ; Москва : Госхимиздат, 1940. – 753 с. – О М. И. Коновалове: с. 316, 347, 351, 359, 360, 367, 371, 458, 468, 518, 659.

1948

153-3. **Арбузов А. Е.** Краткий очерк развития органической химии в России / А. Е. Арбузов ; АН СССР, Ин-т истории естествознания. – Москва ; Ленинград : Изд-во АН СССР, 1948. – 224 с. : портр. – Гл. IV : Московский химический центр и бутлеровская школа. – С. 109–140. – О М. И. Коновалове: с. 122–126 : портр. ; с. 215. – (Научно-популярная серия).

154. **Пречистенские** рабочие курсы : сборник статей и воспоминаний. – Москва : Моск. рабочий, 1948.

155. **50 лет** Киевского ордена Ленина политехнического института // Сборник научных трудов. – Киев, 1948. – С. VII–XXI.

1949

156. **Топчиев А. В.** Нитрование углеводородов и других органических соединений / А. В. Топчиев ; отв. ред. Н. Д. Зелинский ; Акад. наук СССР, Отд-ние хим. наук. – Москва ; Ленинград : Изд-во АН СССР, 1949. – 252 с. : ил., табл. – О М. И. Коновалове: с. 4, 17, 18, 32, 98, 127, 131–134, 136–139, 141–143, 147–150, 156, 215.

157. **Эвентова М. С.** Владимир Васильевич Марковников. 1838–1904 : биограф. очерк / М. С. Эвентова, А. Ф. Плате ; Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова, Науч. б-ка им. А. М. Горького. – Москва : Изд-во Моск. гос. ун-та, 1949. – 54 с. – О М. И. Коновалове: с. 16, 23. –

(Замечательные ученые Московского университета ; вып. VII / под ред. Б. А. Казанского, Г. Д. Вовченко).

1951

158. **Гловацкий М. Т.** Михаил Иванович Коновалов – основоположник современной теории и техники нитрования предельных углеводородов : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. техн. наук / Гловацкий Мефодий Терентьевич ; Киев. политехн. ин-т. – Киев, 1951. – 19 с.

159. **Гловацкий М. Т.** Михаил Иванович Коновалов – основоположник современной теории и техники нитрования предельных углеводородов : дис. на соиск. учен. степ. канд. техн. наук : 05.00.00 / Гловацкий Мефодий Терентьевич ; науч. рук. В. В. Данилевский ; Киев. политехн. ин-т. – Киев, 1951. – 338 с. : ил. – Библиогр.: с. 307–321.

1952

160. **Гольдштейн Р.** Химическая переработка нефти = Goldstein Richard Frank. The Petroleum Chemicals Industry / Р. Гольдштейн ; пер. с англ. Н. С. Дабатова ; под ред. В. И. Исагулянца. – Москва : Изд-во иностр. лит., 1952. – 400 с. : ил., табл. – О М. И. Коновалове: с. 5, 74, 80.

1953

161. **Мамедалиев Ю. Г.** К истории развития науки о химии нефти в России / Ю. Г. Мамедалиев // Материалы по истории отечественной химии : сб. докл. на II Всесоюз. совещ. по истории отечеств. химии 21–26 апр. 1951 г. / АН СССР, Отд. хим. наук, Ком. по истории химии ; отв. ред. Н. А. Фигуровский. – Москва : Изд-во АН СССР, 1953. – С. 265–272. – О М. И. Коновалове: с. 269.

162. **Роль** отечественных ученых в развитии науки о нефти и химической технологии нефти : отчет о НИР / Киев. политехн. ин-т ; рук. М. Т. Гловацкий. – Киев, 1953. – 71 с. – Библиогр.: с. 69–70.

1954

163. **Предисловие** // Известия Киевского ордена Ленина политехнического института / М-во высш. образования СССР, Главное управление политехн. и машиностроит. высш. учеб. заведений. – Киев : Гостехиздат, 1954. – Т. XV. – С. 3–12. – О М. И. Коновалове: с. 4, 6, 9.

164. **Гловацкий М. Т.** Д. И. Менделеев и научно-техническая общественность Украины : (исторические материалы) / М. Т. Гловацкий // Украинский химический журнал. – 1954. – Т. XX, вып. 2. – С. 216–222 : ил., фотоил.

165. Те ж: **Гловацкий М. Т.** Д. И. Менделеев и научно-техническая общественность Украины : (исторические материалы) / М. Т. Гловацкий. – [Киев], 1954. – 7 с. – Отдельный оттиск: Украинский химический журнал. – 1954. – Т. XX, вып. 2. – С. 216–222 : ил., фотоил.

166. *Данилевський В. В.* Нерушимі зв'язки : [про створення в Україні вищих учбових закладів: Харківського технологічного та Київського політехнічного інститутів] / В. В. Данилевський // Наука і життя. – 1954. – № 3. – С. 5–7.

1955

167. *Быков Г. В.* Химия в Московском университете до Великой Октябрьской социалистической революции / Г. В. Быков // Химия в Московском университете за 200 лет. – Москва : Изд-во МГУ, 1955. – С. 39.

168. *Голян-Нікольський А. Ю.* З історії заснування Київського політехнічного інституту / А. Ю. Голян-Нікольський // Нариси з історії техніки. – Київ, 1955. – Вип. 2. – С. 93–98.

169. *Роль* ученых-химиков Киевского политехнического института в развитии отечественной науки и техники в дореволюционный период : отчет о НИР / Киев. ордена Ленина политехн. ин-т, Каф. истории техники ; рук. М. Т. Гловацкий. – Киев, 1955. – 66 с. : ил., табл., фотоил. – О М. И. Коновалове: с. 1–32, 49, 54, 64, 65. – Библиогр.: с. 65–66 (28 назв.).

1956

170. *Гловацкий М. Т.* К истории возникновения Ломоносовского сборника / М. Т. Гловацкий // Вестник Московского университета. – 1956. – № 2. – С. 143–159. – (Из истории Московского университета).

171. Те ж: *Гловацкий М. Т.* К истории возникновения Ломоносовского сборника / М. Т. Гловацкий // Вестник Московского университета. – 1956. – № 2. – С. 143–159. – (Из истории Московского университета). – Отдельный оттиск.

172. *Гловацкий М. Т.* До питання про створення теорії нітрування насичених вуглеводнів / М. Т. Гловацький // Нариси з історії техніки. – Київ : Вид-во АН УРСР, 1956. – Вип. 3. – С. 123–129. – Бібліогр.: с. 128–129 (22 назви).

173. Те ж: *Гловацький М. Т.* До питання про створення теорії нітрування насичених вуглеводнів / М. Т. Гловацький // Нариси з історії техніки. – Київ : Вид-во АН УРСР, 1956. – Вип. 3. – С. 123–129. – Бібліогр.: с. 128–129 (22 назви). – Окремий відбиток.

1958

174. *Гловацкий М. Т.* Жизнь и научная деятельность Михаила Ивановича Коновалова : (к 50-летию со дня смерти) / М. Т. Гловацкий // Украинский химический журнал. – 1958. – Т. XXIV, вып. 1. – С. 110–117 : портр. – (История химии). – Библиогр.: с. 116–117 (35 назв.).

175. Те ж: *Гловацкий М. Т.* Жизнь и научная деятельность Михаила Ивановича Коновалова : (к 50-летию со дня смерти) / М. Т. Гловацкий // Украинский химический журнал. – 1958. – Т. XXIV, вып. 1. – С. 110–117 :

портр. – (История химии). – Библиогр.: с. 116-117 (35 назв.). – Отдельный оттиск.

176. **Забродина А. С.** Реакции и методы исследования органических соединений / А. С. Забродина, К. С. Забродина. – Москва, 1958. – Кн. 7. – С. 133.

1959

177. **Мусабеков Ю. С.** Михаил Иванович Коновалов / Ю. С. Мусабеков. – Ярославль : Ярослав. кн. изд-во, 1959. – 23 с. – (Наши выдающиеся земляки). – Библиогр.: с. 22–23 («Основные труды М. И. Коновалова» (14 назв.) и «Литература о М. И. Коновалове» (11 назв.), в конце книги).

178. **Химия** углеводородов нефти = The Chemistry of Petroleum Hydrocarbons : [в 3 т.] / Б. Т. Брукс, С. Е. Бурд, С. С. Куртц, Л. Шмерлинг ; под ред. Б. Т. Брукса, С. С. Куртца, С. Е. Бурда, Л. Шмерлинга. – Т. 3 / пер. с англ. Ю. А. Бедова, П. Н. Галича, Е. В. Лебедева, М. П. Тетериной ; под ред. С. Р. Сергиенко. – Москва : Гостоптехиздат, 1959. – 583 с. : ил., табл. – Гл. XLII : Нитрование парафинов и циклопарафинов / Б. Т. Брукс. – С. 78–87. – О М. И. Коновалове: гл. XLII + с. 87. – Библиогр. в конце гл.

1961

179. **Из истории** Киевского политехнического института : сб. документов и материалов. Т. 1. (1898–1917) / Киев. политехн. ин-т ; Киев. обл. Гос. арх. ; сост.: Э. М. Бондаровская, М. И. Горбунова, Е. М. Куш, А. И. Милова, А. А. Пивнева, В. Т. Пугач, Г. Д. Юрченко ; под ред. Ф. Е. Лося, А. С. Плыгунова (отв. ред.), Н. В. Черненко. – Киев : Изд-во КГУ, 1961. – 388 с. : ил., портр., фотоил. – О М. И. Коновалове: с. VI, с. 28 : портр., с. 29, 30, 31–32, 36, 39, 42, 43 : фото (общий вид корпусов здания КПИ в 1902 г.), с. 44, 48, 105, 113, 115, 131, 132, 132–134, 136–137, 139–140, 157, 162, 164, 172, 176, 177, 183, 185.

180. **1899 г. апреля 29.** Из протокола заседания Совета КПИ о согласии М. И. Коновалова заведывать кафедрой химии в институте // Из истории Киевского политехнического института : сб. документов и материалов. Т. 1. (1898–1917). – Киев, 1961. – Ч. 1 : Организационные мероприятия по созданию КПИ и начало его деятельности. – С. 28. : портр. – (Док. № 22).

181. **1899 г. августа 24.** Из протокола заседания Совета КПИ о научных трудах А. П. Котельникова, привлеченного к преподаванию теоретической механики // Там же. – С. 29. – (Док. № 23).

182. **1899 г. августа 24.** Из протокола заседания Совета КПИ о необходимости введения на механическом отделении преподавания курса построения сельскохозяйственных машин и привлечения к преподаванию К. Г. Шиндлера // Там же. – С. 29–30. – (Док. № 24).

183. **1899 г. сентября 17.** Телеграмма директора КПИ в Департамент торговли и мануфактур о переводе института в новоотстроенное здание

химического отделения и начале занятий в нем // Там же. – С. 31. – (Док. № 25).

184. **1899 г. октября 4.** Сообщение директора КПИ в Департамент торговли и мануфактур о составе Совета института, организации отделений и объединении деканата инженерного отделения с механическим // Там же. – С. 31–32. – (Док. № 26).

185. **1900 г. марта 4.** Из протокола заседания Совета КПИ о привлечении В. Ф. Тимофеева к преподаванию химии в институте // Там же. – С. 35–36. – (Док. № 31).

186. **1901 г. февраля 3.** Из протокола заседания Совета КПИ о выборах редакторов «Известий КПИ» // Там же. – С. 39. – (Док. № 35). – Из текста: ...большинством голосов избраны: редактором официального отдела – секретарь Совета; редактором естественно-исторического отдела – Н. П. Чирвинский; редактором физико-химического отдела – М. И. Коновалов; редактором инженерно-механического отдела – В. Л. Кирпичев.

187. **1902 г. апреля 22.** Акт приема правлением КПИ зданий института // Там же. – С. 40–42. – (Док. № 37).

188. **1902 г. ноября 16.** Письмо В. Л. Кирпичева М. И. Коновалову по поводу своего избрания почетным членом института // Там же. – С. 42. – (Док. № 38).

189. **1903 г. января 14.** Из протокола заседания Совета КПИ о назначении Д. И. Менделеева представителем Министерства на экзамены первого выпуска студентов института // Там же. – С. 44. – (Док. № 39).

190. **1903 г. января 30.** Докладная записка Д. И. Менделеева министру финансов о первом выпуске студентов КПИ // Там же. – С. 46–50. – (Док. № 41).

191. **1902 г. февраля 15.** Из сообщения газеты «Искра» о сходках и студенческих волнениях в КПИ в связи с введением «Временных правил о студенческих организациях» // Из истории Киевского политехнического института : сб. документов и материалов. Т. 1. (1898–1917). – Киев, 1961. – Ч. 2 : Революционно-демократическое и общественное движение, разд. I : 1898–1904 гг. – С. 104–105. – (Док. № 89).

192. **1902 г. ноября 11.** Постановление дирекции КПИ о назначении Ф. В. Ленгника на должность старшего лаборанта в КПИ // Там же. – С. 113. – (Док. № 98).

193. **1903 г. января 7.** Письмо товарища министра финансов директору КПИ о недопустимости пребывания Ф. В. Ленгника на службе в КПИ // Там же. – С. 115. – (Док. № 100).

194. **1903 г. ноября 28.** Из протокола заседания Совета КПИ об отказе студенческой сходке, вынесшей решение провести 7-дневную забастовку // Там же. – С. 131. – (Док. № 108).

195. *1903 г. декабря 2.* Постановление Совета КПИ об отказе выяснять виновность участников ноябрьской студенческой забастовки // Там же. – С. 132. – (Док. № 110).

196. *1903 г. декабря 3.* Докладная записка директора КПИ управляющему Министерством финансов о решении Совета института не проводить расследования и суда над участниками ноябрьской студенческой забастовки // Там же. – С. 132–134. – (Док. № 111).

197. *1903 г. декабря 13.* Телеграфное распоряжение министра финансов директору КПИ о закрытии института // Там же. – С. 134. – (Док. № 112).

198. *1904 г. января 30.* Сообщение председателя Совета КПИ товарищу министра финансов о столкновении студентов КПИ с монархической манифестацией на территории института // Там же. – С. 136–137. – (Док. № 114).

199. *1904 г. мая 10.* Письмо министра финансов директору КПИ с указанием на бездеятельность дирекции КПИ во время студенческих демонстраций против монархической манифестации // Там же. – С. 139–140. – (Док. № 118).

200. *1905 г. января 31.* Донесение пристава Бульварного полицейского участка г. Киева прокурору Киевской судебной палаты о студенческой сходке в КПИ совместно с профессорами, вынесшей решение о прекращении занятий в институте // Там же. – С. 156–157. – (Док. № 132).

201. *1905 г. февраля 12.* Заключение Совета КПИ о невозможности возобновить учебные занятия до изменения государственного строя России // Там же. – С. 159–162. – (Док. № 134).

202. *1905 г. февраля 23.* Заключение Совета КПИ об отсутствии политических условий для возобновления занятий // Там же. – С. 163–164. – (Док. № 136).

203. *1905 г. сентября 10.* Из протокола заседания Совета КПИ об избрании директором КПИ Н. П. Чирвинского // Там же. – С. 171–172. – (Док. № 146).

204. *1905 г. октября 1.* Постановление Совета КПИ о прекращении надзора инспекции за студентами // Там же. – С. 176. – (Док. № 153).

205. *1905 г. октября 1.* Из протокола заседания Совета КПИ о допуске женщин к занятиям в институте // Там же. – С. 176–177. – (Док. № 154).

206. *1905 г. октября 15.* Постановление Совета КПИ с выражением протеста по поводу ввода полиции и воинских частей в институт // Там же. – С. 183. – (Док. № 162).

207. *1905 г. октября 17.* Постановление Совета КПИ, выразившее протест против разгула кровавого террора и произвола самодержавия в стране // Там же. – С. 184–185. – (Док. № 163).

1962

208. **Коновалов** Михайло Іванович (13. XI. 1858 – 24. XII. 1906) // Українська Радянська Енциклопедія : [в 17 т.] / голов. редкол.: Бажан, М. П. (голов. ред.) [та ін.]. – Київ : Головна редакція УРЕ, 1962. – Т. 7. – С. 164.

209. **Коновалова** реакція // Там же. – С. 164.

1963

210. **Дяткин В. Л.** Коновалова реакция / В. Л. Дяткин // Краткая химическая энциклопедия : [в 5 т.] / редкол.: И. Л. Кнунянц (гл. ред.) [и др.]. – Москва : Сов. энцикл., 1963. – Т. 2. – С. 694–695. – (Энциклопедии. Словари. Справочники). – Библиогр.: с. 695 (3 назв.).

1967

211. **Буз Л.** Крізь буремні роки. 2 : КПП в роки першої російської революції / Л. Буз // За радянського інженера [КПП]. – 1967. – 24 берез. (№ 8). – С. 2. – (До 50-річчя Радянської влади). – (Славні сторінки історії КПП).

212. **Калниболотський М.** КПП за 50 славних літ / М. Калниболотський, Д. Беніков // За радянського інженера [КПП]. – 1967. – 14 груд. (№ 33). – С. 2. – (До 50-річчя Радянської влади на Україні).

1968

213. **Гнатовський В.** Перший директор інституту / В. Гнатовський // За радянського інженера [КПП]. – 1968. – 30 верес. (№ 26). – С. 2 : портр. – (До 70-річчя КПП).

1969

214. **Старосельский П. И.** Николай Александрович Меншуткин. 1842–1907 / П. И. Старосельский, Ю. И. Соловьев ; Академия наук СССР. – Москва : Наука, 1969. – 296 с. : ил., табл., портр., фотоил. – О М. И. Коновалове: с. 280.

1970

215. **Плигунов О. С.** З історії Київського політехнічного інституту / О. С. Плигунов, А. Ю. Голян-Нікольський // Нариси з історії природознавства і техніки : республ. міжвід. зб. / редкол.: відп. ред. Й. З. Штокало [та ін.] ; АН УРСР, Сектор історії природознавства і техніки інституту історії АН УРСР. – Київ : Наук. думка, 1970. – Вип. XII. – С. 91–99 : іл., портр., фотоіл. – Про М. І. Коновалова: с. 98.

1971

216. **Мусабеков Ю. С.** Владимир Васильевич Марковников (1837–1904) / Ю. С. Мусабеков, А. Я. Черняк // Выдающиеся химики мира : биобиблиогр. указ. – Москва : Книга, 1971. – С. 235–241 : портр. – О М. И. Коновалове: с. 238, 241. – (Выдающиеся деятели мировой науки и техники. Серия биобиблиографических указателей).

1973

217. **Бабич Е. П.** Научная деятельность кафедры органической химии и технологии целлюлозно-бумажного производства / Е. П. Бабич, Д. А. Писаненко // Машиностроение и технология химических производств : сб. ст. / редкол.: Н. С. Можаровский (отв. ред.), М. Н. Гапченко (зам. отв. ред.), Л. Г. Лубенец, А. В. Ралко, В. Я. Жук, В. И. Гнатовский, Е. А. Трегубов (отв. секретарь) ; Киев. ордена Ленина политехн. ин-т им. 50-летия Великой Окт. соц. революции. – Киев : Вища шк. Голов. изд-во, 1973. – С. 161–164.

218. **Голян-Нікольський А.** Славний шлях боротьби і перемог : назустріч 75-річчю КПІ / А. Голян-Нікольський // За радянського інженера [КПІ]. – 1973. – 7 лип. (№ 23). – С. 2–3. – (Ознаменуємо 75-річчя рідного інституту новими успіхами у навчанні і творчій праці!).

219. **Дмитренко Г.** Перший директор КПІ / Г. Дмитренко // За радянського інженера [КПІ]. – 1973. – 20 листоп. (№ 33–34). – С. 2 : портр. – (З літопису інституту).

220. **Киевский** политехнический институт : (краткий исторический очерк). 1898–1973 / М-во высш. и сред. специального образования УССР, Киев. ордена Ленина политехн. ин-т им. 50-летия Великой Окт. соц. революции ; подгот Беников Д. С., Буз Л. В., Голян-Никольский А. Ю. ; отв. ред. Г. И. Денисенко. – Киев, 1973. – 36 с. : ил., портр., фотоил. – О М. И. Коновалове: с. 5.

221. **Коновалов Михаил Иванович** // Большая советская энциклопедия : [в 30 т.] / гл. ред. А. М. Прохоров. – 3-е изд. – Москва : Сов. энцикл., 1973. – Т. 13. – С. 33 (Стб. 86–87).

222. **Коновалова** реакция // Там же. – С. 34 (Стб. 88).

223. **Фиалков Ю. Я.** Развитие физической химии неводных растворов / Ю. Я. Фиалков // Машиностроение и технология химических производств : сб. ст. / редкол.: Н. С. Можаровский (отв. ред.), М. Н. Гапченко (зам. отв. ред.), Л. Г. Лубенец, А. В. Ралко, В. Я. Жук, В. И. Гнатовский, Е. А. Трегубов (отв. секретарь) ; Киев. ордена Ленина политехн. ин-т им. 50-летия Великой Окт. соц. революции. – Киев : Вища шк. Голов. изд-во, 1973. – С. 173–176.

1975

224. **Киевский** ордена Ленина политехнический институт имени 50-летия Великой Октябрьской социалистической революции : (альбом) / М-во высш. и сред. специального образования УССР ; сост. Беников Д. С., Буз Л. В., Голян-Никольский А. Ю., Калачев Н. М. ; отв. за вып. П. М. Таланчук. – Киев : Вища шк. Голов. изд-во, 1975. – С. [13] : портр., с. [15].

1976

225. **Беников Д. С.** Киевский политехнический институт : из истории научных учреждений и вузов / Д. С. Беников, Л. В. Буз, А. Ю. Голян-Никольский // Вопросы истории естествознания и техники. – Москва : Изд-во АН СССР, 1976. – Вып. 4. – С. 68–71.

1977

226. **Андрусев М. М.** Владимир Васильевич Марковников / М. М. Андрусев, Е. М. Андрусева // Н. Н. Зинин, В. В. Марковников : выдающиеся русские химики-органики XIX в. : пособие для учащихся. – Москва : Просвещение, 1977. – С. 59–110 : ил., портр. – О М. И. Коновалове: с. 102.

1980

227. **Коновалов Михайло Иванович** // Українська Радянська Енциклопедія : [в 12 т.] / голов. редкол. : Бажан М. П. (голов. ред.) [та ін.]. – 2-ге вид. – Київ : Головна редакція УРЕ, 1980. – Т. 5. – С. 359.

228. **Стеценко О. В.** Коновалова реакція / О. В. Стеценко // Там же. – С. 359–360.

1981

229. **Старосельский П. И.** Михаил Иванович Коновалов. 1858–1906 / П. И. Старосельский, Е. П. Никулина ; отв. ред. Н. А. Фигуровский ; АН СССР. – Москва : Наука, 1981. – 233 с. : ил., портр., фотоил. – (Серия «Научно-биографическая литература» / Академия наук СССР ; редкол. сер.: А. Л. Яншин (пред.) [и др.]). – Библиогр.: с. 218–232.

1982

230. **Чеканов А. А.** Виктор Львович Кирпичев. 1845–1913 / А. А. Чеканов ; отв. ред. А. Т. Григорьян ; АН СССР. – Москва : Наука, 1982. – 176 с. – О М. И. Коновалове: с. 38, 154. – (Серия «Научно-биографическая литература» / Академия наук СССР ; редкол. сер.: А. Л. Яншин (пред.) [и др.]). – Библиогр.: с. 171–173. – Режим доступа: <http://vestishki.ru/content/виктор-львович-кирпичев-автор-а-а-чеканов>. – Загл. с экрана.

1983

231. **История** Киева. В 3 т., 4 кн. Т. 2 : Киев периода позднего феодализма и капитализма / редкол.: В. Г. Сарбей (отв. ред.) [и др.] ; АН УССР, Ин-т истории. – Киев : Наук. думка, 1983. – 464 с. : ил., табл., портр., фотоил. – О М. И. Коновалове: с. 391, 393, 444.

1984

232. **Волков В. А.** Коновалов Михаил Иванович (13.XI 1858–25.XII 1906) / В. А. Волков, Е. В. Вонский, Г. И. Кузнецова // Химики : биограф. справ. / отв. ред. В. И. Кузнецов. – Киев : Наук. думка, 1984. – С. 251–252 : портр.

1986

233. **Тютюнник В. М.** Владимир Васильевич Марковников / В. М. Тютюнник // Великие химики. В 2 т. / К. Манолов ; пер. с болг. под ред. Н. М. Раскина, В. М. Тютюнника. – Москва : Мир, 1986. – Т. 2. – С. 188–207 : портр. – О М. И. Коновалове: с. 198, 205.

234. **Позняк П.** Політехнічний інститут : [з історії КПІ] / П. Позняк // Прапор комунізму. – 1986. – 21 берез. – (Об'єктивний об'єктив).

1988

235. **Соколовская З. К.** 400 биографий ученых. О серии «Научно-биографическая литература». 1959–1986 : биобиогр. справ. / З. К. Соколовская ; отв. ред. А. Л. Яншин ; Академия наук СССР. – Москва : Наука, 1988. – 512 с. : ил., портр., фотоил. – О М. И. Коновалове: с. 162–163, 344, 346, 371, 377, 395, 398, 411, 431, 435, 442, 445, 449, 451. – (Серия «Научно-биографическая литература»). – ISBN 5-02-001369-2.

236. **Соколовская З. К.** Коновалов М. И. (1858–1906) / З. К. Соколовская // 400 биографий ученых. О серии «Научно-биографическая литература». 1959–1986 : биобиогр. справ. – Москва, 1988. – С. 162–163 : ил.

237. **Щербань Т. А.** Вклад Киевского политехнического института в становление отечественного высшего технического образования. (1898–1917) / Т. А. Щербань // Очерки истории естествознания и техники : республ. межвед. сб. науч. тр. / АН УССР ; Центр исслед. науч.-техн. потенциала и истории науки ; редкол.: Ю. А. Храмов (отв. ред.) [и др.]. – Киев : Наук. думка, 1988. – Вып. 35. – С. 99–106 : портр. – О М. И. Коновалове: с. 101 : портр. – Библиогр.: с. 106 (16 назв.). – ISSN 0320-0647.

1990

238. **Нейланд О. Я.** Органическая химия : учеб. для хим. специальностей вузов / О. Я. Нейланд. – Москва : Высш. шк., 1990. – С. 97–98, 369–370.

239. **Оноприенко В. И.** Становление высшего технического образования на Украине / В. И. Оноприенко, Т. А. Щербань ; отв. ред. Ф. К. Иванченко ; АН УССР. Центр исслед. науч.-техн. потенциала и истории науки им. Г. М. Доброва. – Киев : Наук. думка, 1990. – 140 с. : ил., табл., портр., фотоил. – О М. И. Коновалове: с. 66, 70, 75, между с. 88–89 : портр., с. 136. – Библиогр.: с. 130–134 (130 назв.). – ISBN 5-12-001819-X.

240. **Оноприенко В. И.** Киевский политехнический институт / Оноприенко В. И., Щербань Т. А. // Становление высшего технического образования на Украине. – Киев : Наук. думка, 1990. – Гл. II : Первые высшие технические учебные заведения на Украине. – С. 63–76 : портр.

1991

241. **Волков В. А.** Коновалов Михаил Иванович (13.XI.1858–25.XII.1906) / В. А. Волков, Е. В. Вонский, Г. И. Кузнецова // Выдающиеся химики

мира : биограф. справ. / под ред. В. И. Кузнецова. – Москва : Высш. шк., 1991. – С. 219. – ISBN 5-06-001568-8.

1993

242. **Київському** політехнічному – 95: віхи історії // Київський Політехнік. – 1993. – 23 верес. (№ 30). – С. 1.

1995

243. **Київський** політехнічний інститут : нарис історії / авт. кол.: Г. Ф. Беляков, Є. С. Василенко, М. Ф. Вілков, С. А. Гавриш, Ф. Я. Горовський, М. Л. Завіновський, М. Ф. Карпенко, М. Ю. Ільченко, В. В. Киричук, Б. В. Новиков, Н. І. Паламарчук, В. І. Пітов, Г. І. Ракітша, Л. В. Савчук, Р. Я. Сліпенький, Т. Н. Степаненко, Б. А. Циганок, В. О. Чобіток, В. І. Шеховцов ; редкол.: М. З. Згуровський (голова), Ф. Я. Горовський, М. Ю. Ільченко, М. С. Можаровський, П. М. Таланчук, В. П. Тараненко, І. М. Чиженко, В. І. Шеховцов, Ю. І. Якименко ; ілюстративний матеріал зібрав Р. Я. Сліпенький. – Київ : Наук. думка, 1995. – 320 с. : іл., табл., портр., фотоіл. – Про М. І. Коновалова: с. 5, 8, 9, 13 : портр., с. 18–19, 25, 32, 155, 157–158, 229, 301. – (КП–100). – Бібліогр.: с. 294–298. – ISBN 5-12-004503-0.

244. **Віктор Львович Кирничов** – перший директор : до 150-річчя від дня народження. Життя і справи // Київський Політехнік. – 1995. – 28 верес. (№ 26). – С. 1. – (НТУУ «КП» – 100 : віхи історії).

245. **Константинов В.** Михайло Іванович Коновалов / В. Константинов // Київський Політехнік. – 1995. – 14 груд. (№ 35). – С. 1, 2. – НТУУ «КП»–100: віхи історії. – (Інститутські вісті).

1997

246. **Хіміко-технологічний** факультет : до 100-річчя Київського політехнічного інституту і хіміко-технологічного факультету / редкол.: О. Г. Юрченко (голова), Ю. Я. Фіалков (заст. голови), І. М. Астрелін, П. О. Красуцький, О. А. Крупа, В. А. Свідерський, Г. О. Статюха, О. М. Степаненко, В. П. Чвірук, О. П. Шутько ; Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». – Київ : Росток, 1997. – 128 с. : табл., портр. – Про М. І. Коновалова: с. 4, 6, 8, 9 : портр., с. 35–36, 41–42, 57, 88, 113, 123.

247. **Шутько О. П.** Кафедра технології целюлозно-паперового виробництва та промислової екології Національного Технічного Університету України «Київський Політехнічний Інститут» : (до 100-річного ювілею інституту) / О. П. Шутько, О. Й. Хоцянівський, С. П. Примаков. – Київ : Europe Light, 1997. – 27 с. : іл., портр., фотоіл. – Про М. І. Коновалова: с. 4.

1998

248. **Коновалов** Михайло Іванович (1858–1906) // Хто є хто : довідник. Професори Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» / відп. за вип. Ю. Н. Москаленко ; редкол.:

О. В. Іванова, Р. Г. Іванченко, О. В. Лук'янов, П. В. Машков, І. М. Подоліук, В. І. Шеховцов. – Київ : Освіта, 1998. – С. 6, 71–72 : портр. – (1898–1998. 100 років НТУУ «КПІ»). – ISBN 966-04-0390-9.

249. **Константинов В. О.** Ректори КПІ / Константинов В. О. ; відп. ред. М. Ільченко ; Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т», Держ. політехн. музей при Нац. техн. ун-ті України. – Київ : Генеза, 1998. – 102 с. : портр., фотоіл. – Про М. І. Коновалова: с. 8, 13–17 : портр., с. 40, 96, 99. – Книга присвячена столітньому ювілею Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Це унікальні сторінки історії становлення та розвитку вищої освіти, науки, техніки та культури України. – ISBN 966-504-002-2.

250. **Константинов В. О.** Професор Михайло Іванович Коновалов : ректор КПІ з 1902 по 1906 рік / Константинов В. О. // Ректори КПІ / відп. ред. М. Ільченко ; Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т», Держ. політехн. музей при Нац. техн. ун-ті України. – Київ : Генеза, 1998. – С. 13–17 : портр., фотоіл. – Книга присвячена столітньому ювілею Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Це унікальні сторінки історії становлення та розвитку вищої освіти, науки, техніки та культури України. – ISBN 966-504-002-2.

251. **КПІ** – колыска інженерної освіти і науки в Україні / М. З. Згуровський, М. Ю. Ільченко, В. О. Константинов, В. М. Сторчеус, І. В. Малінкін ; відп. ред. М. Ю. Ільченко ; Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т», Держ. політехн. музей при Нац. техн. ун-ті України. – Київ : Генеза, 1998. – 199 с. : іл., табл., портр. – Про М. І. Коновалова : с. 3. – Книга присвячена столітньому ювілею Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Це унікальні сторінки історії становлення та розвитку вищої освіти, науки, техніки та культури України. – ISBN 966-504-007-3.

252. **Лиховодов В. І.** КПІ від першого кроку до першого випуску : зб. нарисів / В. І. Лиховодов, А. Л. Любомудрова, О. В. Лиховодова ; відп. ред. М. Ю. Ільченко ; Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т», Держ. політехн. музей при Нац. техн. ун-ті України. – Київ : Генеза, 1998. – 104 с. : іл., табл., портр., фотоіл. – Про М. І. Коновалова: с. 49 : портр., 50, 80, 88, 91, 94 : фото, с. 97. – Книга присвячена столітньому ювілею Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Це унікальні сторінки історії становлення та розвитку вищої освіти, науки, техніки та культури України. – ISBN 966-504-236-X.

253. **Онопрієнко В. І.** Наука в університетах / В. І. Онопрієнко // Історія української науки XIX–XX століть : навч. посібник / Міжнародний фонд «Відродження». – Київ : Либідь, 1998. – Розд. II : Наука України XIX – початку XX ст., § 2. – С. 50–71. – Про М. І. Коновалова: с. 59. – (Програма «Трансформація гуманітарної освіти в Україні»). – ISBN 966-06-0076-3.

254. **Згуровський М. З.** Національному технічному університету України «Київський політехнічний інститут» 100 років / М. З. Згуровський // Наукові вісті Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – 1998. – № 2. – С. 5–10. – Бібліогр.: с. 10 (4 назви).

255. **Павлова Т.** Національному технічному університету України «КПІ» – 100 років / Т. Павлова // Світ. – 1998. – № 24 (червень). – С. 7. – (Ювілей).

256. **Щербина В.** Славний ювілей Київського політеху : Київському політехнічному інституту виповнюється сто років. За рішенням ЮНЕСКО ювілей відомого й шановного вищого навчального закладу відзначається як історична дата світового значення / В. Щербина // Вечірній Київ. – 1998. – 3 лип. (№ 125). – С. 4. – (КПІ – 100 років).

257. **Зубалій О. Д.** Золотий вік провідного вузу : (до сторіччя заснування НТУУ «КПІ») / О. Д. Зубалій, О. О. Сидоренко // Київський вісник. – 1998. – 16 лип. (№ 80). – С. 2 ; 18 лип. (№ 81). – С. 2.

258. **В друге століття** : доповідь ректора Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» академіка М. З. Згуровського на сесії професорсько-викладацького складу 31 серпня 1998 року / М. З. Згуровський // Київський Політехнік. – 1998. – 27 серп. (№ 24). – С. 1–5 : фотоіл. – (3 новим навчальним роком!). – (Київській політехніці – 100).

259. **Мошинська К.** Повертаючись до витоків : до 100-річчя Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» / К. Мошинська // Вісник Національної академії наук України. – 1998. – № 7/8. – С. 56–63 : фотоіл. – Про М. І. Коновалова: с. 60, 62. – (Ювілеї і дати).

260. **Виступ** ректора НТУУ «КПІ» академіка М. З. Згуровського на урочистих зборах, присвячених 100-річчю університету : 17 вересня 1998 р., м. Київ // Винахідник і раціоналізатор. – 1998. – № 4. – С. 4–6 : фотоіл.

261. **Бенатов Д.** Знайомтесь: Наукове товариство студентів та аспірантів НТУУ «КПІ» / Данило Бенатов // Винахідник і раціоналізатор. – 1998. – № 4. – С. 28–30 : фотоіл. – З тексту: Одним з перших [1903 р.], було створено хімічний студентський гурток. Ініціатива його створення належала другому ректору КПІ, професору М. І. Коновалову, який проводив бесіди зі своїми учнями. Крім того, члени цього гуртка читали реферати на різні теми з хімії.

262. **Софронов В.** Колыбель высшего технического образования в Украине : к 100-летию Киевского политехнического института / В. Софронов // БудМайстер. – 1998. – № 18, (вересень). – С. 11–15. – (Ювілеї).

263. **Спогади** : присвячується 100-річчю з дня заснування Київського політехнічного інституту / редкол.: В. І. Молчанов, О. В. Скринський,

І. І. Білик, В. О. Корсаков ; Профспілк. ком. співробітників НТУУ «КПІ». – Київ, 1998. – С. 35.

264. **Ковалинський В.** Ювілей політехніки / В. Ковалинський // Янус. Нерухомість. – 1998. – № 15. – С. 14–15. – (3 історії Києва).

265. **Дригайло В.** Сторіччя КПІ : з погляду бібліографії / В. Дригайло, Л. Гандюхіна // Київський Політехнік. – 1998. – 22 жовт. (№ 29). – С. 3 : фотоіл.

266. **Крепка Л.** В бібліотеці : (погляд ветерана) / Л. Крепка // Київський Політехнік. – 1998. – 12 листоп. (№ 32). – С. 2. – (Відлуння: столітні роковини КПІ).

267. **Юдіна Н.** Озовися, пам'ять, оживи!.. / Наталія Юдіна // Київський Політехнік. – 1998. – 12 листоп. (№ 32). – С. 3. – (ХТФ – 100). – (Відлуння: столітні роковини КПІ).

1999

268. **Згуровський М. З.** Основні етапи розвитку Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» / М. З. Згуровський, М. Ю. Ільченко, В. О. Константинов // Наука та наукознавство. – 1999. – № 2. – С. 106–113.

2000

269. **Дригайло В. Г.** 100 років Науково-технічній бібліотеці НТУУ «КПІ» ім. проф. Г. І. Денисенка / В. Г. Дригайло, С. В. Дригайло. – Київ, НТУУ «КПІ», 2000. – 172 с. : табл., портр. – Про М. І. Коновалова: с. 3, 11, 16, 17. – ISBN 966-622-010-5.

270. **КПІ** в датах або Століття вже минає // Київський Політехнік. – 2000. – 28 груд. (№ 40). – С. 2. – З тексту: 1900 рік – в КПІ з ініціативи проф. Коновалова відкрито недільні школи для 1000 робітників заводу Гретера й Криванека та інших підприємств Києва.

271. **Миколаєнко В. М.** Соціально-економічні та політичні передумови створення в КПІ перших студентських організацій – прототипів профспілкового комітету / В. М. Миколаєнко, К. П. Двірна, А. Ф. Лапюк // Студентський профком НТУУ «КПІ» – історія та сучасність. 1898–2000. – Київ : Альтерпрес, 2000. – Розд. 1, §1 : Стан студентства на початку XX ст. та вирішення проблем соціального захисту. – С. 5–12 : іл., табл., фотоіл. – Про М. І. Коновалова: с. 11. – ISBN 966-542-032-1.

2001

272. **Марковников Володимир Васильович** (13.XII.1837 – 29.I.1904) // Вчені-хіміки. Почесні члени Університету Св. Володимира (1834–1919) / В. В. Скопенко, Т. В. Табенська, В. А. Короткий, Ю. В. Цимбал. – Київ : Прайм, 2001. – С. 106–123 с. : портр. – Про М. І. Коновалова: с. 118. – ISBN 966-95679-9-8.

273. **Стефанович Д.** Шулявка та Жовтневий район в історії Києва / наук. ред. М. О. Рибаків. – Київ : КИЙ, 2001. – 217 с. : іл., портр., фотоіл. – Про М. І. Коновалова: с. 58, 61–63, 65–67. – ISBN 966-7161-64-1.

274. **Стефанович Д.** «Київський політехнічний інститут імператора Олександра II» / Д. Стефанович // Шулявка та Жовтневий район в історії Києва / наук. ред. М. О. Рибаків. – Київ : КИЙ, 2001. – С. 53–67 : портр. - – ISBN 966-7161-64-1.

275. **Астрелін І. М.** Як живеш, хіміко-технологічний? З історії ХТФ : [з деканом ХТФ проф. І. М. Астреліним зустрівся редактор «КП» В. Янковий] / І. М. Астрелін ; спілкувався В. Янковий // Київський Політехнік. – 2001. – 20 груд. (№ 39). – С. 3 : портр.

2002

276. **Лихолат О. В.** Науково-технічні досягнення втузів Наддніпрянської України : дореволюційний період / Лихолат О. В., Ховрич С. М. // Дослідження з історії техніки : зб. наук. пр. / редкол.: ... Л. О. Гріффен (голов. ред.) [та ін.] ; НТУУ «КПІ», Держ. політехн. музей. – Київ, 2002. – Вип. 1. – С. 100–108. – Про М. І. Коновалова: с. 101, 104, 106. – (Вивчення історії техніки). – Бібліогр.: с. 107–108 (32 назви). – ISBN 966-622-099-7.

277. **Чернега Д. Ф.** Костянтин Ілліч Ващенко (1901–1992 рр.) / Д. Ф. Чернега, Г. Х. Гришай // Там же. – С. 124–135. – Про М. І. Коновалова: с. 125. – (Вивчення історії техніки). – Бібліогр.: с. 135 (11 назв).

2003

278. **Волков В. А.** Московские профессора XVIII — начала XX веков. Естественные и технические науки / В. А. Волков, М. В. Куликова. – Москва : Янус-К : Моск. учебники и картолитография, 2003. – 294 с. – О М. І. Коновалове: С. 125–126. – ISBN 5-8037-0164-1.

279. **Гришай Г. К.** Микола Прокопович Чижевський (до 130-ї річниці з дня народження) / Гришай Г. К. // Дослідження з історії техніки : зб. наук. пр. / редкол. : ... Л. О. Гріффен (голов. ред.) [та ін.] ; НТУУ «КПІ», Держ. політехн. музей. – Київ : Політехніка : Екмо, 2003. – Вип. 3. – С. 124–129. – Про М. І. Коновалова: с. 125. – (Видатні інженери). – Бібліогр.: с. 129 (9 назв). – ISBN 966-622-099-7.

280. **Константинов В. О.** М. І. Коновалов / В. О. Константинов, О. Г. Юрченко ; редкол.: Ільченко М. Ю. (голов. ред.), Гріффен Л. О. (заст. голов. ред.), Добровольський В. О., Константинов В. О., Перелигіна Л. С., Слободян Л. Р. ; НТУУ «КПІ», Держ. політехн. музей. – Київ, 2003. – 31 с. : іл., портр. – (Славетні імена Київського політехнічного інституту). – Бібліогр.: с. 29 : Основні праці професора М. І. Коновалова (17 назв.) ; с. 30 : Використана література (13 назв).

281. **Літопис** вищих навчальних закладів. Випускники КПІ / [авт. ідеї та авт.-упоряд. Вадим Болгов ; редкол.: Болгов В. В., Гріффен

Л. О., Згуровський М. З., Ільченко М. Ю., Константинов В. О., Лиховодов В. І.]. – Київ : Український видавничий консорціум, 2003. – 240 с. : іл., портр., фотоіл. – Про М. І. Коновалова: с. 27, 29–30 : портр. – ISBN 966-8411-06-4.

282. **Професор** Коновалов Михайло Іванович – ректор КПІ (1902–1904 рр.) // Літопис вищих навчальних закладів. Випускники КПІ / [авт. ідеї та авт.-упоряд. Вадим Болгов ; редкол.: Болгов В. В., Гріффен Л. О., Згуровський М. З., Ільченко М. Ю., Константинов В. О., Лиховодов В. І.]. – Київ : Український видавничий консорціум, 2003. – Гл. : Ректори КПІ. – С. 29–30 : портр.

283. **Янковий В.** Згадуючи минуле, бачити майбутнє : (до 100-річчя першого випуску інженерів Київського політехнічного) / Володимир Янковий // Київський Політехнік. – 2003. – 23 січня (№ 2). – С. 3 : портр., фотоіл. – Режим доступу: <http://kpi.ua/files/302.pdf>. – Назва з екрана.

284. **Ховрич С. М.** Ювілейний 2003 рік : коротко про головне / С. М. Ховрич // Київський Політехнік. – 2003. – 20 берез. (№ 9). – С. 5 : портр., фотоіл. – Зі змісту: 145 років від дня народження першого декана хімічного відділення КПІ М. І. Коновалова (1858–1906). – Режим доступу: <http://kpi.ua/files/309.pdf>. – Назва з екрана.

285. **Згуровський М.** Столітня формула Київської політехніки / М. Згуровський // Київський Політехнік. – 2003. – 28 серп. (№ 22). – С. 1 : портр., с. 2–3 : портр. – Режим доступу: <http://kpi.ua/files/322.pdf>. – Назва з екрана.

286. **Перший** випуск на хіміко-технологічному / за матеріалами В. Константинова, випускника ХТФ, та О. Хоцянівського, доц. ХТФ // Там же. – С. 4 : портр., фотоіл.

287. **З них** починався ХТФ. Коновалов Михайло Іванович // Там же. – С. 4 : фотоіл.

288. **КПІ**: історія, сучасність, перспективи : доповідь ректора НТУУ «КПІ» академіка НАН України М. З. Згуровського на сесії професорсько-викладацького складу 28 серпня 2003 року / М. З. Згуровський // Київський Політехнік. – 2003. – 4 верес. (№ 23). – С. 2–4 : фотоіл. – Режим доступу: <https://kpi.ua/323>. – Назва з екрана.

289. **Згуровський М.** Столітня формула Київської політехніки : до 105-річчя заснування КПІ і 100-річчя першого випуску інженерів-політехніків [Електронний ресурс] : [про історію та сьогодення НТУУ «КПІ» розповідає його ректор академік НАН України Михайло Захарович Згуровський] / записав Володимир Янковий // Дзеркало тижня. Україна. – 2003. – 5–12 верес. (№ 34). – С. 20. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/EDUCATION/stolitnya_formula_kiyivskoyi_politehniki_do_105-richchya_zasnuvannya_kpi_i_100-richchya_pershogo_vip.html. – Назва з екрана.

290. **Ільченко М. Ю.** Наукові журнали КПІ : [17 листопада 1900 року директор КПІ В. Л. Кирпичов звернувся до Департаменту торгівлі і мануфактур щодо дозволу видавати наукові праці інституту] : [бесіда з проректором з наукової роботи чл. кор. НАН України М. Ю. Ільченком] / М. Ю. Ільченко ; записав Я. Мельник // Київський Політехнік. – 2003. – 23 жовт. (№ 30). – С. 2 : портр., фотоіл. (перший науковий журнал КПІ, 1901 р.). – З тексту: Першими редакторами «Известий КПИ» були: М. П. Чирвінський – редактор природничо-історичного відділу, М. І. Коновалов – редактор фізико-хімічного відділу, В. Л. Кирпичов – редактор інженерно-механічного відділу. – Режим доступу: <http://kpi.ua/files/330.pdf>. – Назва з екрана.

291. **Ільченко М. Ю.** 100 років першому випуску інженерів КПІ / М. Ю. Ільченко, В. О. Константинов // Матеріали 2-ї Всеукраїнської наукової конференції «Актуальні питання історії техніки» 23–24 листопада 2003 р. / Держ. політехн. музей при НТУУ «КПІ», Центр пам'яткознавства НАНУ і УТОПІК ; відп. за вип. Л. О. Гріффен, О. М. Титова. – Київ : ЕКМО, 2003. – С. 7–9. – ISBN 996-2153-02-9.

2004

292. **Добровольський В. О.** З досвіду викладання історії техніки в КПІ // Дослідження з історії техніки : зб. наук. пр. / редкол.: ... Л. О. Гріффен (голов. ред.) [та ін.] ; НТУУ «КПІ», Держ. політехн. музей. – Київ : Політехніка : Екмо, 2004. – Вип. 4. – С. 22–27. – (Викладання історії техніки). – ISBN 966-622-099-7. – З тексту: Викладач кафедри [історії техніки, яка була створена і розпочала свою роботу 1.09.1948 р. в складі завідуючого – доцента А. Ю. Голян-Нікольського] М. Т. Гловацький захистив в 1952 р. кандидатську дисертацію «М. І. Коновалов – основоположник теорії і техніки нітрування граничних вуглеводнів».

293. **Київський** політехнічний інститут // Літопис вищих навчальних закладів. Випускники КПІ / [авт.-упоряд. Вадим Болгов]. – Київ : Український видавничий консорціум, 2004. – Вип. 2. – С. 3–10 : іл., портр., фотоіл. – Про М. І. Коновалова: с. 4. – ISBN 966-8411-30-7.

294. **Ховрич С. М.** Дореволюційна та радянська історіографія вищої технічної освіти Наддніпрянської України кінця XIX – початку XX ст. / С. М. Ховрич // Дослідження з історії техніки : зб. наук. пр. / редкол.: ... Л. О. Гріффен (голов. ред.) [та ін.] ; НТУУ «КПІ», Держ. політехн. музей. – Київ : Політехніка : Екмо, 2004. – Вип. 4. – С. 34–48. – Про М. І. Коновалова: с. 41, 46, 47. – (Інженерна наука і освіта). – Бібліогр.: с. 44–48 (38 назв). – ISBN 966-622-099-7.

295. **Ховрич С. Н.** Первый выпуск КПИ : малоизвестные факты / С. Н. Ховрич // Киевский вестник. – 2004. – № 5. – С. 3.

2005

296. **Свєнтославський А. В.** Спогади про студентські роки та роботу в КПІ / А. В. Свєнтославський // Київський Політехнік. – 2005. – 3 лют. (№ 4). – С. 3 : фотоіл. – Режим доступу: <https://kpi.ua/files/504.pdf>. – Назва з екрана.

297. **Ховрич С. М.** З історії наукових зв'язків українських вчених (кінець XIX – початок XX ст.) / С. М. Ховрич // Дослідження з історії техніки : зб. наук. пр. / редкол.: ... Л. О. Гріффен (голов. ред.) [та ін.] ; НТУУ «КПІ», Держ. політехн. музей. – Київ, 2005. – Вип. 6. – С. 94–102. – Про М. І. Коновалова: с. 98. – Бібліогр.: с. 101–102 (30 назв). – ISBN 966-622-099-7.

298. **Ткаченко С. С.** Передумови виникнення вищої технічної освіти в Україні / Ткаченко С. С., Мусієнко І. В. // Там же. – С. 103–114. – Про М. І. Коновалова: с. 112. – Бібліогр.: с. 113–114 (30 назв).

2006

299. **Боярська Л. О.** А. В. Думанський – засновник колоїдної хімії в Україні / Боярська Л. О. // Дослідження з історії техніки : зб. наук. пр. / редкол.: ... Л. О. Гріффен (голов. ред.) [та ін.] ; НТУУ «КПІ», Держ. політехн. музей. – Київ : НТУУ «КПІ», 2006. – Вип. 8. – С. 86–98. – Про М. І. Коновалова: с. 88. – (Видатні інженери і науковці). – Бібліогр.: с. 96–98 (26 назв).

300. **Янковий В.** Джерело унікальної інформації : перший звіт КПІ (1899 р.) / В. Янковий // Київський Політехнік. – 2006. – 28 верес. (№ 28). – С. 3 : табл. – Режим доступу: <http://kpi.ua/files/628.pdf>. – Назва з екрана.

301. **Хоцянівський О. Й.** Директор КПІ М. І. Коновалов / О. Й. Хоцянівський // Київський Політехнік. – 2006. – 14 груд. (№ 39). – С. 3 : іл., портр., фото (будівельна Комісія КПІ: М. І. Коновалов – праворуч, В. Л. Кирпичов з дружиною), фото (проводить проф. М. І. Коновалова до Києва московськими професорами та викладачами-хіміками). – Режим доступу: <http://kpi.ua/files/639.pdf> ; <http://kpi.ua/konovalov-about>. – Назва з екрана.

2007

302. **КПІ.** Перше століття : історичний огляд / авт.-упоряд.: В. І. Лиховодов, А. Л. Любомудрова, О. В. Лиховодова ; авт. розділу 8 М. Ю. Ільченко ; за заг. ред. М. З. Згуровського ; вступ. частина М. Згуровського. – Київ : Такі справи, 2007. – 384 с. : іл., табл., портр., фотоіл. – Про М. І. Коновалова: с. 8 : портр., с. 25, 55, 56 : фотоіл., с. 60–61 : фотоіл., с. 243, 279. – (Політехнічний Інститут Імператора Александра II в Києві). – Присвячується 110-річчю створення Київського політехнічного інституту. – ISBN 978-966-96222-9-8.

303. **Мошинська К. С.** Організатор вузівської науки в Україні – видатний вчений у галузі механіки та опору матеріалів Віктор Кирпичов (8.10.1845 – 20.10.1913) / Мошинська К. С. // Дослідження з історії техніки : зб. наук. пр. / редкол.: ... Ільченко М. Ю. (голов. ред.) [та ін.] ; відп. ред. Ховрич С. М. ; НТУУ «КПІ», Держ. політехн. музей. – Київ, 2007. – Вип. 10. – С. 140–166. – Про М. І. Коновалова: с. 148, 149. – (Видатні вчені та інженери). – Бібліогр.: с. 156–166 (129 назв). – ISBN 966-622-099-7.

304. **Ховрич С. М.** З історії розвитку вищої технічної освіти в Україні наприкінці XIX – на початку XX ст. : (на матеріалах Київського політехнічного інституту) / С. М. Ховрич // Український історичний журнал. – 2007. – № 5 (476). – С. 55–65.

305. **Гандюхіна Л. Л.** Бібліотека КПІ – люди і книги / Л. Л. Гандюхіна // Київський Політехнік. – 2007. – 27 верес. (№ 28). – С. 3 : портр., фото (Перші книги бібліотеки КПІ). – (30 вересня – Всеукраїнський день бібліотек). – З тексту : Вдова професора М. І. Коновалова подарувала 912 книжок з хімії. – Режим доступу: <http://kpi.ua/files/728.pdf> ; <http://kpi.ua/library-directors>. – Назва з екрана.

2008

306. **Хоцяновский О. И.** Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – 164 с. : ил., портр., фотоил. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

307. **От автора** / О. И. Хоцяновский // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения). – Киев : Випол, 2008. – С. 6–7. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

308. **Хоцяновский О. И.** Деятельность М. И. Коновалова – декана химического отделения и директора Киевского политехнического института / О. И. Хоцяновский // Там же. – С. 8–31.

309. **Хоцяновский О. И.** Об архиве М. И. Коновалова / О. И. Хоцяновский // Там же. – С. 55.

310. **Письма** М. И. Коновалова (1889–1906) // Там же. – С. 55–59.

311. **Письма** М. И. Коновалову в московский период его деятельности (1893–1899) // Там же. – С. 60–77.

312. **Письма** М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906) // Там же. – С. 78–148.

313. **Оноприенко В. И.** Чирвинские / В. И. Оноприенко, М. В. Оноприенко ; отв. ред. А. Ю. Митропольский ; Рос. акад. наук. – Москва : Наука, 2008. – 303 с. : ил., портр., фотоил. – О М. И. Коновалове: с. 23, 90, 189, 299. – (Научно-библиографическая литература). – ISBN 978-5-02-0360-31-0.

314. **Дослідження** та експонування матеріалів про наукову, педагогічно-методичну діяльність викладачів КПІ кінця XIX – початку XX ст. / М. М. Бесхмельніцина, Н. І. Паламарчук, С. І. Лисенко, Ю. В. Контюх //

Проблеми і перспективи розвитку музеїв ВНЗ України : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ, 23–24 трав. 2008 р. / уклад. С. М. Ховрич ; НТУУ «КПІ», Держ. політехн. музей, Музей історії КПІ. – Київ, 2008. – С. 17–21. – Бібліогр.: с. 21 (4 назви). – ISBN 996-96213-8-0.

315. **Згуровський М.** Утворення Київської політехніки: уроки для сьогодення / Михайло Згуровський // Київський Політехнік. – 2008. – 28 серп. (№ 23). – С. 1–3 : іл., фотоіл. – Режим доступу: <http://kpi.ua/files/823.pdf> ; <http://kpi.ua/823-3>. – Назва з екрана.

316. **Петренко М.** М. І. Коновалов як організатор / М. Петренко // Київський Політехнік. – 2008. – 28 серп. (№ 23). – С. 3 : портр. – Режим доступу: <http://kpi.ua/files/823.pdf> ; <http://kpi.ua/823-4>. – Назва з екрана.

317. **Гандюхіна Л. Л.** Екскурсія до раритетів / Л. Л. Гандюхіна // Там же. – С. 4 : іл., фотоіл. – Режим доступу: <http://kpi.ua/files/823.pdf> ; <http://kpi.ua/823-4>. – Назва з екрана.

318. **КПІ 110 років:** пройдений шлях та кроки в майбутнє : доповідь ректора НТУУ «КПІ» академіка НАН України М. З. Згуровського на сесії професорсько-викладацького складу 28 серпня 2008 року / М. З. Згуровський // Київський Політехнік. – 2008. – 4 верес. (№ 24). – С. 2–3 : фотоіл. – Режим доступу: <http://kpi.ua/files/824.pdf> ; <http://kpi.ua/824-4-photo>. – Назва з екрана.

319. **Дригайло В. Г.** Університет починається з бібліотеки / В. Г. Дригайло // Країна знань. – 2008. – № 6 (57). – С. 9–11 : іл., фотоіл.

320. **Астрелін І. М.** Хімія не має кордонів / І. М. Астрелін // Там же. – С. 44–47 : іл., фотоіл.

2009

321. **Дригайло В. Г.** Дарунки бібліотеці : [про традицію дарувати бібліотеці книги] / В. Г. Дригайло, С. Зуєва // Київський Політехнік. – 2009. – 24 груд. (№ 40). – С. 4. – 3 тексту : ... у 1906 р. вдова проф. М. І. Коновалова передала 921 книгу і журнали з хімії. – Режим доступу: <http://kpi.ua/940-10>. – Назва з екрана.

322. **Коновалов** Михайло Іванович (1848–1906) // Хто є хто : довідник. Професори Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» / відп. за вип. О. П. Киричок ; відп. за інформаційне забезпечення В. В. Янковий. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : НТУУ «КПІ», 2009. – С. 139–140 : портр. – (1898–2009). – ISBN 978-966-622-342-8.

2010

323. **Зайцева Е. А.** КОНОВАЛОВ Михаил Иванович / Е. А. Зайцева // Императорский Московский университет: 1755–1917 : энцикл. слов. / сост. : А. Ю. Андреев, Д. А. Цыганков. – Москва : Рос. полит. энцикл. (РОССПЭН), 2010. – С. 346–347. – ISBN 978-5-8243-1429-8.

324. **Оноприєнко В. І.** Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» : (НТУУ «КПІ», ця назва – від 1995) / В. І. Оноприєнко // Енциклопедія історії України / В. А. Смолій (голова редкол.) [та ін.] ; НАН України, Ін-т історії України. – Київ : Наук. думка, 2010. – Т. 7 : Мл – О. – С. 327–330 : фотоіл. – Бібліогр. в кінці ст. – ISBN 966-00-0632-2. – ISBN 978-966-00-1061-1 (т. 7).

325. **Янковий В. В.** Київська політехніка: витоки : історичні дослідження / В. В. Янковий ; наук. консультант М. Ю. Ільченко ; ред. Д. Л. Стефанович. – Київ : ЕКМО, 2010. – 152 с. : іл., табл., портр., фотоіл. – Про М. І. Коновалова: с. 51, 119 : портр. – Бібліогр. в кінці розд. – ISBN 978-966-2153-41-15.

2011

326. **Федосова І. В.** Педагогічна та просвітницька діяльність Михайла Івановича Коновалова (1858–1906) [Електронний ресурс] / І. В. Федосова // Науковий вісник Донбасу : електрон. наук. фах. вид. – 2011. – № 4. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2011_4_16. ; <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN16/11fivmik.pdf>. – Назва з екрана.

2012

327. **Зеркалов Д. В.** НТУУ «КПІ». Минуле і сьогодення : монографія / Д. В. Зеркалов ; НТУУ «КПІ». – Київ : Основа, 2012. – 735 с. : іл., табл., портр., фотоіл. – Про М. І. Коновалова: с. 8, 20, 32, 75 : портр., с. 86, 87, 92–97 : фотоіл.

328. **Зеркалов Д. В.** НТУУ «КПІ». Минуле і сьогодення : монографія [Електронне видання] / Д. В. Зеркалов ; НТУУ «КПІ». – Київ : Основа, 2012. – 735 с. – Електрон. дані та прогр. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium ; 512 Mb RAM ; Windows 98/2000/XP ; Acrobat Reader 7.0. – ISBN 978-966-699-681-0. – Режим доступу: <http://www.zerkalov.kiev.ua/sites/default/files/r1-3kpi.pdf>. – Назва з тит. екрана.

329. **Зеркалов Д. В.** Коновалов Михайло Іванович / Д. В. Зеркалов // НТУУ «КПІ». Минуле і сьогодення / НТУУ «КПІ». – Київ : Основа, 2012. – Розд. 2 : Ректори київської політехніки. – С. 92–97 : портр. – Зміст: Михайло Іванович Коновалов як організатор / М. Петренко; [Директор КПІ М. І. Коновалов] / О. Й. Хоцянівський.

330. **Янковий В.** Джерело унікальної інформації. Перший звіт КПІ (1899 р.) / В. Янковий // НТУУ «КПІ». Минуле і сьогодення / Д. В. Зеркалов ; НТУУ «КПІ». – Київ : Основа, 2012. – Розд. 1 : Історія університету. Основні віхи. – С. 85–87 : табл.

2013

331. **Згуровський М. З.** З минулого в майбутнє: нові реалії Київської політехніки : [Київській політехніці – 115 років] / М. З. Згуровський //

Київський Політехнік. – 2013. – 29 серп. (№ 25). – С. 1 : іл., портр., фотоіл., с. 4 : фотоіл. – Режим доступу: <http://kpi.ua/files/1325.pdf> ; <http://kpi.ua/territory>. – Назва з екрана.

2014

332. **Андреев И. А.** Фрагменты из ранней истории Киевского политехнического института / И. А. Андреев. – Киев : Аграр Медиа Груп, 2014. – 168 с. : ил., портр., фотоіл. – О М. И. Коновалове: с. 109, 148 : фото, с. 155 : портр. – Книга посвящена основанию и первым годам работы Киевского политехнического института. – Библиогр. в конце разд. – ISBN 978-617-646-244-6.

333. **Константинов В. О.** Коновалов Михайло Іванович (01(13). 11. 1858, с. Будихіно, нині Ярослав. обл., РФ – 25. 12. 1906, Київ) – фахівець у галузі органічної хімії, педагог / В. О. Константинов // Енциклопедія Сучасної України / Нац. акад. наук України, Наук. т-во ім. Шевченка, Координац. бюро Енцикл. Сучас. України, Ін-т енцикл. дослідж. НАН України ; редкол.: Дзюба І. М., Жуковський А. І., Железняк М. Г. [та ін.]. – Київ : Поліграфкнига, 2014. – Т. 14 : Кол – Кос. – С. 290 : портр. – Бібліогр. в кінці ст. – ISBN 966-02-2074-X. – ISBN 978-966-02-7304-7 (Т. 14).

334. **Константинов В. О.** Коновалов Михайло Іванович [Електронний ресурс] / В. О. Константинов // Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Т. 14 : портр. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-4888>. – Назва з екрана.

335. **Степанова М.** Видатні особистості Національного технічного університету «КПІ» в дореволюційний період (1898–1917 рр.): внесок та досягнення / М. Степанова // Гілея: науковий вісник : зб. наук. пр. – Київ, 2014. – Вип. 84. – С. 47–52. – (Історичні науки). – Бібліогр.: с. 51–52 (15 назв). – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2014_84_12. – Назва з екрана.

336. **Степанова М. В.** Наукове видання «КПІ: перше сторіччя. Історичний огляд» як джерело про становлення Київського Політехнічного інституту / М. В. Степанова // Сторінки історії = History pages : зб. наук. пр. / редкол.: Костишева С. О. (голова редкол.) [та ін.] ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, НТУУ «КПІ», Каф. історії ; Асоціація істориків вищої школи України. – Київ, 2014. – Вип. 38. – С. 151–160. – Бібліогр.: с. 159–160 (10 назв). – Режим доступу: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/18541/1/38_14_Stepanova.pdf. – Назва з екрана.

2016

337. **Білявська О. С.** Студентське життя в Київському політехнічному інституті у перші роки його існування (кінець XIX – початок XX ст.) / О. С. Білявська // Сторінки історії = History pages : зб. наук. пр. / редкол.:

Кости́єва С. О. (голова редкол.) [та ін.] ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, НТУУ «КПІ», Каф. історії ; Асоціація істориків вищої школи України. – Київ, 2016. – Вип. 42. – С. 55–73. – Бібліогр.: с. 71–73 (51 назва). – З тексту: В інституті діяли «Українська громада» і недільна школа під керівництвом професора В. І. Коновалова. 26 лютого 1901 р. Було організовано вечір, присвячений Т. Г. Шевченку, на якому прочитали «Заповіт». – Режим доступу: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/18631/1/42_5_Bilyavska.pdf. – Назва з екрана.

2017

338. *Андреев И. А.* Фрагменты из ранней истории Киевского политехнического института / И. А. Андреев. – 2-е изд., перераб. и доп. – Киев : Сталь, 2017. – 222 с. : ил., портр., фотоил. – О М. И. Коновалове: с. 145–146, 200 : фото, с. 208 : портр. – Библиогр. в конце разд. – ISBN 978-617-676-127-3.

339. *Кости́єва С. О.* Навчальна дисципліна «Історія Київської політехніки» як складова нового напрямку педагогічної науки – університетології / С. О. Кости́єва // Сторінки історії = History pages : зб. наук. пр. / редкол. Кости́єва С. О. (голова редкол.) [та ін.] ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, НТУУ «КПІ», Каф. історії ; Асоціація істориків вищої школи України. – Київ, 2017. – Вип. 43. – С. 8–24. – Бібліогр.: с. 23–24 (15 назв). – Режим доступу: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/21407>. – Назва з екрана.

340. *Кости́єва С. О.* Джерела та наукова література до навчально-методичного комплексу з дисципліни «Історія Київської політехніки» / С. О. Кости́єва // Сторінки історії = History pages : зб. наук. пр. / редкол. Кости́єва С. О. (голова редкол.) [та ін.] ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, НТУУ «КПІ», Каф. історії ; Асоціація істориків вищої школи України. – Київ, 2017. – Вип. 44. – С. 175–188 : табл. – Бібліогр.: с. 188 (7 назв). DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5244.44.2017.105466>. – Режим доступу: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/21480>. – Назва з екрана.

2018

341. *Віктор Львович Кирпичов* : біобібліогр. покажч. : до 120-річчя КПІ ім. Ігоря Сікорського : до 175-річчя від дня народження засновника і першого ректора КПІ / уклад. і авт. ст. К. С. Мошинська ; авт. вступ. слова М. З. Згуровський ; слово голов. ред. М. Ю. Ільченка ; редкол.: М. Ю. Ільченко (голов. ред.), О. М. Бруй, К. С. Мошинська, Н. В. Писаревська ; відп. за вип. С. І. Барабаш ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т ім. Ігоря Сікорського», Наук.-техн. б-ка ім. Г. І. Денисенка. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2018. – 284 с. : іл., портр., фотоил. – Про М. І. Коновалова: с. 7, 9–10, 38, 39, 45, 91, 100, 126, 144, 149, 150. – (Біобібліографія вчених Київської Політехніки ; вип. 1). – Режим доступу: <http://publish.kpi.ua/catalog/book/48> ; <http://biography.nbu.gov.ua/rating/r2018/txt/g5/6020.pdf>. – Назва з екрана.

342. Те ж: **Віктор Львович Кирпичов** [Електронний ресурс] : біобібліогр. покажч. / уклад. і авт. ст. К. С. Мошинська ; авт. вступ. слова М. З. Згуровський ; слово голов. ред. М. Ю. Ільченка ; редкол.: М. Ю. Ільченко (голов. ред.), О. М. Бруй, К. С. Мошинська, Н. В. Писаревська ; відп. за вип. С. І. Барабаш ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т ім. Ігоря Сікорського», Наук.-техн. б-ка ім. Г. І. Денисенка. – Електронні текстові дані (1 файл: 5,41 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2018. – 284 с. : іл., портр., фотоіл. – Про М. І. Коновалова: с. 7, 9–10, 38, 39, 45, 91, 100, 126, 144, 149, 150. – (Біобібліографія вчених Київської Політехніки ; вип. 1). – Режим доступу: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/41971>. – Назва з екрана.

343. **«Воскрешение** химических мертвецов» // Рыбинские известия. – 2018. – 13 нояб. – Режим доступа: <https://gazeta-rybinsk.ru/2018/11/13/40396>. – Загл. с экрана.

344. **Гулько Л. М.** Особиста бібліотека вченого. Автографи і дарчі написи на сторінках видань з приватної колекції М. І. Коновалова / Л. М. Гулько // XIII Всеукраїнська наукова конференція молодих істориків науки, техніки і освіти та спеціалістів, присвячена 100-річчю Національної Академії наук України : матеріали конф., 20 квіт. 2018 р., м. Київ. – Київ, 2018. – С. 53–56.

345. **Литвинко А. С.** Міжнародний молодіжний симпозіум з історії науки і техніки «Пріоритети української науки», Київ, 19–20 квіт. 2018 р. / А. С. Литвинко, Л. П. Пономаренко // Наука та наукознавство = Science and Science of Science. – 2018. – № 3 (101). – С. 130–134. – (Хроніка наукового життя). – З тексту: Цикл доповідей було присвячено приватним колекціям першого ректора КПІ, професора В. Л. Кирпичова та професора М. І. Коновалова, які зберігаються у фондах НТБ ім. Г. І. Денисенка (О. Д. Дигас, М. Л. Гулько). ... Серед ґрунтовних виступів на секційних засіданнях відзначимо доповіді: ... «До історії навчальної дисципліни «теорія механізмів і машин» (на основі вивчення видань з приватної бібліотеки В. Л. Кирпичова)» (О. Д. Дигас); «Особиста бібліотека вченого. Автографи і дарчі написи на сторінках видань з приватної колекції М. І. Коновалова» (Л. М. Гулько). – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/150687/10-Conference.pdf?sequence=1>. – Назва з екрана.

346. **Київська** політехніка: початок історії / інф «КП» // Київський Політехнік. – 2018. – 30 серп. (№ 22). – С. 1–3 : іл., портр., фотоіл. – Режим доступу: <https://kpi.ua/files/2018-kp22.pdf>. – Назва з екрана.

347. **Алея** зірок: золоті імена Київської політехніки. Михайло Іванович Коновалов (1858–1906) // Київський Політехнік. – 2018. – 30 серп. (№ 22). – С. 6 : портр. – Режим доступу: <https://kpi.ua/files/2018-kp22.pdf> ; <https://kpi.ua/stars-alley>. – Назва з екрана.

348. **Янковий В.** Київська політехніка: початок історії / Володимир Янковий, Дмитро Стефанович ; відп. ред. Д. Л. Стефанович ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т ім. Ігоря Сікорського». – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2018. – 244 с. : іл., портр., фотоіл. – Про М. І. Коновалова: с. 57 : фотоіл., с. 114–116, 147 : портр. – Бібліогр. в кінці розд. – ISBN 978-966-622-875-1.

349. Те ж: **Янковий В. В.** Київська політехніка: початок історії [Електронний ресурс] / В. В. Янковий, Д. Л. Стефанович ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 15,4 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 244 с. – Режим доступу: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/31458>. – Назва з екрана.

350. **Янковий В.** Про діяльність деяких наукових шкіл КПІ, їх засновників та про практичне застосування результатів їх досліджень / Володимир Янковий, Дмитро Стефанович // Київська політехніка: початок історії / відп. ред. Д. Л. Стефанович ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т ім. Ігоря Сікорського». – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2018. – Розд. 4 : Київська політехніка : науковці та наукові школи. – С. 103–126.

351. **Янковий В.** Проблема студентської бідності: як її розв'язували в КПІ / Володимир Янковий, Дмитро Стефанович // Київська політехніка: початок історії / відп. ред. Д. Л. Стефанович ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т ім. Ігоря Сікорського». – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2018. – Розд. 5 : Перші Київські політехніки: не лише навчання. – С. 146–149 : портр.

2019

352. **Дигас О. Д.** Діяльність Хімічного гуртка Київського політехнічного інституту / Дигас О. Д. // XXIV Всеукраїнська наукова конференція молодих істориків науки, техніки і освіти та спеціалістів за темою: «Наука як феномен національної культури» : матеріали конф., 19 квіт. 2019 р., м. Київ / редкол.: Пилипчук О. Я. (відп. ред.) [та ін.] ; НАН України, Ін-т дослідж. наук.-техн. потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва, Укр. т-во істориків науки, Рада молодих учених МОН України, Центр дослідж. з історії науки і техніки ім. О. П. Бородіна Держ. ун-ту інфраструктури та технологій, Центр пам'яткознавства НАН України та Укр. т-ва охорони пам'яток історії і культури, Держ. політехн. музей при КПІ ім. Ігоря Сікорського [та ін.]. – Київ, 2019. – С. 66–69. – Режим доступу: <https://zenodo.org/record/3911661>. – Назва з екрана.

2020

353. **Дигас О.** Рукописний архів М. І. Коновалова в НТБ / Оксана Дигас // Київський Політехнік. – 2020. – 1 жовт. (№ 30). – С. 5 : портр., фотоіл. – (Бібліотечний простір). – (30 вересня – Всеукраїнський день бібліотек). – Режим доступу: <https://kpi.ua/files/2020-kp30.pdf>. – Назва з екрана.

354. **Пам'ятники** і пам'ятні знаки КПІ. Путівник-довідник територією КПІ ім. Ігоря Сікорського [Електронний ресурс] / упоряд. Н. Є. Ліберт ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні тестові дані (1 файл: 19,48 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. – 116 с. : фотоіл. – Про М. І. Коновалова : с. 113, 114 : фотоіл. – (Бібліотечка газети «Київський політехнік»). – Режим доступу: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/37224>. – Назва з екрана.

2021

355. **Jankowyj W.** Politechnika Kijowska: Początek Historii / Wołodymyr Jankowyj, Dmytro Stefanowycz ; Sekcja Wychowanków Politechniki Kijowskiej przy Zarządzie Głównym Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT. – Wrocław : Sekcja Wychowanków Politechniki Kijowskiej przy Zarządzie Głównym Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT w Warszawie, 2021. – 36 s., 4 wkładki z kolorowymi ilustracjami. – (Wspomnienia z Kijowa ; 37). – М. І. Konowałow: s. 18, 19.

2023

356. **КПІ.** Друге століття. Продовження традицій / авт.-упоряд.: М. З. Згуровський (голов. ред.), М. Ю. Ільченко (заст. голов. ред.), Д. Л. Стефанович, В. В. Татарчук ; Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т ім. Ігоря Сікорського». – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2023. – 432 с. : іл., портр., фотоіл. – Про М. І. Коновалова: с. 19, 126, 269. – 125 років. – ISBN 978-966-990-093-7.

357. **Початок** роботи інституту // КПІ. Друге століття. Продовження традицій / авт.-упоряд.: М. З. Згуровський (голов. ред.), М. Ю. Ільченко (заст. голов. ред.), Д. Л. Стефанович, В. В. Татарчук ; Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т ім. Ігоря Сікорського». – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2023. – Розд. 1 : Київська політехніка: традиції першого століття / М. Ю. Ільченко, В. В. Татарчук. – С. 16–22. – 125 років.

358. **Хімічні**, біологічні, екологічні технології та інженерія // Там же. – Розд. 4 : Наукові школи КПІ ім. Ігоря Сікорського / М. Ю. Ільченко, В. А. Пасічник. – С. 126–127.

359. **Хіміко-технологічний** факультет // Там же. – Розд. 14 : Навчально-наукові інститути та факультети: діяльність і результати / М. Ю. Ільченко. – С. 269–274.

360. **КПІ – 125:** згадуючи про минуле, думаємо про майбутнє! : з доповіді ректора КПІ ім. Ігоря Сікорського академіка НАН України М. З. Згуровського на сесії професорсько-викладацького складу університету 31 серпня 2023 року / М. З. Згуровський // Київський Політехнік. – 2023. – 14 верес. (№ 29-30). – С. 2–3 : фотоіл. – Режим доступу: <https://kpi.ua/files/2023-kp29.pdf>. ; <https://kpi.ua/2023-08-31-rector>. – Назва з екрана.

Електронні ресурси

Матеріал розташовано за алфавітом назв.

361. **Всесвітньо** відомі вчені – засновники науково-педагогічних шкіл НТУУ «КПІ» [Електронний ресурс] // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». – Режим доступу: http://kpi.ua/kpi_people. – Назва з екрана.

362. **ДА, БЫЛИ ЛЮДИ...** Коновалов Михаил Иванович [1(13).11.1858 – 12(25).12.1906, Киев]. Он, «оживил химических мертвецов», какими в то время считали алканы : презентация [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.myshared.ru/slide/571423/>. – Загл. с экрана.

363. **Зображення** категорії «Альбом перших випускників хімічного відділення» [Електронний ресурс] // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». – Режим доступу: <https://kpi.ua/image/tid/45>. – Назва з екрана.

364. **Зображення** категорії «Збірка фотографій з альбому Кирпичова В. Л.» [Електронний ресурс] // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». – Режим доступу: <https://kpi.ua/gallery-kyrpychov-album?page=0>. – Назва з екрана.

365. **Зображення** категорії «Історичні фотографії» [Електронний ресурс] // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». – Режим доступу: <http://kpi.ua/about/history/history-photo>. – Назва з екрана.

366. **Історія** кафедри [загальної та неорганічної хімії] [Електронний ресурс] // DGICH Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute. – Режим доступу: <https://kznh.kpi.ua/uk/kafedra/history-ua>. – Назва з екрана.

367. **Історія** КПІ [Електронний ресурс] // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». – Режим доступу: <http://www.kpi.ua/almamater>. – Назва з екрана.

368. **Історія** ХТФ [Електронний ресурс] // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Хіміко-технологічний факультет. Історія. – Режим доступу: <https://xtf.kpi.ua/index.php/uk/menu-about-ua/menu-history-ua>. – Назва з екрана.

369. **Киевское** общество содействия начальному образованию и его Народная аудитория [Электронный ресурс] // Блокнот Киянина : красназавчий блок про Київ. – Режим доступа: <https://kievlyanin2015.livejournal.com/66677.html>. – Загл. с экрана.

370. **Коновалов Михаил Иванович** [Электронный ресурс] // Википедия : свободная энциклопедия. – Режим доступа: https://ru.wikipedia.org/wiki/Коновалов,_Михаил_Иванович. – Загл. с экрана.

371. **Коновалов Михаил Иванович** [Электронный ресурс] // ХиМик. – Режим доступа: <https://xumuk.ru/bse/1347.html#>. – Загл. с экрана.

372. **Коновалов Михаил Иванович** [Электронный ресурс] // Pandia. – Режим доступа: <https://pandia.ru/61494/>. – Загл. с экрана.

373. **Коновалов Михаил Иванович** [Электронный ресурс] // Slovariki. 2.0. Знание – сила. – Режим доступа: <http://slovariki.org/bolsaa-biograficeskaa-enciklopedia/61777>. – Загл. с экрана.

374. **Коновалов Михайло Іванович** [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Коновалов_Михайло_Іванович. – Назва з екрана.

375. **Коновалов Михайло Іванович** [Електронний ресурс] // Енциклопедичний Словник Ф. А. Брокгауза та І. А. Ефрона / Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». – Режим доступу: <https://kpi.ua/konovarov-foto>. – Назва з екрана.

376. **Коновалов Михайло Іванович** (13.IX.1858 – 25.XII.1906) [Електронний ресурс] // Видатні російські вчені хіміки. Великі хіміки : коротка біографія. – Режим доступу: <https://kerchtt.ru/uk/vydayushchiesya-russkie-uchenye-himiki-velikie-himiki-kratkaya-biografiya/>. – Назва з екрана.

377. **Коновалов Михайло Іванович** (13.IX.1858 – 25.XII.1906) [Електронний ресурс] // Найвідоміші хіміки та їх відкриття. Конкурс знавців хімії «Великі хіміки та їх відкриття». – Режим доступу: <https://kerchtt.ru/uk/samye-izvestnye-himiki-i-ih-otkrytiya-konkurs-znatokov-himii/>. – Назва з екрана.

378. **Коротка** історія створення Хімічного факультету КПІ [Електронний ресурс] // Physical Chemistry Department. – Режим доступу: http://kfh.kpi.ua/korotka_istoria_chtf/. – Назва з екрана.

379. **КПІ** у 1902 [Електронний ресурс] : [фотоматеріали] // Державний політехнічний музей імені Бориса Патона. – Режим доступу: <https://museum.kpi.ua/kpi1902/> ; <http://museum.kpi.ua/lib/kpi/>. – Назва з екрана.

380. **Михайло Іванович Коновалов** [Електронний ресурс] // Знаменитые, великие, гениальные люди. Самое интересное о них! – Режим доступу: <http://100v.com.ua/ru/node/4988>. – Назва з екрана.

381. **Нитрование** углеводов азотной кислотой [Электронный ресурс] // Справочник химика 21. Химия и химическая технология. – Режим доступа: <https://www.chem21.info/page/182240076041198214044160067123177167161021085015/>. – Загл. с экрана.

382. **Реакция** Коновалова [Электронный ресурс] // Словари и энциклопедии на Академике. – Режим доступа: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/413853>. – Загл. с экрана.

383. **Ректори** Київської політехніки [Електронний ресурс] // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». – Режим доступу: <http://kpi.ua/rectors>. – Назва з екрана.

384. **1898–1917:** Історія створення і діяльність інституту [Електронний ресурс] // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». – Режим доступу:; http://kpi.ua/history_1898-1917. – Назва з екрана.

385. **1898–1917:** Перший педагогічний колектив КПІ [Електронний ресурс] // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». – Режим доступу: <http://kpi.ua/history-team-1898>. – Назва з екрана.

386. **1898–1904:** Початок занять в інституті – матеріальна база та організаційна структура [Електронний ресурс] // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». – Режим доступу: <http://kpi.ua/history-start>. – Назва з екрана.

Бібліографія праць М. І. Коновалова

*Матеріал розташовано в хронологічному порядку,
в межах року – в алфавітному порядку.*

1884

1. **О нонанафтене** / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1884. – Т. 16, отд. II, вып. 8. – С. 296–297.

1887

2. **Гексагидропсевдокумол** и его отношение к нонанафтену / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1887. – Т. 19, отд. I, вып. 5. – С. 255–257.

3. **О некоторых** реакциях нонанафтена / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1887. – Т. 19, отд. II, вып. 7. – С. 157–158.

1888

4. **К характеристике** нафтенев / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1888. – Т. 20, отд. II, вып. 6. – С. 118.

1889

5. **Нафтенны**, гексагидробензолы и их производные / М. И. Коновалов. – Москва : Хим. лаборатория Ун-та ; Тверь : Типо-Литогр. Ф. С. Муравьева, 1889. – IV, 212 с. : табл.

6. **О нонанафтене** : доклад / М. И. Коновалов // Дневник VIII-го Съезда русских естествоиспытателей и врачей (с 28 декабря 1889 г. по 5 января 1890 г. в Петербурге). – С.-Петербург, 1889. – № 4. – С. 3–4. – (Секция химии).

1890

7. **Нонанафтен** и его производные / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1890. – Т. 22, отд. I, вып. 1. – С. 4–23 ; Т. 22, отд. I, вып. 2. – С. 118–148.

8. **О производных** нонанафтена : доклад / М. И. Коновалов // Дневник VIII-го Съезда русских естествоиспытателей и врачей (с 28 декабря 1889 г. по 5 января 1890 г. в Петербурге). – С.-Петербург, 1889. – № 9. – С. 6. – (Секция химии).

1891

9. **Действие** азотной и азотистой кислот на углеводороды. Часть первая / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1891. – Т. 23, отд. II, вып. 8. – С. 153–154.

10. *Действие* азотной и азотистой кислот на углеводороды. Часть вторая. Нитрование предельных углеводородов / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1891. – Т. 23, отд. II, вып. 9. – С. 217–218.

11. *Производные* нонанафтена. Дихлорид и продукты, полученные из него / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1891. – Т. 23, отд. I, вып. 7. – С. 446–451.

1892

12. *Нитрование* жирного радикала в ароматических углеводородах / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1892. – Т. 24, отд. II, вып. 1. – С. 27.

13. *О методе* выделения нитросоединений / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1892. – Т. 24, отд. II, вып. 8. – С. 202–203.

14. *О нитровании* предельных углеводородов / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1892. – Т. 24, отд. II, вып. 5. – С. 113–114.

15. *Nitration* de hydrocarbures de la serie du du methan / M. I. Kononov // Comptes Rendus de l'Academie des Sciences. – 1892. – Vol. 114. – P. 26.

1893

16. *Нитрующее* действие азотной кислоты на углеводороды предельного характера / Прив.-доц. Импер. Моск. ун-та М. И. Коновалов. – Москва : Унив. тип., 1893. – [6], 179 с.

17. *Нитрующее* действие азотной кислоты на углеводороды предельного характера / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1893. – Т. 25, отд. I, вып. 6. – С. 389–425 ; 1893. – Т. 25, отд. I, вып. 7. – С. 472–500 ; 1893. – Т. 25, отд. I, вып. 8. – С. 509–546 ; 1894. – Т. 26, отд. I, вып. 2. – С. 68–101 ; Т. 26, отд. I, вып. 7. – С. 380–384.

1894

18. *Нитрующее* действие азотной кислоты на непредельные углеводороды / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1894. – Т. 26, отд. I, вып. 2. – С. 68–101 ; Т. 26, отд. I, вып. 7. – С. 380–384.

19. *О нитрующем* действии азотной кислоты на диизобутил / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1894. – Т. 26, отд. II, вып. 8. – С. 131.

20. *Об изомеризации* при синтезе ароматических углеводородов по методу Фриделя / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1894. – Т. 26, отд. I, вып. 4. – С. 202–205.

21. *Чувствительная* реакция на первичные и вторичные нитросоединения / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1894. – Т. 26, отд. II, вып. 4. – С. 64.

1895

22. *Материалы* по светопреломляющей способности азотистых соединений : статья 1 / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1895. – Т. 27, отд. I, вып. 7. – С. 412–421: табл. – (Из химической лаборатории Московского университета).

23. *Нитрующее* действие азотной кислоты на производные углеводов предельного характера. I. Нитрование ментона / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1895. – Т. 27, отд. I, вып. 7. – С. 409–411. – (Из химической лаборатории Московского университета).

24. *Нитрующее* действие азотной кислоты на углеводороды предельного характера. V. Нитрование бутилбензолов / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1895. – Т. 27, отд. I, вып. 7. – С. 421–428. – (Из химической лаборатории Московского университета).

25. *Об изомеризации* при синтезе углеводов по методу Фриделя (с галоидными солями алюминия) : статья 2 / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1895. – Т. 27, отд. I, вып. 8. – С. 456–459. – (Из химической лаборатории Московского университета).

26. *Чувствительная* реакция на первичные и вторичные нитросоединения / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1895. – Т. 27, отд. I, вып. 8. – С. 453–455. – (Из химической лаборатории Московского университета).

27. *Ueber* eine empfindliche Reaction der primären und secundären Nitroverbindungen / М. I. Konowalov // Berichte der deutschen Chemischen Gesellschaft. – 1895. – Jg. 28, Bd. 2. – S. 1850–1852.

1896

28. *Введение* к изучению органической химии или химии углеродистых соединений / А. Ремсен ; пер. со 2-го англ. изд. Н. С. Дрентельна, с изм. и доп. М. И. Коновалова. – Москва : Тип. И. Д. Сытина, 1896. – XXIV, 479 с. : ил. – (Библиотека для самообразования / под ред. А. С. Белкина [и др.] ; 4).

29. *О нитровании* диизоамила / М. Коновалов, Никитин // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1896. – Т. 28, отд. II, вып. 7. – С. 125–126.

30. *О нитровании* мезитилена / М. Коновалов, З. В. Кикина // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1896. – Т. 28, отд. II, вып. 4. – С. 3.

31. **О нитровании** нитросоединений / М. Коновалов, Чичкин // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1896. – Т. 28, отд. II, вып. 7. – С. 127.

32. **Ueber** die Wirkung von Säuren auf Salze der Nitroverbindungen / М. I. Konowalov // Berichte der deutschen Chemischen Gesellschaft. – 1896. – Jg. 28, Bd. 29. – S. 2193–2198.

1897

33. **Нитрование** ксилолов / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1897. – Т. 29, отд. II, вып. 7. – С. 168.

34. **Новая** химия / Дж. П. Кук, профессор химии и минералогии в университете Гарварда ; пер. с 10-го англ. изд. А. В. Алексина ; под ред. М. И. Коновалова. – Москва : Тип. И. Д. Сытина, 1897. – XXXII, 465, VIII с. – (Библиотека для самообразования ; 6). – Алф. указ.: с. I–VIII.

35. **Новые** соединения бромистого алюминия с органическими веществами / М. И. Коновалов // Известия Московского Сельскохозяйственного Института. – 1897. – Т. 3, кн. 3. – С. 90–99.

36. **О новых** соединениях бромистого алюминия с органическими веществами / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1897. – Т. 29, отд. II, вып. 8. – С. 199.

1898

37. **Действие** восстанавливающих веществ на нитросоединения жирного типа и на их производные / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1898. – Т. 30, отд. I, вып. 8. – С. 960–964.

38. **Действие** восстанавливающих веществ на нитросоединения неароматического типа и на их производные / М. И. Коновалов. – [Москва, 1898]. – 5 с.

39. **Нитрование** предельных углеводородов в запаянных трубках и в открытых сосудах / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1898. – Т. 30, отд. I, вып. 8. – С. 880.

40. **Новые** соединения галоидных солей алюминия с органическими веществами: синтез сернистых соединений : сообщ. 1 / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1898. – Т. 30, отд. I, вып. 1. – С. 12–22.

41. **О действии** металлического натрия на третичные нитросоединения : предварит. сообщ. / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1898. – Т. 30, отд. II, вып. 8. – С. 234.

42. **О получении** альдегидов ароматического ряда и об искусственном приготовлении индиговых красок / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1898. – Т. 30, отд. I, вып. 8. – С. 879–880 ; 1899. – Т. 31, отд. I, вып. 1. – С. 54–56.

43. **Об изомеризации** при синтезе ароматических углеводов по методу Фриделя : сообщ. 3. О синтезе амилбензолов и их нитропроизводных / М. Коновалов, И. Егоров // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1898. – Т. 30, отд. I, вып. 9. – С. 1031–1035.

44. **Об изомеризации** при синтезе ароматических углеводов по способу Фриделя : сообщ. 4. Изомеризация изобутилового радикала / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1898. – Т. 30, отд. I, вып. 9. – С. 1036–1040.

45. **Об изонитросоединениях** / М. И. Коновалов // Известия Московского Сельскохозяйственного Института. – 1898. – Т. 4, кн. 3. – С. 133–142.

46. **Об изонитросоединениях** / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1898. – Т. 30, отд. I, вып. 8. – С. 950–960.

47. **Об изонитросоединениях** / М. И. Коновалов. – [Москва : Типо-Литогр. Т-ва И. Н. Кушнерев и К^о, 1898]. – 15 с. – Содерж.: Об изонитросоединениях ; Действие восстанавливающих веществ на нитросоединения неароматического типа и на их производные. – Отдельный оттиск.

48. **Удобный** способ превращения вторичных и первичных нитросоединений в соответствующие оксимы и кетоны или альдегиды / М. И. Коновалов // Известия Московского Сельскохозяйственного Института. – 1898. – Т. 4, кн. 3. – С. 143–147.

49. **Untersuchung** der stickstoffverbindungen der metholreihe und ihre derivate / M. Konowalow, W. Ischewsky // Berichte der Deutschen Chemischen Gesellschaft. – 1898. – S. 1478–1481.

50. **Untersuchung** der stickstoffverbindungen der metholreihe und ihre derivate / M. Konowalow, W. Ischewsky. – Berlin, 1898. – 4 s. (S. 1478–1481). – (Berichte der Deutschen Chemischen Gesellschaft ; XXXI, Heft 10). – Відбиток з «Berichte der Deutschen Chemischen Gesellschaft». Jahrgang XXXI, Heft 10.

1899

51. **Введение** к изучению химии углеродистых соединений : составлено по лекциям проф. М. И. Коновалова [читанным на математическом факультете Московского университета в 1898/1899 году] / М. И. Коновалов ; [записал] С. Ф. ?. – [Б. м. : б. и., 1899]. – 58 с.

52. **Заметки** о приготовлении углеводов предельного характера различными способами / М. И. Коновалов // Известия Московского Сельскохозяйственного Института. – 1899. – Т. 5, кн. 2. – С. 187–191.

53. **Заметки** о приготовлении углеводов предельного характера различными способами = Ueber die Darstellung der den gesättigten Charakter besitzenden Kohlenwasserstoffe / М. И. Коновалов. – Москва : Типо-Литогр. Т-ва И. Н. Кушнерев и К^о, 1899. – 5 с. – Отдельный оттиск из журнала «Известия Московского Сельскохозяйственного Института».

54. **Нитрование** в запаянных трубках и в открытых сосудах / М. И. Коновалов // Известия Московского Сельскохозяйственного Института. – 1899. – Т. 5, кн. 2. – С. 161–171.

55. **Нитрование** в запаянных трубках и в открытых сосудах: отделение моонитросоединений от динитросоединений / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1899. – Т. 31, отд. I, вып. 1. – С. 57–69.

56. **Нитрование** в запаянных трубках и в открытых сосудах: продукты нитрования диизобутила и диизоамила и их производные / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1899. – Т. 31, отд. I, вып. 5. – С. 507.

57. **Нитрование** ментана и триэтилетана / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1899. – Т. 31, отд. I, вып. 9. – С. 1027–1029.

58. **Нитрование** метилбензолов и продукты этого нитрования / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1899. – Т. 31, отд. I, вып. 2. – С. 254–273.

59. **Нитрующее** действие азотной кислоты на неопределённые углеводороды : сообщ. 2 (предварит.) / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1899. – Т. 31, отд. I, вып. 5. – С. 507–508.

60. **Новые** соединения галоидных солей алюминия с органическими и минеральными веществами / М. И. Коновалов, В. А. Плотников // Известия Московского Сельскохозяйственного Института. – 1899. – Т. 5, кн. 4. – С. 401–408.

61. **Новые** соединения галоидных солей алюминия с органическими и минеральными веществами: синтез сернистых соединений : сообщ. 2 / М. Коновалов, В. Плотников // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1899. – Т. 31, отд. I, вып. 9. – С. 1020–1027.

62. **Новые** соединения галоидных солей алюминия с органическими и минеральными веществами. Синтез сернистых соединений : сообщ. II / М. И. Коновалов, В. А. Плотников. – Москва : Типо-Литограф. Т-ва И. Н. Кушнерев и К°, [1899]. – 8 с.

63. **О видоизменениях** (аллотропии) простых тел или элементов : речь, произнесенная в годовичном собрании Московского Сельскохозяйственного Института 26-го сентября 1899 года / М. И. Коновалов. – Москва : Унив. тип., 1899. – 46 с.

64. **О получении** альдегидов ароматического ряда и об искусственном приготовлении индиговых красок / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1898. – Т. 30, отд. I, вып. 8. – С. 879–880 ; 1899. – Т. 31, отд. I, вып. 1. – С. 54–56.

65. **О получении** солей нитросоединений с аммиаком и азотистыми органическими основаниями / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1899. – Т. 31, отд. II, вып. 5. – С. 99.

66. **Удобный** прием получения камфена и ментена из соответствующих спиртов / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1899. – Т. 31, отд. I, вып. 9. – С. 978 ; 1900. – Т. 32, отд. I, вып. 1. – С. 76–77.

1900

67. **Анализ** и синтез в химии. Отчего зависит разнообразие тел в мире? / М. И. Коновалов // Сборник статей в помощь самообразованию. – 2-е изд. – Москва, 1900. – Вып. 3. – С. 252–278.

68. **Анализ** и синтез в химии. Отчего зависит разнообразие тел в мире? / М. Коновалов. – [Москва, 1900]. – 21 с. – Отдельный оттиск.

69. **Введение** к изучению органической химии или химии углеродистых соединений : с прил. статьи проф. Н. Я. Демьянова [«Белковые вещества»] / А. Ремсен, проф. химии в Ун-те Johns Hopkins'a в Балтиморе ; пер. со 2 англ. изд. [и предисл.] Н. С. Дрентельна с изм., [предисл.] и доп. М. И. Коновалова. – 2-е изд. – Москва : Тип. Т-ва И. Д. Сытина, 1900 (обл. 1899). – XXVIII, 517 с. : ил. – (Библиотека для самообразования / под ред. А. С. Белкина, профессора П. Г. Виноградова [и др.] ; 4). – Алф. указ.: с. 507–517.

70. **Заметка** о некоторых оксимах и о восстановлении их в соответствующие амины / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1900. – Т. 32, отд. I, вып. 9. – С. 834 ; 1901. – Т. 33, отд. I, вып. 1. – С. 45–48.

71. **О денитрификации** селитры под влиянием восстанавливающих веществ / М. И. Коновалов // Известия Московского Сельскохозяйственного Института. – 1900. – Т. 6, кн. 1. – С. 62–65.

72. **О солях** нитросоединений с азотистыми основаниями. Возможность разделения нитросоединений различных типов / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1900. – Т. 32, отд. I, вып. 1. – С. 73–75.

73. **Очерк** истории преподавания химии на «Коллективных уроках Общества воспитательниц и учительниц в Москве» (за 10 лет их существования) / М. И. Коновалов. – Москва : Т-во Тип. А. И. Мамонтова, [1900]. – 8 с.

74. **Удобный** прием получения камфена и ментена из соответствующих спиртов / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1899. – Т. 31, отд. I, вып. 9. – С. 978 ; 1900. – Т. 32, отд. I, вып. 1. – С. 76–77.

75. *Химия*, ее предмет, задачи и значение / М. И. Коновалов // Сборник статей в помощь самообразованию. – 2-е изд. – Москва, 1900. – Вып. 3. – С. 1–20.

1901

76. *Введение* в изучение химии : (неорганическая химия) / А. Ремсен, проф. химии в Ун-те Johns Hopkins'a в Балтиморе ; пер., испр. по послед. нем. изд. с изм. и доп., под ред. [и с предисл.] М. И. Коновалова. – Москва : Т-во И. Д. Сытина, 1901. – XXIV, 533 с. : ил. – (Библиотека для самообразования / под ред. А. С. Белкина, профессора П. Г. Виноградова [и др.] ; 8).

77. *Действие* азотной кислоты на спирты / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1901. – Т. 33, отд. I, вып. 1. – С. 48–50.

78. *Заметка* о некоторых оксимах и о восстановлении их в соответствующие амины / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1901. – Т. 33, отд. I, вып. 1. – С. 45–48.

79. *Ойкологическая* география растений : введ. к изуч. растит. сообществ : с доп. по рус. флоре / Е. Варминг, проф. Ун-та и дир. Ботан. сада в Копенгагене ; пер. с нем. изд., изм. и доп. авт., под ред. М. Голенкина и В. Арнольди, пр.-доц. Имп. Моск. ун-та. – Москва : И .А. Баландин, 1901. – XXII, 542 с., 100 ил. – (Библиотека для самообразования / под ред. Алексея Сергеевича Белкина, профессора Павла Гавриловича Виноградова, профессора Михаила Ивановича Коновалова [и др.] ; 1). – Загл. оригинала: «Plantesamfund. Grundtraek af den okologiske plantegeografi». – Пер. также под загл.: «Распределение растений в зависимости от внешних условий (экологическая география растений)».

80. *Очерк* истории преподавания химии на «Коллективных уроках Общества воспитательниц и учительниц» в Москве (за 10 лет их существования) / М. И. Коновалов // Ломоносовский сборник. Материалы для истории развития химии в России. – Москва, 1901.

81. *Синтез* третичных спиртов с помощью магний-органических соединений / М. И. Коновалов. – Киев, 1901. – 7 с.

82. *Удобный* способ превращения вторичных и первичных нитросоединений в соответствующие оксимы и кетоны или альдегиды / М. И. Коновалов // Ломоносовский сборник. Материалы для истории развития химии в России. – Москва, 1901.

1902

83. *Действие* натрия на третичные нитросоединения : доклад на заседании секции химии 24 декабря 1901 г. на XI Съезде русских естествоиспытателей и врачей / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1902. – Т. 34, отд. II, вып. 2. – С. 43–45. –

(Протоколы заседаний секции химии XI съезда русских естествоиспытателей и врачей).

84. **Итоги** по химии за XIX век / М. И. Коновалов // Физико-математический ежегодник. – Москва, 1902. – № 2. – С. 205–220.

85. **Комплексные** соединения бромистого алюминия с сероуглеродом и другими веществами : доклад / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1902. – Т. 34, отд. II, вып. 2. – С. 42–43. – (Протоколы заседаний секции химии XI Съезда русских естествоиспытателей и врачей).

86. **Комплексные** соединения бромистого алюминия с сероуглеродом и другими веществами : доклад / М. И. Коновалов // Дневник XI-го Съезда русских естествоиспытателей и врачей. – Санкт-Петербург : Тип. М. Меркушева, 1902. – № 7 (27 декабря 1901 г.). – С. 297–298. – (Секция химии).

87. **Нитрование** дигидрокамфена и хлоргидрата пинена / М. Коновалов, З. В. Кикина // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1902. – Т. 34, отд. I, вып. 9. – С. 935–944.

88. **Нитрующее** действие азотной кислоты на камфору и туйон / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1902. – Т. 34, отд. II, вып. 2. – С. 45.

89. **О действии** бромистого алюминия на кетоны / М. Коновалов, Финогеев // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1902. – Т. 34, отд. I, вып. 9. – С. 944–949.

90. **О нитровании** камфена и борнилена / М. И. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1902. – Т. 34, отд. II, вып. 2. – С. 43–44.

91. **О нитровании** камфена и борнилена ; Действие натрия на третичные нитросоединения ; Нитрующее действие азотной кислоты на камфору и туйон / М. И. Коновалов // Дневник XI-го Съезда русских естествоиспытателей и врачей. – Санкт-Петербург : Тип. М. Меркушева, 1902. – № 6 (26 декабря 1901 г.). – С. 243–246. – (Секция химии).

92. **О происхождении** химических элементов : речь, читанная в Лондонском «Королевском Институте» 18 февраля 1887 г. / Вильям Крукс ; пер. А. В. Генерозова ; под ред. и с предисл. М. И. Коновалова. – Москва : Тип. Т-ва И. Д. Сытина, 1902. – XVI, 49 с. – (Библиотека для самообразования ; Брошюрная серия ; 1).

93. **О синтезе** третичных спиртов с помощью магнийорганических соединений ; О синтезе в терпеновом ряду при помощи галоидных соединений / М. И. Коновалов // Дневник XI-го Съезда русских естествоиспытателей и врачей. – Санкт-Петербург : Тип. М. Меркушева, 1902. – № 8 (28 декабря 1901 г.). – С. 323–324. – (Соединенное заседание Отделения химии Русского физико-химического общества и секции химии).

94. **Основы** неорганической химии / Вильгельм Оствальд ; пер. с нем. А. В. Генерозова ; с предисл. проф. М. И. Коновалова. – Москва : Типо-Литограф. А. В. Васильева и К°, 1902. – XVI, 736 с. : ил.

95. **Синтез** в терпеновом ряду при помощи галоидных соединений алюминия / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1902. – Т. 34, отд. I, вып. 1. – С. 31–33.

96. **Синтез** спиртов третичных с помощью магниорганических соединений (по Гриньяру) / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1902. – Т. 34, отд. I, вып. 1. – С. 26–31.

97. **Синтез** третичных спиртов с помощью магниорганических соединений / М. И. Коновалов, Андржейкович, К. Миллер, Фотиев // Известия Киевского Политехнического Института Императора Александра II. 1902 г. Год II. Книга 2. – Киев, 1902. – С. 55–102.

98. **Упражнения** по общей химии / М. И. Коновалов. – Киев, 1902.

1903

99. **Действие** азотной кислоты на кетоны $C_{10}H_{16}O$ терпенового ряда / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1903. – Т. 35, отд. I, вып. 8. – С. 953–962.

100. **Краткое** введение в историю новой философии / Артур Кенион Роджерс ; пер. С. С. Зелинского ; под ред. [и с предисл.] Ю. И. Айхенвальда. – Москва : Тип. Т-ва И. Д. Сытина, 1903. – XX, 224 с. – (Библиотека для самообразования / под редакцией А. С. Белкина, профессора Михаила Ивановича Коновалова, Павла Николаевича Милюкова, профессора Павла Ивановича Новгородцева, Владимира Дмитриевича Соколова и профессора А. И. Чупрова ; 28).

101. **Краткое** руководство по стереохимии / М. А. Ганч, проф. химии в Вюрцбурге ; с доп. ст. М. А. Вернера, проф. Цюрих. ун-та [«Стереохимическая изомерия неорганических соединений»] ; пер. З. В. Кикиной ; под ред. и с предисл. проф. М. И. Коновалова. – Москва : Тип. Т-ва И. Д. Сытина, 1903. – XXIV, 246 с. : ил. – (Библиотека для самообразования / под ред. А. С. Белкина, профессора П. И. Виноградова [и др.] ; 22).

102. **О несимметричном** дифенилэтаноле и его отношении к азотной кислоте / М. И. Коновалов, ст. Яцевич // Известия Киевского Политехнического Института Императора Александра II. Год III. Книга 3. Отдел физико-математический и химический. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1903. – С. 3–20 : табл.

103. **О несимметричном** дифенилэтаноле и его отношении к азотной кислоте / М. И. Коновалов, М. Г. Яцевич. – Киев, 1903. – 18 с.

104. **О радиоактивных** веществах и их лучах / Ф. Гизель ; пер. прив.-доц. Имп. Моск. ун-та А. Е. Чичибабина ; под ред. проф. М. И. Коновалова. – Москва : Тип. Т-ва И. Д. Сытина, 1903. – VI, XIII, [3], 48 с. : ил. – (Библиотека

для самообразования / под ред. А. С. Белкина, профессора М. И. Коновалова, П. Н. Милюкова [и др.] ; 5).

105. **Отдел** физико-математический и химический / В. П. Ижевский. – [Киев] : [Б. м.], [1903]. – 16, [1], 20, 10 с. : ил., схема. – Содерж.: О социальном значении техники и о русской металлургии / В. П. Ижевский ; О несимметричном дифенилэтаноле и его отношении к азотной кислоте / М. И. Коновалов ; Краткий отчет о поездке на Мурманскую Биологическую станцию летом 1902 г. студентов Агрономического отделения Н. П. Скрябина и Г. И. Гуревича / К. Н. Жук.

106. **Практические** упражнения по общей химии / сост. проф. М. И. Коновалов. – Киев : Изд-е [К П И], 1903. – 42 с. : ил., 13 с.

1904

107. **Действие** азотной кислоты на спирты : сообщ. 3 / М. Коновалов, Н. Маневский // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1904. – Т. 36, отд. I, вып. 2. – С. 224–227.

108. **Действие** разведенной азотной кислоты на галоидные соединения : сообщ. 2 / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1904. – Т. 36, отд. I, вып. 4. – С. 537–539.

109. **Исследование** из области азотистых соединений в ряду ментана : сообщ. 2 / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1904. – Т. 36, отд. I, вып. 2. – С. 237–246.

110. **Курс** аналитической химии. В 2 т. Т. 1. Качественный анализ : с 14 рисунками и спектральной таблицей : с предисловием профессора М. И. Коновалова / Ф. Тредвелл, проф. Цюрихского Политехникума ; пер. с последнего нем. изд. А. С. Комаровского ; под ред. проф. Л. В. Писаржевского. – Одесса : Изд. книжного магазина Е. П. Распопова, 1904. – 550 с.

111. **О действии** разведенной азотной кислоты на галоидные соединения / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1904. – Т. 36, отд. I, вып. 2. – С. 220–223.

112. **О кислотах**, получающихся при нитровании разбавленной азотной кислотой : I. Кислота третичнобутилтолуиловая (1,3,5) / М. Коновалов, Орлов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1904. – Т. 36, отд. I, вып. 2. – С. 232–237.

113. **О нитровании** паратолилнитрометана / М. Коновалов, Сенчиковский // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1904. – Т. 36, отд. I, вып. 4. – С. 462–465.

114. **О работах** Владимира Васильевича Марковникова в области исследования кавказской нефти, а также в областях соприкасающихся с этим исследованием : речь проф. М. И. Коновалова. – Москва, 1904.

115. **Синтез** спиртов с помощью магнийорганических соединений (по Гриньяру) : сообщ. 2 / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1904. – Т. 36, отд. I, вып. 2. – С. 228–232.

1905

116. **Заметка** о новом изомере гептана – о симметричном тетраметилпропане : (получено 8-го мая) / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1905. – Т. 37, отд. 1, вып. 5. – С. 635–636. – (Протокол заседания Отделения химии Р. Ф. Химического Общества 12-го мая 1905 г.).

117. **Заметка** о новом изомере гептана – о симметричном тетраметилпропане / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1905. – Т. 37, отд. 1, вып. 7. – С. 910–911.

118. **Нитрование** предельных углеводородов с двумя изопропильными группами и продукты этого нитрования : сообщ. 1 / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1905. – Т. 37, отд. 1, вып. 8. – С. 1119–1125.

119. **Нитрующее** действие азотной кислоты на углеводороды предельного характера. Статья IX : Нитрование о-ксилола и продукты этого нитрования / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1905. – Т. 37, отд. 1, вып. 5. – С. 530–537. – (Из химической лаборатории Киевского Политехнического Института).

120. **Нитрующее** действие азотной кислоты на углеводороды предельного характера. Статья X : Нитрование в растворе уксусной кислоты / М. Коновалов, Х. Гуревич // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1905. – Т. 37, отд. 1, вып. 5. – С. 537–542. – (Из химической лаборатории Киевского Политехнического Института).

121. **Нитрующее** действие азотной кислоты на углеводороды предельного характера. Нитрование гомологов дифенилметана не в бензольном ядре. Статья XI : 1. Отношение к азотной кислоте несимметричного дифенилэтана / М. Коновалов, М. Г. Яцевич // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1905. – Т. 37, отд. 1, вып. 5. – С. 542–547. – (Из химической лаборатории Киевского Политехнического Института).

122. **Нитрующее** действие азотной кислоты на углеводороды предельного характера. Нитрование гомологов дифенилметана не в бензольном ядре. Статья XII : 2. Отношение к азотной кислоте дифенилпропанов / М. Коновалов, Ст. Добровольский // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1905. – Т. 37, отд. 1, вып. 5. – С. 551–555. – (Из химической лаборатории Киевского Политехнического Института).

123. **О дифенилпропанах** вообще и о 1.1 дифенилпропане в частности / М. Коновалов, С. Добровольский // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1905. – Т. 37, отд. 1, вып. 5. – С. 547–551. – (Из химической лаборатории Киевского Политехнического Института).

124. **О работах** В. В. Марковникова в области исследования кавказской нефти, а также в областях, соприкасающихся с этим исследованием / М. И. Коновалов // Памяти Владимира Васильевича Марковникова. – Москва, 1905. – С. 87–89.

125. **Опыты** получения новых полиметилениминов по Ладенбургу : (предварит. сообщ.) / М. Коновалов, С. Войнич-Сяноженский // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1905. – Т. 37, отд. 1, вып. 5. – С. 523–530. – (Из химической лаборатории Киевского Политехнического Института).

1906

126. **Введение** в изучение химии : (неорганическая химия) / Айра Ремсен, проф. химии в Ун-те Johns Hopkins'a в Балтиморе ; пер., испр. по послед. нем. изд. с изм. и доп., под ред. [и с предисл.] М. И. Коновалова. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : Тип. Т-ва И. Д. Сытина, 1906. – XXIV, 538 с. : ил. – (Библиотека для самообразования ; изд. под ред. А. С. Белкина, проф. П. Г. Виноградова [и др.] ; 8). – Указ. : с. 525–538.

127. **Действие** разведенной азотной кислоты на галоидные соединения : сообщ. 3 / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического общества. Часть химическая. – 1906. – Т. 38, отд. 1, вып. 3. – С. 607–612.

128. **Исследования** из области азотистых соединений в ряду ментана Ч. 1 : (сообщ. 3-е) / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. Часть Химическая. – 1906. – Т. 38, отд. 1, вып. 2. – С. 262, 449–453.

129. **Нитрование** предельных углеводородов с двумя изопропильными группами : сообщ. 2 / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1906. – Т. 38, отд. 1, вып. 1. – С. 109–123.

130. **Нитрование** предельных углеводородов с двумя изопропильными группами : сообщ. 3 / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1906. – Т. 38, отд. 1, вып. 1. – С. 124–141.

131. **Нитрование** предельных углеводородов с двумя изопропильными группами : сообщ. 4 / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1906. – Т. 38, отд. 1, вып. 6. – С. 949–955.

132. **О некоторых** производных дегидрокамфениловой кислоты / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1906. – Т. 38, отд. 1, вып. 4. – С. 718–721.

133. **Отчего** и как горит свеча? : попул. очерк / проф. М. Коновалов. – Киев : Киев. комис. нар. чтений, 1906. – [2], 26 с., 1 л. ил. : ил. – (Чтения для детей в народной аудитории в Киеве ; 1).

134. **Практические** занятия по общей химии : сост. по Рамсэю, с изм. и доп. / проф. М. Коновалов. – Москва : Т-во И. Д. Сытина, 1906. – XXIV, 98 с. : ил. – (Библиотека для самообразования / изд. под ред. А. С. Белкина, А. А. Кизеветтера, проф. М. И. Коновалова [и др.] ; 2).

135. *Синтез* спиртов с помощью магнийорганических соединений (по Гриньяру) : сообщ. 3. / М. Коновалов, К. Миллер, Тимченко // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1906. – Т. 38, отд. 1, вып. 2. – С. 447–448.

1907

136. *Введение* к изучению органической химии / А. Ремсен ; пер. со 2-го англ. изд. Н. С. Дрентельна ; с изм. и доп. М. И. Коновалова ; с прилож. статьи Н. Я. Демьянова. – Москва : Изд-во т-ва Сытина, 1907. – XXXI, 522 с. : ил. – (Библиотека для самообразования / под ред. А. С. Белкина [и др.] ; IV). – Алф. указ.: с. 511–522.

137. *Получение* по способу Ладенбурга тетраметил-пирролидина и тетраметил-гекса-метилена-имина : дипломная работа / Сигизмунд Войнич-Сяноженский ; произведенная под руководством профессора М. И. Коновалова. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1907. – 33 с. – Отдельный оттиск.

1910

138. *О воде* : попул. очерк : с 34 рис. в тексте и портр. авт. / проф. М. И. Коновалов ; Киев. о-во содействия начальному образованию. – Санкт-Петербург ; Киев : Сотрудник, 1910 (Киев). – 55 с. : ил., портр.

139. *Отчего* и как горит свеча? : попул. очерк : с 22 рис. и портр. авт. / проф. М. И. Коновалов ; Киев. о-во содействия начальному образованию. – Санкт-Петербург ; Киев : Сотрудник, 1910 (Киев). – [4], 26 с., 1 л. ил., портр.

1911

140. *О воздухе* : попул. очерк / проф. М. И. Коновалов; Киев. о-во содействия нач. образованию. – Санкт-Петербург ; Киев : Сотрудник, 1911 (Киев). – 48 с. : ил.

141. *О твердой* земной коре : попул. очерк / проф. М. И. Коновалов ; Киев. о-во содействия нач. образованию. – Санкт-Петербург ; Киев : Сотрудник, 1911 (Киев). – 60 с. : ил.

1930

142. *Курс* аналитической химии. В 2 т. Т. 1. Качественный анализ / Ф. Тредвелл, проф. Цюрих. Политехникума ; пер. с 13-го нем. изд. В. Д. Тредвеллом, с предисл. к 1-му рус. изд. М. И. Коновалова. – Изд. 5-е (3-е ГИЗА) / под ред. А. С. Комаровского. – Москва ; Ленинград : Госиздат, 1930. – 551 с. : ил., табл.– Алф. указ.: с. 546–551.

1931

143. *Курс* аналитической химии : пособие для высш. учеб. заведений. В 2 т., 3 кн. Т. 1. Качественный анализ / Ф. Тредвелл, проф. аналит. химии Цюрих. политехн. ин-та ; пер. с 13-го нем. изд. ред. проф. В. Д. Тредвеллом ; с предисл. к 1-му рус. изд. проф. М. И. Коновалова. – Изд. 7-е (5-е ГИЗА) / под ред. А. С. Комаровского. – Москва ; Ленинград : Госиздат, 1931. – 551 с. : ил., табл. – Алф. указ.: с. 546–551.

**Перелік праць М. І. Коновалова
з фондів НТБ КІІ ім. Ігоря Сікорського**

Матеріал розташовано за алфавітом назв.

1. **Анализ** и синтез в химии. Отчего зависит разнообразие тел в мире? / М. В. Коновалов. – [Москва, 1900]. – 21 с. – Отдельный оттиск.

2. **Введение** в изучение химии : (неорганическая химия) / Айра Ремсен, проф. химии в Ун-те Johns Hopkins'a в Балтиморе ; пер., испр. по послед. нем. изд. с изм. и доп., под ред. [и с предисл.] М. И. Коновалова. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : Тип. Т-ва И. Д. Сытина, 1906. – XXIV, 538 с. : ил. – (Библиотека для самообразования ; изд. под ред. А. С. Белкина, проф. П. Г. Виноградова [и др.] ; 8). – Указ. : с. 525–538.

3. **Введение** к изучению органической химии / А. Ремсен ; пер. со 2-го англ. изд. Н. С. Дрентельна ; с изм. и доп. М. И. Коновалова ; с прилож. статьи Н. Я. Демьянова. – Москва : Изд-во Т-ва Сытина, 1907. – XXXI, 522 с. : ил. – (Библиотека для самообразования / под ред. А. С. Белкина [и др.] ; IV). – Алф. указ.: с. 511–522.

4. **Введение** к изучению органической химии или химии углеродистых соединений / А. Ремсен ; пер. со 2-го англ. изд. Н. С. Дрентельна, с изм. и доп. М. И. Коновалова. – Москва : Тип. И. Д. Сытина, 1896. – XXIV, 479 с. : ил. – (Библиотека для самообразования / под ред. А. С. Белкина [и др.] ; 4).

5. **Введение** к изучению органической химии или химии углеродистых соединений : с прил. статьи проф. Н. Я. Демьянова [«Белковые вещества»] / А. Ремсен, проф. химии в Ун-те Johns Hopkins'a в Балтиморе ; пер. со 2-го англ. изд. [и предисл.] Н. С. Дрентельна ; с изм., [предисл.] и доп. М. И. Коновалова. – 2-е изд. – Москва : Тип. Т-ва И. Д. Сытина, 1900 (обл. 1899). – XXVIII, 517 с. : ил. – (Библиотека для самообразования / под ред. А. С. Белкина, профессора П. Г. Виноградова [и др.] ; 4). – Алф. указ.: с. 507–517.

6. **Введение** к изучению химии углеродистых соединений : составлено по лекциям проф. М. И. Коновалова [читанным на математическом факультете Московского университета в 1898/1899 году] / М. И. Коновалов ; [записал] С. Ф. ?. – [Б. м. : б. и., 1899]. – 58 с.

7. **Действие** восстанавливающих веществ на нитросоединениях неароматического типа и на их производные / М. И. Коновалов. – [Москва, 1898]. – 5 с.

8. **Заметка** о новом изомере гептана – о симметричном тетрамети-лпропане : (получено 8-го мая) / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1905. – Т. 37, отд. 1, вып. 5. – С. 635–636. – (Протокол заседания Отделения химии Р. Ф. Химического Общества от 12-го мая 1905 г.).

9. *Заметки* о приготовлении углеводов предельного характера различными способами = Ueber die Darstellung der den gesättigten Charakter besitzenden Kohlenwasserstoffe / М. И. Коновалов. – Москва : Типо-Литогр. Т-ва И. Н. Кушнерев и К^о, 1899. – 5 с. – Отдельный оттиск из журнала «Известия Московского Сельскохозяйственного Института».

10. *Краткое* руководство по стереохимии / М. А. Ганч, проф. химии в Вюрцбурге ; с доп. ст. М. А. Вернера, проф. Цюрих. ун-та [«Стереохимическая изомерия неорганических соединений»] ; пер. З. В. Кикиной ; под ред. и с предисл. проф. М. И. Коновалова. – Москва : Тип. Т-ва И. Д. Сытина, 1903. – XXIV, 246 с. : ил. – (Библиотека для самообразования / под ред. А. С. Белкина, профессора П. И. Виноградова [и др.] ; 22).

11. *Курс* аналитической химии. В 2 т. Т. 1. Качественный анализ / Ф. Тредвелл, проф. Цюрих. Политехникума ; пер. с 13-го нем. изд. В. Д. Тредвеллом, с предисл. к 1-му рус. изд. М. И. Коновалова. – Изд. 5-е (3-е ГИЗА) / под ред. А. С. Комаровского. – Москва ; Ленинград : Госиздат, 1930. – 551 с. : ил, табл. – Алф. указ.: с. 546–551.

12. *Курс* аналитической химии : пособие для высш. учеб. заведений. В 2 т., 3 кн. Т. 1. Качественный анализ / Ф. Тредвелл, проф. аналит. химии Цюрих. политехн. ин-та ; пер. с 13-го нем. изд. ред. проф. В. Д. Тредвеллом ; с предисл. к 1-му рус. изд. проф. М. И. Коновалова. – Изд. 7-е (5-е ГИЗА) / под ред. А. С. Комаровского. – Москва ; Ленинград : Госиздат, 1931. – 551 с. : ил., табл. – Алф. указ.: с. 546–551.

13. *Материалы* по светопреломляющей способности азотистых соединений : статья 1 / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1895. – Т. 27, отд. I, вып. 7. – С. 412–421: табл. – (Из химической лаборатории Московского университета).

14. *Нитрующее* действие азотной кислоты на производные углеводов предельного характера. I. Нитрование ментона / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1895. – Т. 27, отд. I, вып. 7. – С. 409–411. – (Из химической лаборатории Московского университета).

15. *Нитрующее* действие азотной кислоты на углеводороды предельного характера. V. Нитрование бутилбензолов / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1895. – Т. 27, отд. I, вып. 7. – С. 421–428. – (Из химической лаборатории Московского университета).

16. *Нитрующее* действие азотной кислоты на углеводороды предельного характера. Статья IX : Нитрование о-ксилола и продукты этого нитрования / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1905. – Т. 37, отд. 1, вып. 5. – С. 530–537. – (Из химической лаборатории Киевского Политехнического Института).

17. *Нитрующее* действие азотной кислоты на углеводороды предельного характера. Статья X : Нитрование в растворе уксусной кислоты /

М. Коновалов, Х. Гуревич // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1905. – Т. 37, отд. 1, вып. 5. – С. 537–542. – (Из химической лаборатории Киевского Политехнического Института).

18. **Нитрующее** действие азотной кислоты на углеводороды предельного характера. Нитрование гомологов дифенилметана не в бензольном ядре. Статья XI : 1. Отношение к азотной кислоте несимметричного дифенилэтана / М. Коновалов, М. Г. Яцевич // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1905. – Т. 37, отд. 1, вып. 5. – С. 542–547. – (Из химической лаборатории Киевского Политехнического Института).

19. **Нитрующее** действие азотной кислоты на углеводороды предельного характера. Нитрование гомологов дифенилметана не в бензольном ядре. Статья XII : 2. Отношение к азотной кислоте дифенилпропанов / М. Коновалов, Ст. Добровольский // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1905. – Т. 37, отд. 1, вып. 5. – С. 551–555. – (Из химической лаборатории Киевского Политехнического Института).

20. **Новая** химия / Дж. П. Кук, проф. химии и минералогии в ун-те Гарварда ; пер. с 10-го англ. изд. А. В. Алексина ; под ред. М. И. Коновалова. – Москва : Тип. И. Д. Сытина, 1897. – XXXII, 465, VIII с. – (Библиотека для самообразования ; 6). – Алф. указ.: с. I–VIII.

21. **Новые** соединения галоидных солей алюминия с органическими и минеральными веществами. Синтез сернистых соединений : сообщ. II / М. И. Коновалов, В. А. Плотников. – Москва : Типо-Литогр. Т-ва И. Н. Кушнерев и К°, [1899]. – 8 с.

22. **О дифенилпропанах** вообще и о 1.1 дифенилпропане в частности / М. Коновалов, С. Добровольский // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1905. – Т. 37, отд. 1, вып. 5. – С. 547–551. – (Из химической лаборатории Киевского Политехнического Института).

23. **О несимметричном** дифенилэтано и его отношении к азотной кислоте / М. И. Коновалов, ст. Яцевич // Известия Киевского Политехнического Института Императора Александра II. Год III. Книга 3. Отдел физико-математический и химический. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1903. – С. 3–20 : табл.

24. **О происхождении** химических элементов : речь, читанная в Лондонском «Королевском Институте» 18 февраля 1887 г. / Вильям Крукс ; пер. А. В. Генерозова ; под ред. и с предисл. М. И. Коновалова. – Москва : Тип. Т-ва И. Д. Сытина, 1902. – XVI, 49 с. – (Библиотека для самообразования. Брошюрная серия ; 1).

25. **Об изомеризации** при синтезе углеводородов по методу Фриделя (с галоидными солями алюминия) : статья 2 / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1895. – Т. 27, отд. I, вып. 8. – С. 456–459. – (Из химической лаборатории Московского университета).

26. **Об изонитросоединениях** / М. И. Коновалов. – [Москва : Типо-Литогр. Т-ва И. Н. Кушнерев и К°, 1898]. – 15 с. – Содерж.: Об изонитросоединениях ; Действие восстанавливающих веществ на нитросоединения неароматического типа и на их производные. – Отдельный оттиск.

27. **Опыты** получения новых полиметилениминов по Ладенбургу : (предварит. сообщ.) / М. Коновалов, С. Войнич-Сяноженский // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1905. – Т. 37, отд. 1, вып. 5. – С. 523–530. – (Из химической лаборатории Киевского Политехнического Института).

28. **Отдел** физико-математический и химический / В. П. Ижевский. – [Киев] : [Б. м.], [1903]. – 16, [1], 20, 10 с. : ил., схема. – Содерж.: О социальном значении техники и о русской металлургии / В. П. Ижевский ; О несимметричном дифенилэтаноле и его отношении к азотной кислоте / М. И. Коновалов ; Краткий отчет о поездке на Мурманскую Биологическую станцию летом 1902 г. студентов Агрономического отделения Н. П. Скрябина и Г. И. Гуревича / К. Н. Жук.

29. **Очерк** истории преподавания химии на «Коллективных уроках Общества воспитательниц и учительниц в Москве» (за 10 лет их существования) / М. И. Коновалов. – Москва : Т-во Тип. А. И. Мамонтова, [1900]. – 8 с.

30. **Получение** по способу Ладенбурга тетраметил-пирролидина и тетраметил-гекса-метилена-имины : дипломная работа / Войнич-Сяноженский Сигизмунд ; произведенная под руководством профессора М. И. Коновалова. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1907. – 33 с. – Отдельный оттиск.

31. **Чувствительная** реакция на первичные и вторичные нитросоединения / М. Коновалов // Журнал Русского Физико-Химического Общества. – 1895. – Т. 27, отд. I, вып. 8. – С. 453–455. – (Из химической лаборатории Московского университета).

32. **Untersuchung** der stickstoffverbindungen der metholreihe und ihre derivate / M. Konowalow, W. Ischewsky. – Berlin, 1898. – 4 s. (S. 1478–1481). – (Berichte der deutschen chemischen Gesellschaft ; XXXI, Heft 10). – Відбиток з «Berichte der deutschen chemischen Gesellschaft». Jahrgang XXXI, Heft 10.

**Рукописний архів М. І. Коновалова
в НТБ КПІ ім. Ігоря Сікорського**

*Матеріал розташовано за алфавітом авторів
та у хронологічній послідовності.*

1. **Андерсон.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Андерсона] [Рукопись]. № 116. – Петровское-Разумовское, 28 марта, 1901 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 27,8×22 см. – (Листи ; № 116).

2. **Андерсон.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Андерсона] [Рукопись]. № 117. – Петровское-Разумовское, 11 апреля, 1901 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 27,8×21,5 см. – (Листи ; № 117).

3. **Андроник К.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от К. Андроника] [Рукопись]. № 182. – [Киев], 6 ноября, 1903 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 20,9×12,8 см. – (Листи ; № 182).

4. **Артари А. П.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от А. П. Артари, И. И. Герасимова, М. И. Голенкина, Ф. А. Гриневского, В. А. Дейнеги, С. Н. Милютина] [Рукопись]. № 76. – Москва, 8 января, 1900 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 27,9×21,3 см. – (Листи ; № 76).

5. **Бевад Иван Иванович.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от И. Бевада] [Рукопись]. № 217. – [Місце не визначено], 12 ноября, 1904 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 20,8×13,3 см. – (Листи ; № 217).

6. **Бевад Иван Иванович.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от И. Бевада] [Рукопись]. № 227. – [Місце не визначено], 11 апреля, 1905 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 20,5×12,7 см. – (Листи ; № 227).

7. **Бевад Иван Иванович.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от И. Бевада] [Рукопись]. № 232. – Киев, 25 мая, 1905 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 20,8×13,3 см. – (Листи ; № 232).

8. **Бевад Иван Иванович.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от И. Бевада] [Рукопись]. № 235. – Варшава, 26 ноября, 1905 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 21×13,4 см. – (Листи ; № 235).

9. **Бейльштейн Ф. Ф.** [Письмо Ф. Ф. Бейльштейна В. Л. Кирпичеву от 2 (15) июля 1899 г., Baden Baden , Lophien strasse 33] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 78–79. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

10. **Белолюбский** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Белолюбского] [Рукопись]. № 321. – [Місце не визначено], [дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 22,3×14,3 см. – (Листи ; № 321).

11. **Бобрецький Н.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Н. Бобрецького] [Рукопись]. № 176. – [Киев], 12 августа, 1903 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 21,1×13 см. – (Листи ; № 176).

12. **Быстрицкий** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Быстрицкого] [Рукопись]. № 300. – [Місце не визначено], [дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,5×13,2 см. – (Листи ; № 300).

13. **Вальден П.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от П. Вальдена] [Рукопись]. № 157. – Рига, 11 октября 1902 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 28,1×22,1 см. – (Листи ; № 1).

14. Те ж: **Вальден П.** [Письмо П. И. Вальдена М. И. Коновалову от 11 октября 1902 г., Рига // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 122. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

15. **Васильев Н. З.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Н. З. Васильева] [Рукопись]. № 71. – Кременчуг, 7 декабря, 1899 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 27,6×21,7 см. – (Листи ; № 71).

16. **Васильев Н. З.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Н. З. Васильева] [Рукопись]. № 77. – Кременчуг, 16 января 1900 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 27,6×21,7 см. – (Листи ; № 77).

17. **Васильев Н. З.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Н. З. Васильева] [Рукопись]. № 92. – Кременчуг, 22 мая 1900 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 27,6×21,7 см. – (Листи ; № 92).

18. **Виноградов П.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от П. Виноградова] [Рукопись]. № 108. – Москва, 8 января 1901 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 13,7×21,6 см. – (Листи ; № 108).

19. **Войнич-Сяножецкий С.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от С. Войнич-Сяножецкого] [Рукопись]. № 245. – Винница, 5 июля 1906 г. – 1 предмет (лист) ; 1 аркуш (2 сторінки) ; 14×9 см. – (Листи ; № 245).

20. **Володкевич Николай Николаевич.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Н. Н. Володкевича] [Рукопись]. № 60. – Киев, 25 октября 1899 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 18×11,4 см. – (Листи ; № 60).

21. **Володкевич Николай Николаевич.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Н. Н. Володкевича] [Рукопись]. № 69. – [Місце не визначено], 29 ноября 1899 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21,5×12,9 см. – (Листи ; № 69).

22. **Володкевич Николай Николаевич.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Н. Н. Володкевича] [Рукопись]. № 78. – [Місце не визначено], 22 января 1900 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 18×11,4 см. – (Листи ; № 78).

23. **Володкевич Николай Николаевич.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Н. Н. Володкевича] [Рукопись]. № 79. – [Місце не визначено], 3 февраля 1900 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 18×11,5 см. – (Листи ; № 79).

24. **Володкевич Николай Николаевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Н. Володкевича] [Рукопись]. № 94. – [Місце не визначено], 7 июня 1900 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 18×11,5 см. – (Листи ; № 94).

25. **Володкевич Николай Николаевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Н. Володкевича] [Рукопись]. № 96. – [Місце не визначено], 10 октября 1900 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 18×11,5 см. – (Листи ; № 96).

26. **Володкевич Николай Николаевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Н. Володкевича] [Рукопись]. № 97. – [Місце не визначено], 13 октября 1900 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 18×11,5 см. – (Листи ; № 97).

27. **Володкевич Николай Николаевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Н. Володкевича] [Рукопись]. № 213. – [Місце не визначено], 26 октября 1904 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 14,2×9 см. – (Листи ; № 213).

28. **Володкевич Николай Николаевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Н. Володкевича] [Рукопись]. № 215. – [Місце не визначено], 3 ноября 1904 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 14,2×9 см. – (Листи ; № 215).

29. **Володкевич Николай Николаевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Н. Володкевича] [Рукопись]. № 231. – [Місце не визначено], 24 мая 1905 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 20×12,4 см. – (Листи ; № 231).

30. **[Высоцкий В.]** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Высоцкого] [Рукопись]. № 35. – Ростов, 31 марта, 1894 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 20,6×13,1 см. – (Листи ; № 35).

31. **[Высоцкий В.]** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Высоцкого] [Рукопись]. № 36. – Ростов, 23 апреля, 1894 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 22×13,7 см. – (Листи ; № 36).

32. **[Высоцкий В.]** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Высоцкого] [Рукопись]. № 175. – Ростов, 9 августа, 1903 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21×13 см. – (Листи ; № 175).

33. **Гамалей.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Гамалея] [Рукопись]. № 147. – Бобровица, 13 июня, 1902 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 27,8×22 см.

34. **Гебель В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Гебеля] [Рукопись]. № 301. – [Місце не визначено], [дата не визначена], 1894 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 301).

35. **Генералов А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Генералова] [Рукопись]. № 89. – [Місце не визначено], 5 мая 1900 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21×13,7 см. – (Листи ; № 89).

36. **Генералов А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Генералова] [Рукопись]. № 105. – [Місце не визначено], 19 декабря 1900 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21,7×13,5 см. – (Листи ; № 105).

37. **Генералов А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Генералова] [Рукопись]. № 118. – [Місце не визначено], 12 апреля 1901 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,7×13,5 см. – (Листи ; № 118).

38. **Генералов А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Генералова] [Рукопись]. № 128. – [Місце не визначено], 7 октября 1901 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21,7×13,5 см. – (Листи ; № 128).

39. **Генералов А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Генералова] [Рукопись]. № 130. – [Місце не визначено], 15 ноября 1901 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 130).

40. **Генералов А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Генералова] [Рукопись]. № 138. – [Місце не визначено], 28 января 1902 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 138).

41. **Генералов А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Генералова] [Рукопись]. № 149. – [Місце не визначено], 21 июня 1902 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21,6×13,6 см. – (Листи ; № 149).

42. **Генералов А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Генералова] [Рукопись]. № 269. – [Місце не визначено], 5 мая [рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 269).

43. **Генералов А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Генералова] [Рукопись]. № 270. – [Місце не визначено], 20 мая [рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 21×13,3 см. – (Листи ; № 270).

44. **Генералов А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Генералова] [Рукопись]. № 271. – [Місце не визначено], 5 сентября [рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 21,5×13,5 см. – (Листи ; № 271).

45. **Генералов А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Генералова] [Рукопись]. № 272. – [Місце не визначено], 18 октября [рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21,6×13,7 см. – (Листи ; № 272).

46. **Генералов А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Генералова] [Рукопись]. № 273. – [Місце не визначено], [Дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 20,9×13,3 см. – (Листи ; № 273).

47. **Генералов А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Генералова] [Рукопись]. № 274. – [Місце не визначено], [Дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21,5×13,7 см. – (Листи ; № 274).

48. **Генералов А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Генералова] [Рукопись]. № 275. – [Місце не визначено], [Дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,6×13,7 см. – (Листи ; № 275).

49. **Гнездилов Тимофей Александрович.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Тимофея Александровича Гнездилова] [Рукопись]. № 216. – [Місце не визначено], 7 ноября 1904 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 20,9×13 см. – (Листи ; № 216).

50. **Гольцев В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Гольцева] [Рукопись]. № 326. – [Місце не визначено], 21 июля [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 15×13,4 см. – (Листи ; № 326).

51. **Горбунов И. И.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от И. И. Горбунова] [Рукопись]. № 153 – Овсяники, 5 августа, 1902 год. – 1 предмет (лист) ; 7 аркушів (24 сторінки) ; 22×13,8 см. – (Листи ; № 153).

52. **Горбунов И. И.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от И. И. Горбунова] [Рукопись]. №.172 – Москва, 13 мая, 1903 год. – 1 предмет (лист) ; 2 складених аркуші (4 сторінки) ; 28,3×22,4 см. – (Листи ; № 172).

53. **Гурвич Л.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Л. Гурвича] [Рукопись]. № 146 – С.-Петербург, 9 июня, 1902 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 27,2×21 см. – (Листи ; № 146).

54. **Гурвич Л.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Л. Гурвича] [Рукопись]. № 148 – С.-Петербург, 17 июня, 1902 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 27,2×21 см. – (Листи ; № 148).

55. **Дворкович Павел.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Павла Дворковича] [Рукопись]. № 5. – Лондон, 22 ноября 1898 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 26×20,9 см. – (Листи ; № 5).

56. **Дворкович.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Дворковича] [Рукопись]. № 85. – Лондон, 10 апреля, 1900 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 25,5×22 см. – (Листи ; № 85).

57. **Демьянов Н. Я.** [Письмо Н. Я. Демьянова М. И. Коновалову, сентябрь 1899 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 83. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

58. **Демьянов Н. Я.** [Письмо Н. Я. Демьянова М. И. Коновалову от 6 ноября 1899 г.] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 85. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

59. **Демьянов Н. Я.** [Письмо Н. Я. Демьянова М. И. Коновалову, январь 1900 г.] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 92. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

60. **Демьянов Н. Я.** [Письмо Н. Я. Демьянова М. И. Коновалову, февраль 1900 г.] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 93. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Нацио-

нального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

61. **Демьянов Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Я. Демьянова] [Рукопись]. № 81. – [Місце не визначено], 13 февраля 1900 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21,3×13,5 см. – (Листи ; № 81).

62. **Демьянов Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Я. Демьянова] [Рукопись]. № 83. – [Місце не визначено], 27 марта 1900 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21,4×13,5 см. – (Листи ; № 83).

63. Те ж: **Демьянов Н. Я.** [Письмо Н. Я. Демьянова М. И. Коновалову от 27 марта 1900 г.] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 94–95. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

64. **Демьянов Н. Я.** [Письмо Н. Я. Демьянова М. И. Коновалову от 30 января 1901 г.] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 106. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

65. **Демьянов Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Я. Демьянова] [Рукопись]. № 126. – [Місце не визначено], 26 августа 1901 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21,4×13,5 см. – (Листи ; № 126).

66. **Демьянов Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Я. Демьянова] [Рукопись]. № 139. – [Місце не визначено], 30 января 1902 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 21,4×13,5 см. – (Листи ; № 139).

67. **Демьянов Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Я. Демьянова] [Рукопись]. № 193. – [Місце не визначено], 15 февраля 1904 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,5×13,6 см. – (Листи ; № 193).

68. Те ж: **Демьянов Н. Я.** [Письмо Н. Я. Демьянова М. И. Коновалову от 15 февраля 1904 г.] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 137. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

69. **Демьянов Н. Я.** [Письмо Н. Я. Демьянова М. И. Коновалову, март 1904 г.] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 139. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

70. **Демьянов Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Я. Демьянова] [Рукопись]. № 197. – [Місце не визначено], 14 апреля 1904 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21,3×13 см. – (Листи ; № 197).

71. **Демьянов Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Я. Демьянова] [Рукопись]. № 199. – [Місце не визначено], 30 апреля 1904 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 99).

72. Те ж: **Демьянов Н. Я.** [Письмо Н. Я. Демьянова М. И. Коновалову от 30 апреля 1904 г.] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 140. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

73. **Демьянов Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Я. Демьянова] [Рукопись]. № 276. – [Місце не визначено], [дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21,5×13,5 см. – (Листи ; № 276).

74. **Демьянов Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Я. Демьянова] [Рукопись]. № 277. – [Місце не визначено], [дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21,5×13,5 см. – (Листи ; № 277).

75. **Демьянов Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Я. Демьянова] [Рукопись]. № 278. – [Місце не визначено], [дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 17,5×11 см. – (Листи ; № 278).

76. **Демьянов Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Я. Демьянова] [Рукопись]. № 279. – [Місце не визначено], [дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,5×13,1 см. – (Листи ; № 279).

77. **Демьянов Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Я. Демьянова] [Рукопись]. № 280. – [Місце не визначено], [дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 17,5×11 см. – (Листи ; № 280).

78. **Демьянов Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Я. Демьянова] [Рукопись]. № 281. – [Місце не визначено], [дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21,3×13,5 см. – (Листи ; № 281).

79. **Демьянов Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Я. Демьянова] [Рукопись]. № 282. – [Місце не визначено], [дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,5×13,5 см. – (Листи ; № 282).

80. **Демьянов Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Я. Демьянова] [Рукопись]. № 283. – [Місце не визначено], [дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 283).

81. **Добросердов Д.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Д. Добросердова] [Рукопись]. № 184. – Казань, 16 ноября, 1903 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 18,4×14,3 см. – (Листи ; № 184).

82. Те ж: **Добросердов Д. К.** [Письмо Д. К. Добросердова М. И. Коновалову от 16 ноября 1903 г., Казань] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 136. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается

110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

83. **Дрентельн Сергей Николаевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от С. Н. Дрентельна] [Рукопись]. № 56. – Санкт-Петербург, 21 сентября 1899 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (1 сторінка) ; 20,9×13 см. – (Листи ; № 56).

84. **Дрентельн Сергей Николаевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от С. Н. Дрентельна] [Рукопись]. № 121. – Санкт-Петербург, 21 апреля 1901 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (1 сторінка) ; 21,7×12,8 см. – (Листи ; № 121).

85. **Жуков И.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Ивана Жукова] [Рукопись]. № 102 – Дормаген, 13/26 декабря, 1900 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (1 сторінка) ; 28,5×22,5 см. – (Листи ; № 102).

86. Те ж: **Жуков И. Д.** [Письмо И. Д. Жукова М. И. Коновалову от 26 декабря 1900 г., Дормаген] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 104. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

87. **Зайцев А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Зайцева] [Рукопись]. № 3. – Казань, 29 мая, 1898 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (3 сторінки) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 3).

88. Те ж: **Зайцев А. М.** [Письмо А. М. Зайцева М. И. Коновалову от 29 мая 1898 г., Казань] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в московский период его деятельности (1893–1899). – С. 72. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

89. **Зайцев А. М.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. М. Зайцева] [Рукопись]. № 132. – Казань, 9 декабря, 1901 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (2 сторінки) ; 21,1×13,3 см. – (Листи ; № 132).

90. Те ж: **Зайцев А. М.** [Письмо А. М. Зайцева М. И. Коновалову от 9 декабря 1901 г., Казань] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 111. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

91. **Зворыкин К.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от К. Зворыкина] [Рукопись]. № 224. – Киев, 30 марта, 1905 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (1 сторінка) ; 14×22,2 см. – (Листи ; № 224).

92. **Зелинский С. К.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от С. К. Зелинского] [Рукопись]. № 136. – Минск, 1901 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (2 сторінки) ; 21×13,4 см. – (Листи ; № 136).

93. **Ижевский В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Ижевского] [Рукопись]. № 124. – Фрайберг, 16 июня 1901 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (4 сторінки) ; 22,2×14 см. – (Листи ; № 124).

94. Те ж: **Ижевський В. П.** [Письмо В. П. Ижевського М. И. Коновалову от 16 июня 1901 г., Фрайберг] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 108. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

95. **Каблуков И. А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от И. А. Каблукова] [Рукопись]. № 169. – Петровское-Розумовское, 19 апреля 1903 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (4 сторінки) ; 21,3×13,3 см. – (Листи ; № 169).

96. Те ж: **Каблуков И. А.** [Письмо И. А. Каблукова М. И. Коновалову от 19 апреля 1903 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 132. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

97. **Каблуков И. А.** [Письмо И. А. Каблукова М. И. Коновалову от 13 сентября 1903 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 133. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

98. **Каблуков И. А.** [Письмо И. А. Каблукова М. И. Коновалову от 14 сентября 1903 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 133. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

99. **Каблуков И. А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от И. А. Каблукова] [Рукопись]. № 177. – Москва, 17 сентября 1903 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (3 сторінки) ; 22×18 см. – (Листи ; № 177).

100. **Каблуков И. А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от И. А. Каблукова] [Рукопись]. № 178. – Петровское-Розумовское, 17 сентября 1903 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (1 сторінка) ; 21,3×13,5 см. – (Листи ; № 178).

101. **Киевская городская комиссия** по освещению города. [Письмо председателя Киевской городской комиссии по освещению города М. И. Коновалову от 9 октября 1903 г., № 770] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. –

Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 135. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

102. **Киевское общество** содействия начальному образованию. [Письмо Киевского общества начального образования М. И. Коновалову от 16 ноября 1906 г., Киев, Народная Аудитория] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 147. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

103. **Кижнер Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Кижнера] [Рукопись]. № 98. – Москва, 1 ноября 1900 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 17,8×11,5 см. – (Листи ; № 98).

104. **Колли Александр Андреевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. А. Колли] [Рукопись]. № 44. – Москва, 26 ноября 1897 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,4×13,6 см. – (Листи ; № 44).

105. **Комиссия** по организации домашнего чтения. [Письмо Комиссии по организации домашнего чтения М. И. Коновалову от 8 января 1901 г., Москва, Никитская, д. Рихтера] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 105. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

106. **Коновалов Василий.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Коновалова] [Рукопись]. № 13. – [Б. м.] 13 сентября, 1884 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 20,9×13,5 см. – (Листи ; № 13).

107. **Коновалов Василий.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Коновалова] [Рукопись]. № 15. – Рыбинск, 30 марта, 1885 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 20,7×13,2 см. – (Листи ; № 15).

108. **Коновалов Василий.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Коновалова] [Рукопись]. № 14. – Рыбинск, 13 декабря, 1885 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21×13 см. – (Листи ; № 14).

109. **Коновалов Василий.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Коновалова] [Рукопись]. № 16. – Рыбинск, 16 апреля, 1887 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 20,8×13,1 см. – (Листи ; № 16).

110. **Коновалов Василий.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Коновалова] [Рукопись]. № 18. – Рыбинск, 15 июня, 1887 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21×13,3 см. – (Листи ; № 18).

111. **Коновалов Василий.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Коновалова] [Рукопись]. № 19. – Рыбинск, 11 июля, 1888 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,9×13,4 см. – (Листи ; № 19).

112. **Коновалов Василий.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Коновалова] [Рукопись]. № 20. – Рыбинск, 31 марта, [1890] год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21×13 см. – (Листи ; № 20).

113. **Коновалов Василий.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Коновалова] [Рукопись]. № 21. – С.-Петербург, 19 апреля, [1890] год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 21,9×13,1 см. – (Листи ; № 21).

114. **Коновалов Василий.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Коновалова] [Рукопись]. № 22. – 7 декабря [1899?]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,9×13,4 см. – (Листи ; № 22).

115. **Коновалов Д. П.** [Письмо Д. П. Коновалова М. И. Коновалову от 1 июня 1899 г., Петербург, Университет] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в московский период его деятельности (1893–1899). – С. 77. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

116. **Коновалов Дмитрий.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Дмитрия Коновалова]. [Рукопись]. № 52. – [Місце не визначено], 18 июня 1899 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 18×11,4 см. – (Листи ; № 52).

117. **Коновалов Михаил Иванович.** [Письмо М. И. Коновалова брату. Ноябрь 1889 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалова (1889–1906). – С. 56–57. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

118. **Коновалов Михаил Иванович.** [Оригинал письма М. И. Коновалова брату] [Рукопись]. № 257 [Місце не визначено], 28 февраля 1890 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21×13 см. – (Листи ; № 257).

119. **Коновалов Михаил Иванович.** [Оригинал письма М. И. Коновалова брату] [Рукопись]. № 258 [Місце не визначено], [Дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21×13 см. – (Листи ; № 258).

120. **Коновалов М. И.** Curriculum vitae : (краткая автобиография) : (написано, по-видимому, не позднее 1899 г., при поступлении на службу в КПИ) // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалова (1889–1906). – С. 55–56. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

121. **Коновалов Михаил Иванович.** [Оригинал письма М. И. Коновалова Плотникову В. А.] [Рукопись]. № 259. – Киев, 1 декабря 1899 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 20,7×13 см. – (Листи ; № 259).

122. **Коновалов М. И.** [Письмо М. И. Коновалова Владимиру Александровичу, участнику конкурса в КПИ от 31 декабря, 1899 г., Киев, Политехнический Институт] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалова (1889–1906). – С. 57. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

123. **Коновалов М. И.** [Письмо М. И. Коновалова В. В. Марковникову от 4 апреля 1902 г., Киев] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалова в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 114–115. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

124. **Коновалов М. И.** [Письмо М. И. Коновалова бывшему студенту КПИ Штифу от 22 февраля 1904 г.] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалова (1889–1906). – С. 57–58. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

125. **Коновалов Михаил Иванович.** [Оригинал письма М. И. Коновалова В. Д. Соколову] [Рукопись]. № 262. – [Місце не визначено], 28 апреля 1906 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 22,5×14,2 см. – (Листи ; № 262).

126. Те ж: **Коновалов М. И.** [Письмо М. И. Коновалова В. Д. Соколову от 28 апреля 1906 г., Киев] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалова (1889–1906). – С. 59. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

127. **Коновалов М. И.** [Письмо М. И. Коновалова Александру Евгеньевичу с рекомендацией И. В. Егорова. Без даты, Киев] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалова (1889–1906). – С. 58–59. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

128. **Коновалов Ф. И.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Ф. И. Коновалова] [Рукопись]. № 42. – Ярославль, 13 февраля 1897 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 28×21,8 см. – (Листи ; № 42).

129. **Коновалов Ф. И.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Ф. И. Коновалова] [Рукопись]. № 45. – Ярославль, 24 декабря 1897 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 28×21,9 см. – (Листи ; № 45).

130. **Коновалов Ф. И.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Ф. И. Коновалова] [Рукопись]. № 46. – Ярославль, 27 января 1899 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21,8×13,6 см. – (Листи ; № 46).

131. **Коновалов Ф. И.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Ф. И. Коновалова] [Рукопись]. № 54. – [Місце не визначено], 26 июня 1899 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21,8×13,6 см. – (Листи ; № 54).

132. **Коновалов Ф. И.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Ф. И. Коновалова] [Рукопись]. № 72. – Ярославль, 9 декабря 1899 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21,8×13,6 см. – (Листи ; № 72).

133. **Коновалов Ф. И.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Ф. И. Коновалова] [Рукопись]. № 82. – Ярославль, 27 февраля 1900 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21,7×13,5 см. – (Листи ; № 82).

134. **Конюхов Семён.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от С. Конюхова] [Рукопись]. № 208. – Горловка, 25 августа 1904 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21,8×14,2 см. – (Листи ; № 208).

135. **Конюхов Семён.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от С. Конюхова] [Рукопись]. № 209. – Горловка, 25 августа 1904 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 27,8×21,8 см. – (Листи ; № 209).

136. **Конюхов Семён.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от С. Конюхова] [Рукопись]. № 247. – [Місце не визначено], 22 сентября 1906 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21×13 см. – (Листи ; № 247).

137. **Конюхов Семён.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от С. Конюхова] [Рукопись]. № 248. – Петербург, [8 октября 1906 г.]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21×12,8 см. – (Листи ; № 248).

138. **Корзухин Алексей.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Корзухина] [Рукопись]. № 211. – [Киев], 1 октября 1904 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 22×17,8 см. – (Листи ; № 211).

139. **Корнилова София.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от С. Корниловой] [Рукопись]. № 7. – С.-Петербург, 24 сентября 1879 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 20,5×13,5 см. – (Листи ; № 7).

140. **Корнилова София.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от С. Корниловой] [Рукопись]. № 8. – С.-Петербург, 15 ноября 1879 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 17,5×11 см. – (Листи ; № 8).

141. **Корнилова София.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от С. Корниловой] [Рукопись]. № 9. – Ярославль, 7 ноября 1881 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 18×11,5 см. – (Листи ; № 9).

142. **Корнилова София.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от С. Корниловой] [Рукопись]. № 10. – Ярославль, 23 марта 1882 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 19×12 см. – (Листи ; № 10).

143. **Корнилова София.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от С. Корниловой] [Рукопись]. № 11. – Зиновьево, 13 мая 1882 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 19×12 см. – (Листи ; № 11).

144. **Корнилова Софья.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от С. Корниловой] [Рукопись]. № 12. – Зиновьево, 2 июня 1882 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (4 сторінки) ; 19,5×12,3 см. – (Листи ; № 12).

145. **Коробков О.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от О. Коробкова] [Рукопись]. № 323. – [Місце не визначено], 15 мая [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (3 сторінки) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 323).

146. **Коссович П.** [Письмо П. Коссовича М. И. Коновалову, июль-август 1893 г., Gettingen Alleest 3] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в московский период его деятельности (1893–1899). – С. 60. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

147. **Коссович П.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от П. Коссовича] [Рукопись]. № 86. – [Місце не визначено], 28 апреля, 1900 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (2 сторінки) ; 20,8×13 см. – (Листи ; № 86).

148. **Коссович Петр Самсонович.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от П. С. Коссовича] [Рукопись]. № 303. – [Місце не визначено], [Дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (4 сторінки) ; 22,5×14,3 см. – (Листи ; № 303).

149. **Коссович Петр Самсонович.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от П. С. Коссовича] [Рукопись]. № 304. – [Місце не визначено], [Дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (4 сторінки) ; 22,5×14,3 см. – (Листи ; № 304).

150. **Кремлев Павел.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от П. Кремлева] [Рукопись]. № 164. – Ярославль, 24 марта 1903 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный (2 сторінки) ; 21,4×13,2 см. – (Листи ; № 164).

151. **Кремлев П.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от П. Кремлева] [Рукопись]. № 200. – [Місце не визначено], 8 мая 1904 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный (2 сторінки) ; 21×31,1 см. – (Листи ; № 200).

152. **Кремлева Елизавета.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Елизаветы Кремлевой] [Рукопись]. № 305. – [Місце не визначено], [дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (1 сторінка) ; 21×13 см. – (Листи ; № 305).

153. **Кулагин Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Кулагина] [Рукопись]. № 67. – [Місце не визначено], 26 ноября 1899 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (4 сторінки) ; 21,3×13,5 см. – (Листи ; № 67).

154. Те ж: **Кулагин Н. Н.** [Письмо Н. Н. Кулагина М. И. Коновалову от 26 ноября 1899 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 88–89. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

155. **Кулагин Н. Н.** [Письмо Н. Н. Кулагина М. И. Коновалову от 1 ноября 1900 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со

дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 102. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

156. **Кулагин Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Кулагина] [Рукопись]. № 134. – [Місце не визначено], 1901 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 20,7×13,4 см. – (Листи ; № 134).

157. **Кулагин Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Кулагина] [Рукопись]. № 306. – [Місце не визначено], 26 февраля [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 20,3×13,4 см. – (Листи ; № 306).

158. Те ж: **Кулагин Н. Н.** [Письмо Н. Н. Кулагина М. И. Коновалову от 26 февраля 1902 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 112. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

159. **Кулагин Н. Н.** [Письмо Н. Н. Кулагина М. И. Коновалову от 7 июня 1902 г.] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 121. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

160. **Кулагин Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Кулагина] [Рукопись]. № 155. – [Місце не визначено], 5 октября 1902 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21×13 см. – (Листи ; № 155).

161. Те ж: **Кулагин Н. Н.** [Письмо Н. Н. Кулагина М. И. Коновалову от 5 октября 1902 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 121–122. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

162. **Кулагин Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Кулагина] [Рукопись]. № 160. – [Місце не визначено], 1902 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21,3×13,5 см. – (Листи ; № 160).

163. **Кулагин Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Кулагина] [Рукопись]. № 307. – [Місце не визначено], [дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21,5×13,6 см. – (Листи ; № 307).

164. **Купффер.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Купффера] [Рукопись]. № 95. – Москва, 16 августа, 1900 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21×13,4 см. – (Листи ; № 95).

165. **Купффер А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Купффера] [Рукопись]. № 191. – Москва, 8 января, 1904 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуші (3 сторінки) ; 20,8×13,4 см. – (Листи ; № 191).

166. **Курнаков Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Курнакова] [Рукопись]. № 90. – С.-Петербург, 16 мая 1900 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21,3×13,2 см. – (Листи ; № 90).

167. Те ж: **Курнаков Н. С.** [Письмо Н. С. Курнакова М. И. Коновалову от 16 мая 1900 г., С.-Петербург] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 97. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

168. **Курнаков Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Курнакова] [Рукопись]. № 179. – С.-Петербург, 6 октября 1903 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 27,6×21,6 см. – (Листи ; № 179).

169. **Кучеров Михаил.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Михаила Кучерова] [Рукопись]. № 249. – С.-Петербург, 21 октября, 1906 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21,7×13 см. – (Листи ; № 249).

170. **Кучеров Михаил.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от М. Кучерова] [Рукопись]. № 308. – Лейпциг, 24 декабря [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 17,8×11,4 см. – (Листи ; № 308).

171. **Левандовская М. И.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от М. И. Левандовской] [Рукопись]. № 243. – Киев, 27 марта, 1906 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 22×14,3 см. – (Листи ; № 243).

172. **Литвин Л.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Л. Литвина] [Рукопись]. № 151. – Слобода Сутиская, 24 июня, 1902 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 22,2×17,8 см. – (Листи ; № 151).

173. **Львов Михаил.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от М. Львова] [Рукопись]. № 38. – Санкт-Петербург, 17 апреля 1896 г. – 2 складені аркуші (8 сторінок) ; 21×13,2 см. – (Листи ; № 38).

174. Те ж: **Львов М. Д.** [Письмо М. Д. Львова М. И. Коновалову от 17 апреля 1896 г., С.-Петербург] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в московский период его деятельности (1893–1899). – С. 63–64. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

175. **Львов Михаил.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от М. Львова] [Рукопись]. № 39. – Санкт-Петербург, 18 мая, 1896 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 14×10,6 см. – (Листи ; № 39).

176. Те ж: **Львов М. Д.** [Письмо М. Д. Львова М. И. Коновалову от 18 мая 1896 г., СПб] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня

рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в московский период его деятельности (1893–1899). – С. 65–66. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

177. **Львов Михаил.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от М. Львова] [Рукопись]. № 40. – Санкт-Петербург, 24 мая, 1896 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 11×10,5 см. – (Листи ; № 40).

178. Те ж: **Львов М. Д.** [Письмо М. Д. Львова М. И. Коновалову 24 мая 1896 г., СПб] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в московский период его деятельности (1893–1899). – С. 66–67. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

179. **Львов Михаил.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от М. Львова] [Рукопись]. № 41. – Саратов, 3 июля 1896 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 12,4×7,5 см. – (Листи ; № 41).

180. **Любавин Николай Николаевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Н. Любавина] [Рукопись]. № 33. – Москва, 3 июня 1893 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 17,8×11 см. – (Листи ; № 33).

181. Те ж: **Любавин Н. Н.** [Письмо Н. Н. Любавина М. И. Коновалову от 3 июня 1893 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в московский период его деятельности (1893–1899). – С. 60. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

182. **Любавин Н. Н.** [Письмо Н. Н. Любавина А. Н. Реформатскому от 7 мая 1899 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в московский период его деятельности (1893–1899). – С. 77. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

183. **Лясковский Игнатий Николаевич.** [Оригинал письма И. Н. Коновалову от И. И. Ляковского] [Рукопись]. № 66. – Москва, 25 ноября, 1899 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 27,6×21,8 см. – (Листи ; № 66).

184. **Лясковский Игнатий Николаевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от И. И. Ляковского] [Рукопись]. № 70. – Москва, 3 декабря, 1899 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 27,9×22,1 см. – (Листи ; № 70).

185. **Максимович М. И.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от М. И. Максимовича] [Рукопись]. № 174. – Варшава, 4 июня 1903 г. –

1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21×13 см. – (Листи ; № 174).

186. **Мандес М.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от М. Мандеса] [Рукопись]. № 223. – Нежин, 22 марта 1905 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 14,3×9 см. – (Листи ; № 223).

187. **Марголин Давид Семёнович.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Д. С. Марголина] [Рукопись]. № 201. – [Місце не визначено], 10 мая, 1904 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 27,8×21,9 см. – (Листи ; № 201).

188. **Марголин Давид Семёнович.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Д. С. Марголина] [Рукопись]. № 206. – [Киев], 1 июля, 1904 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 28,2×22,2 см. – (Листи ; № 206).

189. **Марковников Владимир Васильевич.** [Письмо В. В. Марковникова М. И. Коновалову от 26 августа 1895 г., Ялта] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в московский период его деятельности (1893–1899). – С. 62. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

190. **Марковников Владимир Васильевич.** [Письмо В. В. Марковникова М. И. Коновалову, апрель-май 1896 г.] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в московский период его деятельности (1893–1899). – С. 67–68. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

191. **Марковников В. В.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от В. В. Марковникова] [Рукопись]. № 285. – [Місце не визначено], 24 июля [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 285).

192. Те ж: **Марковников Владимир Васильевич.** [Письмо В. В. Марковникова М. И. Коновалову от 24 июля 1896 г., Железноводск] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в московский период его деятельности (1893–1899). – С. 68. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

193. **Марковников Владимир Васильевич.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от В. В. Марковникова] [Рукопись]. № 287. – [Місце не визначено], 22 августа [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 аркуш (4 сторінки) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 287).

194. Те ж: **Марковников Владимир Васильевич.** [Письмо В. В. Марковникова М. И. Коновалову от 22 августа 1896 г., Кисловодск, дача Финкгейзера] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня

рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в московский период его деятельности (1893–1899). – С. 69–70. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

195. **Марковников Владимир Васильевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. В. Марковникова] [Рукопись]. № 288. – [Місце не визначено], 7 сентября [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 аркуш (2 сторінки) ; 21×13,2 см. – (Листи ; № 288).

196. Те ж: **Марковников Владимир Васильевич.** [Письмо В. В. Марковникова М. И. Коновалову от 7 сентября 1896 г.] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в московский период его деятельности (1893–1899). – С. 70. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

197. **Марковников Владимир Васильевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. В. Марковникова] [Рукопись]. № 1. – [Місце не визначено], 20. февраля 1898 г. – 1 предмет (лист) ; 1 аркуш (2 сторінки) ; 21,3×13,4 см. – (Листи ; № 1).

198. Те ж: **Марковников Владимир Васильевич.** [Письмо В. В. Марковникова М. И. Коновалову от 20 февраля 1898 г.] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в московский период его деятельности (1893–1899). – С. 71. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

199. **Марковников Владимир Васильевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. В. Марковникова] [Рукопись]. № 286. – [Місце не визначено], 4 августа [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 аркуша (4 сторінки) ; 21,5×13,5 см. – (Листи ; № 286).

200. Те ж: **Марковников Владимир Васильевич.** [Письмо В. В. Марковникова М. И. Коновалову от 4 августа 1898 г., Железноводск] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в московский период его деятельности (1893–1899). – С. 73. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

201. **Марковников Владимир Васильевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову В. В. Марковникова] [Рукопись]. № 4. – [Невизначено], 21 октября 1898. – 1 предмет (лист) ; 1 аркуш (3 сторінки) ; 21,2*13,4 см. – (Листи ; № 4).

202. Те ж: **Марковников Владимир Васильевич.** [Письмо В. В. Марковникова М. И. Коновалову от 21 октября 1898 г., Железноводск] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в московский период его деятельности (1893–1899). – С. 74. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

203. **Марковников Владимир Васильевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. В. Марковникова] [Рукопись]. № 6. – [Невизначено], декабрь [1898 год]. – 1 предмет (лист) ; 1 аркуш (4 сторінки) ; 21,4*13,5 см. – (Листи ; № 6).

204. Те ж: **Марковников Владимир Васильевич.** [Письмо В. В. Марковникова М. И. Коновалову, декабрь 1898 г., Дрезден] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в московский период его деятельности (1893–1899). – С. 74–75. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

205. **Марковников Владимир Васильевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. В. Марковникова] [Рукопись]. № 74. – [Місце не визначено], [Дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 18,*11,5 см. – (Листи ; № 74).

206. **Марковников Владимир Васильевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. В. Марковникова] [Рукопись]. № 75. – Москва, 6 января 1900 г. – 1 предмет (лист) ; 2 складених аркуша (8 сторінок) ; 21,3*13,5 см. – (Листи ; № 75).

207. Те ж: **Марковников Владимир Васильевич.** [Письмо В. В. Марковникова М. И. Коновалову от 6 января 1900 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 89–91. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

208. **Марковников Владимир Васильевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. В. Марковникова] [Рукопись]. № 88. – [Місце не визначено], 3 мая 1900. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 20,8*13 см. – (Листи ; № 88).

209. **Марковников Владимир Васильевич.** [Письмо В. В. Марковникова М. И. Коновалову от 6 мая 1900 г., Ялта] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 95–96. – (Славные имена Киевского политехнического института). –

Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

210. **Марковников Владимир Васильевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. В. Марковникова] [Рукопись]. № 101. – [Місце не визначено], 25 ноября 1900. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,3*13, 5 см. – (Листи ; № 101).

211. Те ж: **Марковников Владимир Васильевич.** [Письмо В. В. Марковникова М. И. Коновалову от 25 ноября 1900 г., Москва, Малая Никитская 21] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 103–104. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

212. **Марковников Владимир Васильевич** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. В. Марковникова] [Рукопись]. № 113. – Москва, 6 марта 1901. – 1 предмет (лист) ; 1 аркуш (2 сторінки) ; 17,5*11 см. – (Листи ; № 113).

213. Те ж: **Марковников Владимир Васильевич.** [Письмо В. В. Марковникова М. И. Коновалову от 6 марта 1901 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 107–108. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

214. **Марковников Владимир Владимирович.** [Оригинал письма В. В. Марковникова студентам-химикам Киевского политехнического института] [Рукопись] № 330. – Москва, 6 марта, 1901 року. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 28,1×22 см. – (Листи ; № 330).

215. Те ж: **Марковников Владимир Васильевич.** [Письмо В. В. Марковникова студентам-химикам КПИ от 6 марта 1901 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 108. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

216. **Марковников Владимир Васильевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. В. Марковникова] [Рукопись]. № 161. – Москва, 31 марта 1902. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 20,9*12,9 см. – (Листи ; № 161).

217. Те ж: **Марковников Владимир Васильевич.** [Письмо В. В. Марковникова М. И. Коновалову от 31 марта 1902 г., Москва, Малая

Никитская 21] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 113–114. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

218. **Марковников Владимир Васильевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. В. Марковникова] [Рукопись]. № 141. – Москва, 19 апреля 1902. – 1 предмет (лист) ; 2 складені аркуші (8 сторінок) ; 20,8*13 см. – (Листи ; № 141).

219. Те ж: **Марковников Владимир Васильевич.** [Письмо В. В. Марковникова М. И. Коновалову от 19 апреля 1902 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 115–118. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

220. **Марковников Владимир Васильевич.** [Письмо В. В. Марковникова М. И. Коновалову от 3 мая 1902 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 118–119. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

221. **Марковников Владимир Васильевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. В. Марковникова] [Рукопись]. № 145. – Москва, 5 июня 1902. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 20,8*13 см. – (Листи ; № 145).

222. Те ж: **Марковников Владимир Васильевич.** [Письмо В. В. Марковникова М. И. Коновалову от 5 июня 1902 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 119–120. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

223. **Марковников Владимир Васильевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. В. Марковникова] [Рукопись]. № 284. – [Місце не визначено], 26 апреля [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 аркуш (4 сторінки) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 284).

224. **Марковников Владимир Васильевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. В. Марковникова] [Рукопись]. № 289. – [Місце не

визначено], [Дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 аркуш (4 сторінки) ; 21×13, см. – (Листи ; № 289).

225. **Марковников В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Марковникова] [Рукопись]. № 320. – Железноводск, 28 июня, [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,5×13,5 см. – (Листи ; № 320).

226. **Мендес С.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от С. Мендеса] [Рукопись]. № 223. – Нежин, 22 марта, 1905 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 14,3×9 см. – (Листи ; № 223).

227. **Меншуткин Б. Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Б. Н. Меншуткина] [Рукопись]. № 229. – Санкт-Петербург, 13 мая 1905 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуші (2 сторінки) ; 21×13 см. – (Листи ; № 229).

228. Те ж: **Меншуткин Борис Николаевич.** [Письмо Н. А. Меншуткина М. И. Коновалову от 13 мая 1905 г., Петербург] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 144. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

229. **Меншуткин Николай Александрович.** 1842–1907. [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. А. Меншуткина] [Рукопись]. № 47. – [Місце не визначено], 10 февраля, 1899 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 21,9×13,6 см. – (Листи ; № 47).

230. Те ж: **Меншуткин Николай Александрович.** [Письмо Н. А. Меншуткина М. И. Коновалову от 10 февраля 1899 г., СПб] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в московский период его деятельности (1893–1899). – С. 75–76. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

231. **Меншуткин Николай Александрович.** 1842–1907. [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. А. Меншуткина] [Рукопись]. № 48. – [Місце не визначено], 5 марта 1899 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 21,5×13,6 см. – (Листи ; № 48).

232. Те ж: **Меншуткин Николай Александрович.** [Письмо Н. А. Меншуткина М. И. Коновалову от 5 марта 1899 г., СПб] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в московский период его деятельности (1893–1899). – С. 76. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

233. **Меншуткин Николай Александрович.** 1842–1907. [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. А. Меншуткина] [Рукопись]. № 50. – [Місце не визначено], 14 марта 1899 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21,4×13,5 см. – (Листи ; № 50).

234. Те ж: **Меншуткин Николай Александрович.** [Письмо Н. А. Меншуткина М. И. Коновалову от 14 марта 1899 г., СПб] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в московский период его деятельности (1893–1899). – С. 76. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

235. **Микулин А. М.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. М. Микулина] [Рукопись]. № 183. – [Місце не визначено], 8 ноября, 1903 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 17,9×11,5 см. – (Листи ; № 183).

236. **Микулин А. М.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. М. Микулина] [Рукопись]. № 198. – Киев, 26 апреля, 1904 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 21×13 см. – (Листи ; № 198).

237. **Микулин А. М.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. М. Микулина] [Рукопись]. № 202. – Киев, 3 июня, 1904 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 17,8×11,2 см. – (Листи ; № 202).

238. **Михайлов.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Михайлова] [Рукопись]. № 144. – [Місце не визначено], 27 мая, 1902 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 27,9×21,7 см. – (Листи ; № 144).

239. **Михельсон А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Михельсона] [Рукопись]. № 240. – Одесса, 14 февраля, 1906 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 20,9×13,3 см. – (Листи ; № 240).

240. **Млодзиевский Болеслав Корнелиевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Б. К. Млодзиевского] [Рукопись]. № 309. – [Місце не визначено], [дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 18,1×11,5 см. – (Листи ; № 309).

241. **Можевский Владимир.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Владимира Можевского] [Рукопись]. № 2. – Рыбинск, 14 марта 1898 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21×13,3 см. – (Листи ; № 2).

242. **Николаева Евгения.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Е. Николаевой] [Рукопись]. № 156. – Могилев-Подольский, 15 октября 1902. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,3×13,4 см. – (Листи ; № 156).

243. **[Оригинал письма М. И. Коновалову о родословной]** [Рукопись]. № 37. – [Без місця написання], 18 января 1895 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 19,9×13,2 см. – (Листи ; № 37).

244. **[Оригинал письма М. И. Коновалову из Саратова]** [Рукопись]. № 115. – Саратов, 10 марта 1901 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 115).

245. **Орлов Н.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Н. Орлова] [Рукопись]. № 73. – [Місце не визначено], 25 декабря 1899 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,2×13,5 см. – (Листи ; № 73).

246. **Орлов Н.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Н. Орлова] [Рукопись]. № 106. – [Місце не визначено], 25 декабря 1900 г. – 1 предмет (лист) ; 3 складених аркуші (12 сторінок) ; 21,1×13 см. – (Листи ; № 106).

247. **Орлов Н.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Н. Орлова] [Рукопись]. № 111. – [Місце не визначено], 9 февраля 1901 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,2×13 см. – (Листи ; № 111).

248. **Орлов Н.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Н. Орлова] [Рукопись]. № 122. – [Місце не визначено], 25 апреля 1901 г. – 1 предмет (лист) ; 3 складених аркуші (12 сторінок) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 122).

249. **Орлов Н.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Н. Орлова] [Рукопись]. № 125. – [Місце не визначено], 11 августа 1901 г. – 1 предмет (лист) ; 2 складених аркуші (6 сторінок) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 125).

250. **Орлов Н.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Н. Орлова] [Рукопись]. № 135. – [Місце не визначено], 1901 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 20,7×13,3 см. – (Листи ; № 135).

251. **Орлов Н.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Н. Орлова] [Рукопись]. № 162. – [Місце не визначено], 1902 г. – 1 предмет (лист) ; 2 складених аркуші (8 сторінок) ; 18,8×13,8 см. – (Листи ; № 162).

252. **Орлов Н.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Н. Орлова] [Рукопись]. № 188. – [Місце не визначено], 1903 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінок) ; 21,3×13,1 см. – (Листи ; № 188).

253. **Орлов Н.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Н. Орлова] [Рукопись]. № 189. – [Місце не визначено], 6 апреля 1903 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21×13 см. – (Листи ; № 189).

254. **Орлов Н.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Н. Орлова] [Рукопись]. № 236. – [Місце не визначено], [8 ноября] 1905 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21×12,9 см. – (Листи ; № 236).

255. **Орлов Н.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Н. Орлова] [Рукопись]. № 327. – [Місце не визначено], [дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 327).

256. **Орлов Н.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Н. Орлова] [Рукопись]. № 328. – [Місце не визначено], [дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 20,8×13,3 см. – (Листи ; № 328).

257. **Орлов Н.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от Н. Орлова] [Рукопись]. № 329. – [Місце не визначено], [дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,3×13,2 см. – (Листи ; № 329).

258. **Орлов П.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от П. Орлова] [Рукопись]. № 263. – [Місце не визначено], [Дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,3×13,2 см. – (Листи ; № 263).

259. **Орлов П.** [Оригінал письма М. И. Коновалову от П. Орлова] [Рукопись]. № 264. – [Місце не визначено], [Дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 20,8×13,3 см. – (Листи ; № 264).

260. **Орлов П.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от П. Орлова] [Рукопись]. № 265. – [Місце не визначено], [Дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21×13,2 см. – (Листи ; № 265).

261. **Орлов П.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от П. Орлова] [Рукопись]. № 266. – [Місце не визначено], [Дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 20,8×13,4 см. – (Листи ; № 266).

262. **Орлов П.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от П. Орлова] [Рукопись]. № 267. – [Місце не визначено], [Дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21×13 см. – (Листи ; № 267).

263. **Орлов П.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от П. Орлова] [Рукопись]. № 268. – [Місце не визначено], [Дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 268).

264. **Орлова Елизавета Николаевна.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Е. Н. Орловой] [Рукопись]. № 62. – Москва, 8 ноября, 1899 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 27,3×21,8 см. – (Листи ; № 62).

265. **Орлова Елизавета Николаевна.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Е. Н. Орловой] [Рукопись]. № 59. – [Місце не визначено], 25 декабря, 1899 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 59).

266. **Орлова Елизавета Николаевна.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Е. Н. Орловой] [Рукопись]. № 103. – [Місце не визначено], 16 декабря, 1900 год. – 1 предмет (лист) ; 3 аркуші (12 сторінок) ; 20,3×12,8 см. – (Листи ; № 103).

267. **Орлова Елизавета Николаевна.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Е. Н. Орловой] [Рукопись]. № 119. – [Місце не визначено], 13 апреля, 1901 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 15,3×11 см. – (Листи ; № 119).

268. **Орлова Елизавета Николаевна.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Е. Н. Орловой] [Рукопись]. № 156. – Могилев-Подольский, 15 октября, 1902 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,3×13,4 см. – (Листи ; № 156)

269. **От студентов и дирекции КПИ.** [Письмо студентов и дирекции КПИ Л. М. Коноваловой, ноябрь 1906 г.] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 146. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

270. **Павловский А. Д.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Д. Павловського] [Рукопись]. № 239. – Киев, 10 ноября 1906 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 20,7×13,4 см. – (Листи ; № 239).

271. **Писаржевский Л. В.** [Письмо Л. В. Писаржевского М. И. Коновалову 10–15 марта 1904 г., Одесса] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев :

Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 140–141. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

272. **Писаржевский Л.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Л. Писаржевского] [Рукопись]. № 196. – Одесса, 19 марта, 1904 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 20,8×13,4 см. – (Листи ; № 196).

273. **Писаржевский Л.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Л. Писаржевского] [Рукопись]. № 195. – [Місце не визначено], 26 марта, 1904 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21×13,1 см. – (Листи ; № 195).

274. Те ж: **Писаржевский Л. В.** [Письмо Л. В. Писаржевского М. И. Коновалову от 26 марта 1904 г.] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 141. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

275. **Писаржевский Лев Владимирович.** 1874–1938. [Оригинал письма М. И. Коновалову от Л. В. Писаржевского] [Рукопись]. № 207. – [Місце не визначено], 2 августа, 1904 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21,1×13 см. – (Листи ; № 207).

276. Те ж: **Писаржевский Л. В.** [Письмо Л. В. Писаржевского М. И. Коновалову от 2 августа 1904 г.] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 142. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

277. **Писаржевский Л.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Л. Писаржевского] [Рукопись]. № 210. – [Місце не визначено], 30 августа, 1904 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 18×11,2 см. – (Листи ; № 210).

278. Те ж: **Писаржевский Л. В.** [Письмо Л. В. Писаржевского М. И. Коновалову от 30 августа 1904 г.] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 142–143. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

279. **Писаржевский Лев Владимирович.** 1874–1938. [Оригинал письма М. И. Коновалову от Л. В. Писаржевского] [Рукопись]. № 212. – [Місце не визначено], 3 октября, 1904 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 20,4×12,9 см. – (Листи ; № 212).

280. Те ж: **Писаржевский Л. В.** [Письмо Л. В. Писаржевского М. И. Коновалову от 3 октября 1904 г.] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 143–144. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

281. **Плотников Владимир Александрович.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. А. Плотникова] [Рукопись]. № 310. – Брянск, 15 апреля [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21,2×12,9 см. – (Листи ; № 310).

282. Те ж: **Плотников Владимир Александрович.** [Письмо В. А. Плотникова М. И. Коновалову от 15 апреля [1899 г.], Брянск] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 79–80. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

283. **Плотников Владимир Александрович.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. А. Плотникова] [Рукопись]. № 311. – Орел, 9 сентября [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 21,4×13,5 см. – (Листи ; № 311).

284. Те ж: **Плотников Владимир Александрович.** [Письмо В. А. Плотникова М. И. Коновалову от 9 сентября [1899 г.], Орел] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 80–81. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

285. **Подъяпольский П. П.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от П. П. Подъяпольского] [Рукопись]. № 61. – Саратов, 27 октября 1899 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 26,7×21,8 см. – (Листи ; № 61).

286. **Подъяпольский П. П.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от П. П. Подъяпольского] [Рукопись]. № 107. – Саратов, 1900 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21,8×17,4 см. – (Листи ; № 107).

287. **Подъяпольский П. П.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от П. П. Подъяпольского] [Рукопись]. № 114. – Москва, 10 марта 1901 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21×13,3 см. – (Листи ; № 114).

288. *Подъяпольский П. П.* [Оригинал письма М. И. Коновалову от П. П. Подъяпольского] [Рукопись]. № 120. – Чемизовка, 15 апреля 1901 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,1×13,6 см. – (Листи ; № 120).

289. *Подъяпольский П. П.* [Оригинал письма М. И. Коновалову от П. П. Подъяпольского] [Рукопись]. № 131. – Чемизовка, 15 ноября 1901 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 20,9×13,3 см. – (Листи ; № 131).

290. *Подъяпольский П. П.* [Оригинал письма М. И. Коновалову от П. П. Подъяпольского] [Рукопись]. № 137. – [Саратов], 24 января 1902 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 27,2×21,7 см. – (Листи ; № 137).

291. *Подъяпольский П. П.* [Оригинал письма М. И. Коновалову от П. П. Подъяпольского] [Рукопись]. № 158. – Саратов, 21 ноября 1902 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21×13,3 см. – (Листи ; № 158).

292. *Подъяпольский П. П.* [Оригинал письма М. И. Коновалову от П. П. Подъяпольского] [Рукопись]. № 165. – Москва, 29 марта 1903 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21,3×13,3 см. – (Листи ; № 165).

293. *Подъяпольский П. П.* [Оригинал письма М. И. Коновалову от П. П. Подъяпольского] [Рукопись]. № 167. – Москва, 10 апреля 1903 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21,2×13,1 см. – (Листи ; № 167).

294. *Подъяпольский П. П.* [Оригинал письма М. И. Коновалову от П. П. Подъяпольского] [Рукопись]. № 234. – [Місце не визначено], 27 октября 1905 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 234).

295. *Преображенский Виктор Иванович.* [Оригинал письма Коновалову Михаилу Ивановичу от В. И. Преображенского (Преображенский который умер в 1887 году, отравившись хлорным гидратом)] [Рукопись]. № 17. – [Місце не визначено], 5 декабря 1886 года. – 1 предмет (лист) ; 2 складені аркуші (5 сторінок) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 17).

296. *Простомолохов Николай.* [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Простомолохова] [Рукопись]. № 233. – [Місце не визначено], 24 июля, 1905 год. – 1 предмет (лист) ; 2 складених аркуші (5 сторінок) ; 21,2×13,5 см. – (Листи ; № 233).

297. *Прянишников Дмитрий Николаевич.* 1865–1948. [Оригинал письма М. И. Коновалову от Д. Н. Прянишникова] [Рукопись]. № 63. – [Місце не визначено], 14 ноября, 1899 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 20,8×13,1 см. – (Листи ; № 63).

298. Те ж: *Прянишников Дмитрий Николаевич.* [Письмо Д. Н. Прянишникова М. И. Коновалову от 14 ноября 1899 г., Петровское-Разумовское] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма

М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 86–88. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

299. **Прянишников Дмитрий Николаевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Д. Н. Прянишникова] [Рукопись]. № 123. – [Місце не визначено], 5 июня, 1901 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21,2×12,5 см. – (Листи ; № 123).

300. **Прянишников Дмитрий Николаевич.** [Письмо Д. Н. Прянишникова М. И. Коновалову от 5 июля 1901 г.] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 110–111. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

301. **Радбель С.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от С. Радбеля] [Рукопись]. № 255. – Киев, 2 декабря, 1906 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 18×11,5 см. – (Листи ; № 255).

302. **Рачинский Константин Александрович.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от К. А. Рачинского] [Рукопись]. № 43. – [Місце не визначено], 22 мая, 1896 год. – 1 предмет (лист) ; 3 складені аркуші (12 сторінок) ; 21×13,6 см. – (Листи ; № 43).

303. **Рачинский Константин Александрович.** [Письмо К. А. Рачинского М. И. Коновалову от 22 мая 1897 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в московский период его деятельности (1893–1899). – С. 70–71. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

304. **Рачинский Константин Александрович.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от К. А. Рачинского] [Рукопись]. № 57. – [Місце не визначено], 2 октября, 1899 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 28,5×22,5 см. – (Листи ; № 57).

305. Те ж: **Рачинский Константин Александрович.** [Письмо К. А. Рачинского М. И. Коновалову от 2 октября 1899 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 84. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

306. **Реформатский А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Реформатского] [Рукопись]. № 133. – [Місце не визначено], 1901 год. –

1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 133).

307. Те ж: **Реформатский А. Н.** [Письмо А. Н. Реформатского М. И. Коновалову, апрель 1901 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 107. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

308. **Реформатский А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Реформатского] [Рукопись]. № 312. – Москва, 20 октября [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 18,2×11,6 см. – (Листи ; № 312).

309. Те ж: **Реформатский А. Н.** [Письмо А. Н. Реформатского М. И. Коновалову от 20 октября 1905 г.] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 145. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

310. **Реформатский А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Реформатского] [Рукопись]. № 313. – [Місце не визначено], 5 декабря [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 18×11,5 см. – (Листи ; № 313).

311. Те ж: **Реформатский А. Н.** [Письмо А. Н. Реформатского М. И. Коновалову от 5 декабря 1905 г.] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 145–146. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

312. **Реформатский А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Реформатского] [Рукопись]. № 324. – Москва, [Дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21×13,3 см. – (Листи ; № 324).

313. **Реформатский А.** [Оригинал письма Л. М. Коноваловой от А. Реформатского] [Рукопись]. № 338. – [Місце не визначено], 21 декабря, 1906 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 18×11,5 см. – (Листи ; № 338).

314. Те ж: **Реформатский А. Н.** [Письмо А. Н. Реформатского Л. М. Коноваловой от 21 декабря 1906 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его

деятельности (1899–1906). – С. 147–148. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

315. **Романов Н. М.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. М. Романова] [Рукопись]. № 246. – Петербург, [17 августа] 1906 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складный аркуш (4 сторінки) ; 21×13 см. – (Листи ; № 246).

316. **Россолимо Александр Иванович.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. И. Россолимо] [Рукопись]. № 127. – Москва, 2 октября, 1901 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складный аркуш (3 сторінки) ; 21,9×13,5 см. – (Листи ; № 127).

317. **Ростовцев Семен Иванович.** 1861–1916. [Оригинал письма М. И. Коновалову от С. И. Ростовцева] [Рукопись]. № 68. – Москва, 27 ноября 1899 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складный аркуш (2 сторінки) ; 26,5×21,6 см. – (Листи ; № 68).

318. **Ростомян Ментор Никитич.** 1870–1932. [Оригинал письма М. И. Коновалову от М. Н. Ростомяна] [Рукопись]. № 49. – Баку, 9 марта, 1899 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складный аркуш (3 сторінки) ; 26,9×20,8 см. – (Листи ; № 49).

319. **Ростомян Ментор Никитич.** 1870–1932. [Оригинал письма М. И. Коновалову от М. Н. Ростомяна] [Рукопись]. № 51. – Баку, 1 апреля, 1899 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складный аркуш (2 сторінки) ; 26,8×21,4 см. – (Листи ; № 51).

320. **Сабанеев А. П.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. П. Сабанеева] [Рукопись]. № 143. – Калужская губерния, станция Ильинская, 20 мая, 1902 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складный аркуш (4 сторінки) ; 21,3×13,5 см. – (Листи ; № 143).

321. **Сабанеев А. П.** [Письмо А. П. Сабанеева М. И. Коновалову от 20 июня 1902 г., Калуга] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 120–121. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

322. **Савицкий Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Савицкого] [Рукопись]. № 173. – Киев, 24 мая 1903 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складный аркуш (2 сторінки) ; 27,9×22 см. – (Листи ; № 173)

323. **Салтыков Н.** [Оригинал письма Дмитрию Павловичу от Н. Салтыкова] [Рукопись]. № 337. – Лозанна, 21 августа, 1906 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складный аркуш (3 сторінки) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 337).

324. **Самсонов Василий.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Самсонова] [Рукопись]. № 226. – [Киев], 19 октября, 1905 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складный аркуш (1 сторінка) ; 20×12,3 см. – (Листи ; № 226).

325. **Сапожников Василий Васильевич.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Василия Васильевича Сапожникова] [Рукопись]. № 34. – Томск, сентябрь, 1893 год. – 1 предмет (лист) ; 2 складених аркуші (8 сторінок) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 34).

326. **Сафроньев Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Сафроньева] [Рукопись]. № 204. – [Місце не визначено], 18 [июня] 1904 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 21×13,4 см. – (Листи ; № 204).

327. **Совинский Василий.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Совинского] [Рукопись]. № 230. – Киев, 20 мая, 1905 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 21×13,4 см. – (Листи ; № 230).

328. **Соколов В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Соколова] [Рукопись]. № 58. – [Місце не визначено], 10 октября, 1899 год. – 1 предмет (лист) ; 2 складені аркуші (7 сторінок) ; 21,4×13,6 см. – (Листи ; № 58).

329. **Соколов В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Соколова] [Рукопись]. № 64. – [Місце не визначено], 21 ноября, 1899 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,1×13,6 см. – (Листи ; № 64).

330. **Соколов В. Д.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Д. Соколова] [Рукопись]. № 99. – Москва, 17 ноября, 1900 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 27,8×22 см. – (Листи ; № 99).

331. **Соколов В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Соколова] [Рукопись]. № 129. – [Місце не визначено], 7 ноября, 1901 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,3×13,5 см. – (Листи ; № 129).

332. **Соколов В. Д.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Д. Соколова] [Рукопись]. № 109. – Москва, 18 ноября, 1901 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21,8×13,6 см. – (Листи ; № 109).

333. **Соколов В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Соколова] [Рукопись]. № 152. – Баку, 4 июля, 1902 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 27,2×21,4 см. – (Листи ; № 152).

334. **Соколов В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Соколова] [Рукопись]. № 190. – Москва, 3 января, 1904 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 190).

335. **Соколов В. Д.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Д. Соколова] [Рукопись]. № 205. – Воскресенское, 1 июля, 1904 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 22×13,7 см. – (Листи ; № 205).

336. **Соколов В. Д.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Д. Соколова] [Рукопись]. № 214. – Москва, 30 октября, 1904 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 22×13,7 см. – (Листи ; № 214).

337. **Соколов В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Соколова] [Рукопись]. № 228. – Москва, 4 мая, 1905 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 22×13,5 см. – (Листи ; № 228).

338. **Соколов В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Соколова] [Рукопись]. № 237. – Москва, 7 января, 1906 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 27,3×22 см. – (Листи ; № 237).

339. **Соколов В. Д.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Д. Соколова] [Рукопись]. № 238. – Москва, 17 января, 1906 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (2 сторінки) ; 21,9×13,5 см. – (Листи ; № 238).

340. **Соколов В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Соколова] [Рукопись]. № 242. – Москва, 21 марта, 1906 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (2 сторінки) ; 27,3×21,7 см. – (Листи ; № 242).

341. **Соколов В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Соколова] [Рукопись]. № 244. – Москва, 24 апреля, 1906 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (2 сторінки) ; 21,9×13,5 см. – (Листи ; № 244).

342. **Соколов В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Соколова] [Рукопись]. № 254. – [Місце не визначено], 27 ноября, 1906 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (4 сторінки) ; 21×13 см. – (Листи ; № 254).

343. **Сперанский А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Сперанского] [Рукопись]. № 314. – Москва, [Дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (2 сторінки) ; 21,7×13,7 см. – (Листи ; № 314).

344. **Степанов Н. А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. А. Степанова] [Рукопись]. № 159. – Казань, 3 декабря, 1902 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (4 сторінки) ; 17,6×11 см. – (Листи ; № 159).

345. **Степанов Н. А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. А. Степанова] [Рукопись]. № 171. – Казань, 10 мая, 1903 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (2 сторінки) ; 21×13,3 см. – (Листи ; № 171).

346. **Тимофеев В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Тимофеева] [Рукопись]. № 315. – Харьков, 27 мая, [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 2 складеных аркуші (5 сторінок) ; 26,5×21,6 см. – (Листи ; № 315).

347. **Тимофеев В. Ф.** [Письмо В. Ф. Тимофеева М. И. Коновалову от 27 мая 1900 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 98–101. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

348. **Тищенко.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Тищенко] [Рукопись]. № 187. – С.-Петербург, 18 декабря 1903 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (4 сторінки) ; 21×13 см. – (Листи ; № 187).

349. **Тяжелов Н. В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. В. Тяжелова] [Рукопись]. № 186. – Белая Церковь, 15 декабря, 1903 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (2 сторінки) ; 21×13,3 см. – (Листи ; № 186).

350. **Умов Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Умова] [Рукопись]. № 87. – Москва, 2 мая 1900 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складеный аркуш (3 сторінки) ; 21×13,3 см.

351. Те ж: **Умов Н. А.** [Письмо Н. А. Умова М. И. Коновалову от 2 мая 1900 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 96. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

352. **Умов Н.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Н. Умова] [Рукопись]. № 316. – [Місце не визначено], 8 мая, [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21×13,3 см. – (Листи ; № 316).

353. Те ж: **Умов Н. А.** [Письмо Н. А. Умова М. И. Коновалову от 8 мая 1900 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 97. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

354. **Ушков Никонор.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Ушкова Никонора] [Рукопись]. № 253. – Винница, 17 ноября 1906 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 253).

355. **Фортунатов А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Фортунатова] [Рукопись]. № 256. – Петровское-Разумовское, 15 октября, 1902 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21,3×13,5 см. – (Листи ; № 256).

356. **Фортунатов А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Фортунатова] [Рукопись]. № 163. – Петровское-Разумовское, 13 января, 1903 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 21,2×13,2 см. – (Листи ; № 163).

357. Те ж: **Фортунатов А. Ф.** [Письмо А. Ф. Фортунатова М. И. Коновалову от 13 января 1903 г., Петровское-Разумовское] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 130. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

358. **Фортунатов А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Фортунатова] [Рукопись]. № 166. – Москва, 3 апреля, 1903 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 20,3×13 см. – (Листи ; № 166).

359. Те ж: **Фортунатов А. Ф.** [Письмо А. Ф. Фортунатова М. И. Коновалову от 3 апреля 1903 г., Петровское-Разумовское] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его

деятельности (1899–1906). – С. 130–131. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

360. **Фортуна́тов А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Фортунатова] [Рукопись]. № 170. – Петровское-Разумовское, 30 апреля, 1903 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуші (2 сторінки) ; 21×13,5 см. – (Листи ; № 170).

361. Те ж: **Фортуна́тов А. Ф.** [Письмо А. Ф. Фортунатова М. И. Коновалову от 30 апреля 1903 г., Москва, Петровское-Разумовское] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 131–132. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

362. **Фортуна́тов А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Фортунатова] [Рукопись]. № 181. – Петровское-Разумовское, 19 октября, 1903 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21,4×13,5 см. – (Листи ; № 181).

363. Те ж: **Фортуна́тов А. Ф.** [Письмо А. Ф. Фортунатова М. И. Коновалову от 19 октября 1903 г., Петровское-Разумовское] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 134–135. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

364. **Фортуна́тов А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Фортунатова] [Рукопись]. № 317. – [Місце не визначено], [дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 21,2×13,3 см. – (Листи ; № 317).

365. **Фортуна́тов А. Ф.** [Письмо А. Ф. Фортунатова М. И. Коновалову, без даты] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 135. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

366. **Циглер М.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от М. Циглера] [Рукопись]. № 91. – Харьков, 19 мая, 1900 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21,2×13,3 см. – (Листи ; № 91).

367. Те ж: **Циглер М. К.** [Письмо М. К. Циглера М. И. Коновалову от 19 мая 1900 г., Харьков] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма

М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 97–98. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

368. **Чичибабин Алексей Евгеньевич.** 1871–1945. [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Е. Чичибабина] [Рукопись]. № 294. – [Місце не визначено], 16 августа [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21×13 см. – (Листи ; № 294).

369. Те ж: **Чичибабин Алексей Евгеньевич.** [Письмо А. Е. Чичибабина М. И. Коновалову от 16 августа 1899 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 82. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

370. **Чичибабин Алексей Евгеньевич.** 1871–1945. [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Е. Чичибабина] [Рукопись]. № 295. – [Місце не визначено], 12 сентября [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21×13 см. – (Листи ; № 295).

371. Те ж: **Чичибабин Алексей Евгеньевич.** [Письмо А. Е. Чичибабина М. И. Коновалову от 12 сентября 1899 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 82–83. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

372. **Чичибабин Алексей Евгеньевич.** 1871–1945. [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Е. Чичибабина] [Рукопись]. № 292. – [Місце не визначено], 28 марта [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21,1×13,5 см. – (Листи ; № 292).

373. Те ж: **Чичибабин Алексей Евгеньевич.** [Письмо А. Е. Чичибабина М. И. Коновалову от 28 марта 1902 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 112–113. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

374. **Чичибабин Алексей Евгеньевич.** 1871–1945. [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Е. Чичибабина] [Рукопись]. № 293. – [Місце не визначено], [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21,2×13,5 см. – (Листи ; № 293).

375. **Чичибабин Алексей Евгеньевич.** [Письмо А. Е. Чичибабина М. И. Коновалову от 10 мая 1902 г., Москва] // Директор КПИ

М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 113. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

376. **Чичибабин Алексей Евгеньевич.** 1871–1945. [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Е. Чичибабина] [Рукопись]. № 296. – [Місце не визначено], 1 ноября [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21, 3×13,5 см. – (Листи ; № 296).

377. Те ж: **Чичибабин Алексей Евгеньевич.** [Письмо А. Е. Чичибабина М. И. Коновалову от 1 ноября 1902 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 123–124. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

378. **Чичибабин Алексей Евгеньевич.** 1871–1945. [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Е. Чичибабина] [Рукопись]. № 297. – [Місце не визначено], 28 ноября [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 2 складених аркуші (3 сторінки) ; 21,3×13,5 см. – (Листи ; № 297).

379. Те ж: **Чичибабин Алексей Евгеньевич.** [Письмо А. Е. Чичибабина М. И. Коновалову от 28 ноября 1902 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 124–126. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

380. **Чичибабин Алексей Евгеньевич.** 1871–1945. [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Е. Чичибабина] [Рукопись]. № 298. – [Місце не визначено], 12 декабря [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,3×13,5 см. – (Листи ; № 298).

381. Те ж: **Чичибабин Алексей Евгеньевич.** [Письмо А. Е. Чичибабина М. И. Коновалову от 12 декабря 1902 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 126–127. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

382. **Чичибабин Алексей Евгеньевич.** 1871–1945. [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Е. Чичибабина] [Рукопись]. № 299. – [Місце не визначено], 16 декабря [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21,3×13,5 см. – (Листи ; № 299).

383. Те ж: **Чичибабин Алексей Евгеньевич**. [Письмо А. Е. Чичибабина М. И. Коновалову от 16 декабря 1902 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 127–128. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

384. **Чичибабин Алексей Евгеньевич**. [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Е. Чичибабина] [Рукопись]. № 290. – [Місце не визначено], 28 января [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21,3×13,5 см. – (Листи ; № 290).

385. Те ж: **Чичибабин Алексей Евгеньевич**. [Письмо А. Е. Чичибабина М. И. Коновалову от 28 января 1903 г., Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 129. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

386. **Чичибабин Алексей Евгеньевич**. 1871–1945. [Оригинал письма М. И. Коновалова от А. Е. Чичибабина] [Рукопись]. № 291. – [Місце не визначено], 11 февраля [Рік не визначено]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 21,3×13,5 см. – (Листи ; № 291).

387. Те ж: **Чичибабин Алексей Евгеньевич**. [Письмо А. Е. Чичибабина М. И. Коновалову от 11 февраля [1903 г.], Москва] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 130. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

388. **Чичкин Александр Васильевич**. [Оригинал письма М. И. Коновалову от Александра Васильевича Чичкина] [Рукопись]. № 218. – Москва, 17 ноября 1904 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 27,2×21,5 см. – (Листи ; № 218).

389. **Шереметев В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Шереметева] [Рукопись]. № 318. – Москва, 19 августа, 1899 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 20,8×13,5 см. – (Листи ; № 318).

390. **Шереметев В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Шереметева] [Рукопись]. № 65. – [Місце не визначено], 22 ноября, 1899 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 21,9×13,5 см. – (Листи ; № 65).

391. **Шереметев В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Шереметева] [Рукопись]. № 104. – [Місце не визначено], 17 декабря,

1900 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21×13,2 см. – (Листи ; № 104).

392. **Шереметев В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Шереметева] [Рукопись]. № 142. – [Місце не визначено], 20 апреля, 1902 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (1 сторінка) ; 21,1×13,3 см. – (Листи ; № 142).

393. **Шереметев В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Шереметева] [Рукопись]. № 154. – [Місце не визначено], 1 октября, 1902 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21,2×13 см. – (Листи ; № 154).

394. **Шереметев В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Шереметева] [Рукопись]. № 168. – [Місце не визначено], 18 апреля, 1903 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,3×13,5 см. – (Листи ; № 168).

395. **Шереметев В.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от В. Шереметева] [Рукопись]. № 319. – Москва, 6 января [до 1906 год]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21,3×13,3 см. – (Листи ; № 319).

396. **Шишковский Б.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Б. Шишковского] [Рукопись]. № 250. – Киев, 12 ноября, 1906 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 16,9×12,8 см. – (Листи ; № 250).

397. **Яковкин Александр Александрович.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. А. Яковкина] [Рукопись]. № 55. – Янсо, Финляндия, 7 августа 1899 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 20,9×12,9 см. – (Листи ; № 55).

398. Те ж: **Яковкин Александр Александрович.** [Письмо А. А. Яковкина М. И. Коновалову от 7 августа 1899 г., Янсо, Финляндия] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 81. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

399. **Яковкин Александр Александрович.** [Письмо А. А. Яковкина М. И. Коновалову, июль-август 1900 г., Петербург] // Директор КПИ М. И. Коновалов : (к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 101–102. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

400. **Яковкин А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Яковкина] [Рукопись]. № 112. – [Місце не визначено], 10 февраля, 1901 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 20,7×12,8 см. – (Листи ; № 112).

401. Те ж: **Яковкин Александр Александрович** [Письмо А. А. Яковкина М. И. Коновалову от 10 февраля 1901 г.] // Директор КПИ М. И. Коновалов :

(к 150-летию со дня рождения) / О. И. Хоцяновский. – Киев : Випол, 2008. – Разд. : Письма М. И. Коновалову в киевский период его деятельности (1899–1906). – С. 106. – (Славные имена Киевского политехнического института). – Посвящается 110-летию Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт». 1898–2008. – ISBN 978-966-646-093-9.

402. **Яковкин А.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от А. Яковкина] [Рукопись]. № 344. – [Місце не визначено], [Дата не визначена]. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (3 сторінки) ; 20,8×12,9 см. – (Листи ; № 344).

403. **Яковлев Алексей.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Алексея Яковлева] [Рукопись]. № 219. – Москва, 28 января, 1904 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21,1×13,5 см. – (Листи ; № 219).

404. **Яковлев Алексей.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Алексея Яковлева] [Рукопись]. № 222. – Москва, 27 января, 1905 год. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (4 сторінки) ; 21,3×13,5 см. – (Листи ; № 222).

405. **Якубовский.** [Оригинал письма М. И. Коновалову от Якубовского] [Рукопись]. № 110. – Елизаветград, 24 января 1901 г. – 1 предмет (лист) ; 1 складений аркуш (2 сторінки) ; 21×13 см. – (Листи ; № 110).

Архівні матеріали

Матеріал розташовано у хронологічній послідовності

Державний архів м. Києва

Ф. 18-оц Київський політехнічний інститут. Оп. 1-оц.

1. Спр. 4. 84 арк.

Устав института, правила и проект правил испытаний на звания адъюнкта, прием на старшие курсы, поведение студентов, штатное расписание института : [1898 –1906 pp.].

2. Спр. 5. 49 арк.

Положение КПИ, примерный учебный план : [16 липня 1898 р. – 20 квітня 1900 р.].

3. Спр. 6. 157 арк.

Переписка с Киевским губернатором, губернским жандармским управлением и др. учреждениями об аресте студентов, участвовавших в уличной демонстрации, распространении в институте заграничного революционного журнала «Студент» и по др. вопросам : [26 березня 1903 р. – 4 вересня 1904 р.].

4. Спр. 9. 79 арк.

Правила приема лиц в институт. Переписка с Департаментом торговли и промышленности о порядке приема в институт, о надзоре за студентами и по другим вопросам : [3 листопада 1898 р. – 2 серпня 1905 р.].

5. Спр. 19. 57 арк.

Переписка с Учебным отделом Департамента таможенных сборов и мануфактур об участии преподавателей, командированных за границу, в Третьем международном конгрессе по прикладной химии : [3 липня 1898 р. – 21 липня 1899 р.].

6. Спр. 68а. 104 арк.

Учебные планы, программы, переписка с Киевским техническим железнодорожным училищем, Московским сельскохозяйственным институтом, учебным отделом Министерства финансов и о другой работе учебной части института : [28 листопада 1898 р. – 30 листопада 1904 р.].

7. Спр. 70. 86 арк.

Протоколы заседаний совета за 1899 год : [11 січня 1899 р. – 18 грудня 1899 р.].

8. Спр. 71. 46 арк.

Дело о разных сведениях : (краткий очерк В. Кирпичева о возникновении института) : [1899 р.].

9. Спр. 75. 111 арк.

Журналы комиссии по сооружению зданий Киевского политехнического института имп. Александра II : [1899 р.].

10. Спр. 79. 109 арк.

Отчет о работе института за 1899 год : [1900 р.].

11. *Спр. 86. 46 арк.*

Переписка с Полтавской губернской земской управой о передаче институту имени для устройства опытной фермы : [11 жовтня 1899 р. – 17 травня 1900 р.].

12. *Спр. 138. 88 арк.*

Выписка из журнала заседания совета, переписка с Учебным отделом Департамента таможенных сборов и мануфактур : [1 лютого 1899 р. – 28 грудня 1899 р.].

13. *Спр. 140. 31 арк.*

Прошения разных лиц о приеме на должность преподавателей : [12 квітня 1899 р. – 18 серпня 1908 р.].

14. *Спр. 144. 45 арк.*

Протоколы заседаний совета за 1900 год : [5 лютого 1900 р. – 16 грудня 1900 р.].

15. *Спр. 146. 138 арк.*

Журналы заседаний комиссии по сооружению зданий института за 1900 год : [3 лютого 1900 р. – 20 грудня 1900 р.].

16. *Спр. 156. 70 арк.*

Переписка с Министерством финансов, Черниговским областным судом и другими учреждениями о завещании институту имени «Затишье» дворянином Белецким-Носенко Е. П. : [25 лютого 1900 р. – 12 травня 1915 р.].

17. *Спр. 203. 94 арк.*

Протоколы заседаний совета за 1901 год : [3 лютого 1901 р. – 24 листопада 1901 р.].

18. *Спр. 204. 192 арк.*

Протоколы заседаний правления за 1901 год : [2 січня – 18 грудня 1901 р.].

19. *Спр. 251. 256 арк.*

Кондиции на производство работ, переписка с учебным отделом Министерства финансов и другие материалы об устройстве опытной сельскохозяйственной фермы и овчарни в имении «Затишье» : [21 квітня 1901 р. – 19 вересня 1913 р.].

20. *Спр. 271. 73 арк.*

Протоколы заседаний совета за 1902 год : [12 січня – 14 грудня 1902 р.].

Державний архів м. Києва

Ф. 18-оц Київський політехнічний інститут. Оп. 2-оц.

21. *Спр. 118. 275 арк.*

Дело служб директора Киевского политехнического института имп. Александра II Тайного советника Виктора Львовича Кирпичева.

Фотоматеріали

1. [Фотографія Михайла Івановича Коновалова]. – [1878?]. – 1 фотографія ; 20x15 см. – (Фотоматеріали ; № 180).
2. [Фотографія Михайла Івановича Коновалова]. – [1898?]. – 1 фотографія ; 20x14,8 см. – (Фотоматеріали ; № 19).
3. [Фотографія Михайла Івановича Коновалова]. – [1878?]. – 2 фотографії ; 6,8x5 см. – (Фотоматеріали ; № 20).
4. [Фотографія Михайла Івановича Коновалова]. – [1898?]. – 2 фотографії ; 7,2x5,4 см. – (Фотоматеріали ; № 21).
5. [Фотографія Михайла Івановича Коновалова]. – [1898?]. – 2 фотографії + 1 фотонегатив ; 5,9x5,5 см. – (Фотоматеріали ; № 22).
6. [Фотографія Михайла Івановича Коновалова]. – [1898?]. – 2 фотографії ; 9x6 см. – (Фотоматеріали ; № 23.).
7. [Фотографія похорону Михайла Івановича Коновалова]. – [1906]. – 1 фотографія в конверті ; 11,7x14,7 см. – (Фотоматеріали ; № 89).

Електронні ресурси

8. **Зображення** категорії «Альбом перших випускників хімічного відділення» [Електронний ресурс] // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». – Режим доступу: <https://kpi.ua/image/tid/45>. – Назва з екрана.

9. **Зображення** категорії «Збірка фотографій з альбому Кирпичова В. Л.» [Електронний ресурс] // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». – Режим доступу: <http://kpi.ua/gallery-kyrpychov-album> ; <http://kpi.ua/gallery-kyrpychov-album?page=1> ; <http://kpi.ua/image/tid/182> ; <https://kpi.ua/gallery-kyrpychov-album?page=0>. – Назва з екрана.

10. **Зображення** категорії «Історичні фотографії» [Електронний ресурс] // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». – Режим доступу: <http://kpi.ua/about/history/history-photo>. – Назва з екрана.

11. **КПІ** у 1902 [Електронний ресурс] : [фотоматеріали] // Державний політехнічний музей імені Бориса Патона. – Режим доступу: <https://museum.kpi.ua/kpi1902/> ; <http://museum.kpi.ua/lib/kpi/>. – Назва з екрана.

1902 рік

1902 рік. Корпуси КПІ на Брест-Литовському шосе.

1902 рік. Головний корпус КПІ.

1902 рік. Хімічний корпус КПІ

1902 рік. КПІ (їдальня).

1902 рік. Житлові будинки для професорів та асистентів КПІ

1902 рік. Студентський гуртожиток «Затиштя».

1902 рік. Теплиця КПІ і сад зі ставком

1902 рік. Теплиця всередині

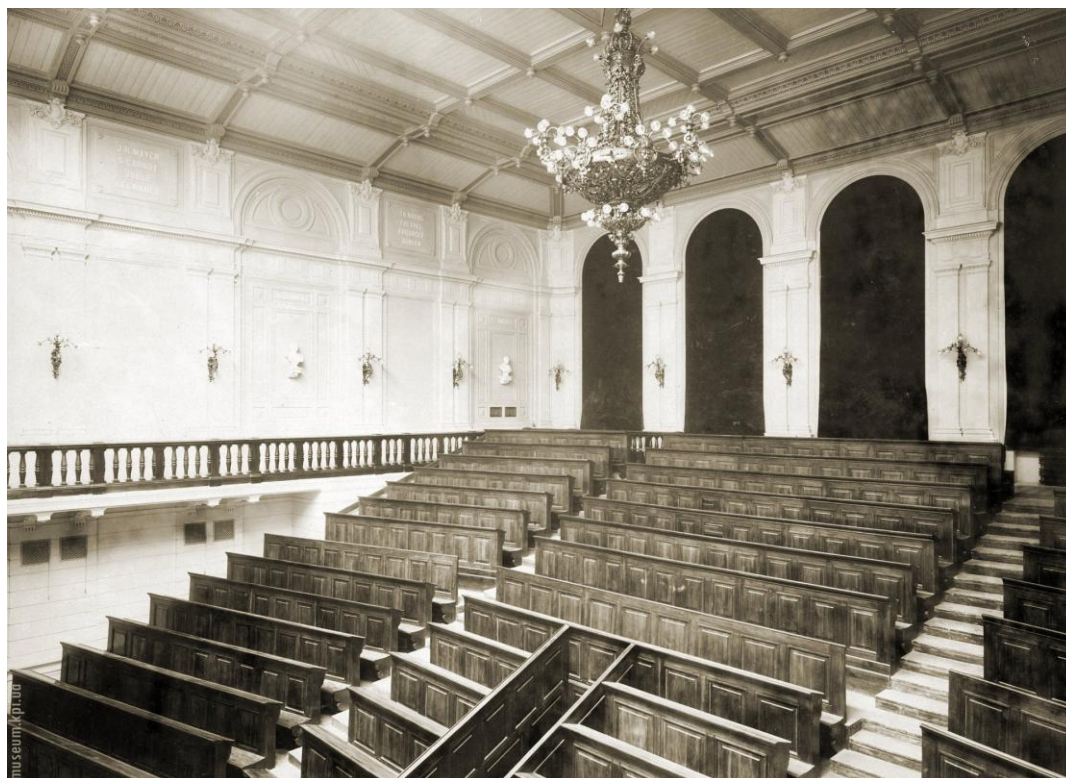
*1902 рік. Актова зала. Портрети імператорів на стінах
(нині зала засідань Вченої ради)*

1902 рік. Велика хімічна аудиторія

1902 рік. Велика фізична аудиторія

1902 рік. Велика математична аудиторія

1902 рік. Студентська читальня та бібліотека

1902 рік. Кабінет інспекції студентів

*1902 рік. Ботанічна лабораторія – вид бібліотечної кімнати,
яка використовувалась для спеціальної роботи*

*Ботанічна лабораторія: для практич. занять
по морфології та систематиці росл.*

1902 рік. Лабораторія зоотехніки і зоогігієни

1902 рік. Кабінет зоотехніки

1902 рік. Механічні майстерні та службові приміщення

1902 рік. Скотний двір КПП

*1902 рік. Випробувальна станція
сільськогосподарських машин і знарядь*

Метеорологическая станция.

1902 рік. Кабінет метеорології

Постройки икотія „Затишье“

Домъ управляющаго.

Постройки икотія „Затишье“

Конюшни.

1903 рік

*1903. Сторінка з Альбому перших випусників хімічного відділення.
Професори: В. Кирпичов, М. Коновалов,
С. Реформатський, В. Тимофєєв, О. Нечаєв*

*1903. Сторінка з Альбому перших випускників хімічного відділення.
Професори і викладачі хімічного відділення, серед яких:
О. Ступін, М. Тихвінський, В. Іжєвський, В. Шапошніков,
І. Жуков, О. Радциг*

*1903. Сторінка з Альбому перших випускників хімічного відділення.
Професори і викладачі, серед яких: Г. Прозоров, К. Зворикін,
О. Кобелев, Д. Рузський*

*1903. Сторінка з Альбому перших випусників хімічного відділення.
Професори і викладачі, серед яких: Є. Вотчал, Г. Де-Метц*

*1903. Сторінка з Альбому перших випусників хімічного відділення.
Студенти-випусники, серед яких М. Євдокимов, Г. Башкиров,
С. Сенчиковський, С. Леонідов, Хаїн Іцко*

1903. Сторінка з Альбому перших випускників хімічного відділення

1903. Сторінка з Альбому перших випускників хімічного відділення

1903 рік. Загальний вигляд КПІ

1903 рік. КПІ. Брест-Литовський проспект

1903 рік. Головний корпус КПІ.

1903 рік. Корпуси викладачів

1903 рік. Алея парку КПІ.

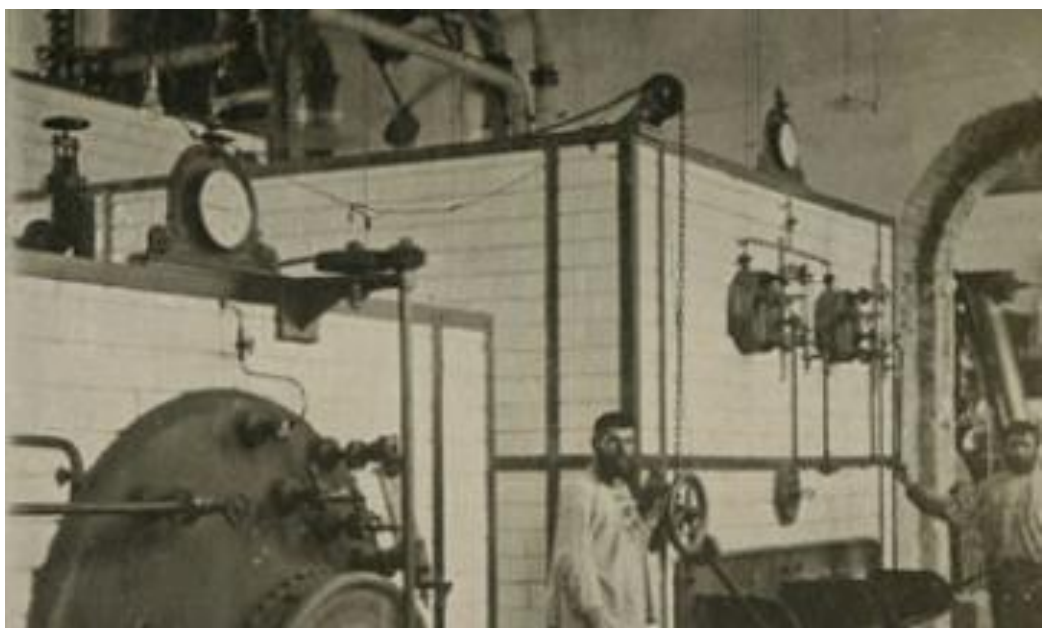
1903 рік. Хол головного корпусу КПІ

1903 рік. Головний корпус КПП.

1903 рік. Майстерня (Альбом перших випускників хімічного відділення КПП)

1903 рік. В майстерні

1903 рік. Лабораторія КПІ

1903 рік. Стенд КПІ

1903 р. Хімічний корпус КПІ

Вестибюль

Коридор 2-го поверху

Лабораторія кількісного аналізу

Лабораторія органічної хімії

Лабораторія фізико-хімії

Лабораторія технології мінеральних речовин

Лабораторія металургії

Лабораторія технології органічних речовин

Лабораторія технології сільськогосподарських виробництв

Лабораторія технології волокнистих та фарбуючих речовин

Велика хімічна аудиторія

Мала хімічна аудиторія

К.П.И.

ПРЕПОДАВАНІЕ ПРЕДМЕТОВЪ НА ХИМИЧЕСКОМЪ ОТДѢЛЕНІИ ЗА ПЕРІОДЪ

1898—1912 гг

ОБОЗНАЧЕНІЯ

КАФЕДРЫ
 НОРМАЛЬНО ЗАМѢЩЕННЫЯ. — " —
 ВРЕМЕННО
 ВАКАНТНЫЯ.
 ПРОФЕССОРСК. КАФ.: : ХИМИЧ. ОТДѢЛЕНІЯ. * ДРУГИХЪ ОТДѢЛЕНІЙ
 : ОБСЛУЖ. ДРУГІЯ ОТД. * ОБСЛУЖ. ВСѢХЪ ОТДѢЛЕНІЙ

КУРСЫ
 ОДНОСЕМЕСТРОВЫЕ
 НАРУШЕНН. СТУДЕНЧ. ВОПНЕН.
 ОТМѢНЕНН. ИЛИ НЕ ВВЕДЕНН.

ТАБЛИЦА І-ЛЕКЦІИ ОБЯЗАТ. ПРЕДМЕТОВЪ.

ПРЕДМЕТЫ	1899	1900	1901	02	03	04	05	06	07	08	09	1910	11	12
НЕОРГАНИЧ. ХИМІЯ														
ОРГАНИЧЕСК. ХИМ.														
ФИЗИЧЕСКАЯ ХИМ.														
ОБЩ. ХИМИЧ. ТЕХН.														
МЕТАЛЛУРГІЯ ОБЩ.														
СПЕЦ.														
МИНЕРАЛЬН. ОБЩ.														
СПЕЦ.														
КРАСИЛЬН. Т. ОБЩ.														
СПЕЦ.														
ОРГАНИЧ. ТЕХ. ОБЩ.														
СПЕЦ.														
ПИТАТЕЛЬН. ОБЩ.														
СПЕЦ.														
СОПРОТИВЛ. МАТ.														
ГРАФОСТАТИКА														
ПРИКЛАДН. МЕХАН.														
МЕХАНИЧ. ТЕХНОЛ.														
ГИДРАВЛИКА														
ЗАВОДСК. МЕХАН.														
ПАРОВЫЕ КОТЛЫ														
ЭЛЕКТРОТЕХНИКА														
АРХИТЕКТУРА														
СТРОИТЕЛЬН. ИСК.														
МАТЕМАТИКА														
МЕХАНИКА														
НАЧЕРТАТ. ГЕОМ.														
ФИЗИКА														
ТЕРМОДИНАМИКА														
МИНЕРАЛОГІЯ														
КРИСТАЛЛОГРАФ.														
БОТАНИКА														
БОГОСЛОВІЕ														
ПОЛИТИЧ. ЭКОНОМ.														

ПОЯСНЕНІЯ ВЪ ТЕКСТѢ

В. Кондратьев

Педагогічний колектив КПІ в 1900-ті

Іменний покажчик

*Посилання даються на номери бібліографічних записів
хронологічних покажчиків.*

(Література про життя і діяльність М. І. Коновалова)

- Андреев А. Ю. 323
Андреев И. А. 332, 338
Андрусев М. М. 226
Андрусева Е. М. 226
Андрусов Н. И. 125, 129
Арбузов А. Е. 153-3
Астрелін І. М. 246, 275, 320
- Бабич Е. П. 217
Бажан М. П. 208, 209, 227
Баландин А. А. 152-2
Барабаш С. І. 341, 342
Барский П. 55
Бедов Ю. А. 178
Бенатов Д. 261
Беников Д. С. 220, 224, 225, 225
Беркенгейм А. М. 112
Бесхмельніцина М. М. 314
Беляков Г. Ф. 243
Білик І. І. 263
Білявська О. С. 337
Блох М. А. 152, 153-2
Бобров В. С. 148
Болгов В. В. (Болгов В.) 281, 282, 293
Бондаровская Э. М. 179
Боярська Л. О. 299
Брокгауз Ф. А. 375
Бруй О. М. 341, 342
Брукс Б. Т. 178
Буз Л. В. (Буз Л.) 211, 220, 224
Бурд С. Е. 178
Быков Г. В. 167
- Василенко Є. С. 243
Ващенко К. І. 277
Вілков М. Ф. 243
Вовченко Г. Д. 157
Войнич-Сяноженцкий С. 127, 129

Волков В. А. 232, 241, 278
Вонский Е. В. 232, 241
Вормс А. Э. 116
Вотчал К. Ф. 138

Гаас 47
Гавриш С. А. 243
Галич П. Н. 178
Гандюхіна Л. Л. (Гандюхіна Л.) 265, 305, 317
Ганицкий И. 141, 142, 143
Гапченко М. Н. 217, 223
Гловацький М. Т. (Гловацкий М. Т.) 158, 159, 162, 164, 165, 169, 170–175, 292
Гнатовський В. І. (Гнатовський В., Гнатовский В. И.) 213, 217, 223
Гольдштейн Р. (Goldstein Richard Frank) 160
Голян-Нікольський А. Ю. (Голян-Никольский А. Ю.) 168, 215, 218, 220, 224, 225, 292
Горбунов А. В. 45
Горбунова М. И. 179
Горовський Ф. Я. 243
Гретер 270
Григорьян А. Т. 230
Гришай Г. Х. 277, 279
Гріффен Л. О. 276, 277, 279–282, 291, 292, 294, 297–299
Гунько Л. М. 344, 345

Данилевский В. В. 159, 166
Двірна К. П. 271
Де-Метц Г. Г. 63, 138
Демьянов Н. Я. 113, 128
Денисенко Г. І. (Денисенко Г. И.) 220, 345
Дзюба І. М. 333, 334
Дигас О. Д. (Дигас О.) 345, 352, 353
Дмитренко Г. 219
Дабатов Н. С. 160
Добровольський В. О. 280, 292
Добросердов Д. К. 137
Дригайло В. Г. (Дригайло В.) 265, 269, 319, 321
Дригайло С. В. 269
Думанський А. В. 299
Дяткин В. Л. 210

Ефрон І. А. 375

Жекулина А. В. 124, 129
Железняк М. Г. 333, 334
Жук В. Я. 217, 223
Жуковский С. Н. 29
Жуковський А. І. 333, 334

Забродина А. С. 176
Забродина К. С. 176
Завіновський М. Л. 243
Зайцева Е. А. 323
Згуровський М. З. (Згуровський М.) 243, 251, 254, 258, 260, 268, 281, 282, 285, 288, 289, 302, 315, 318, 331, 341, 342, 356–359, 360
Зелинский Н. Д. 152-2, 156
Зеркалов Д. В. 327-330
Зинин Н. Н. 226
Зубалій О. Д. 257
Зуєва С. 321

Иванченко Ф. К. 239
Исагулянц В. И. 160

Іванова О. В. 248
Іванченко Р. Г. 248
Іжевський В. П. (Іжевський В., Ижевский В. П.) 102, 103, 123, 129, 137, 146, 150
Ільченко М. Ю. (Ільченко М.) 243, 249–252, 268, 280–282, 290, 291, 302, 303, 325, 341, 342, 356–359

Каблуков И. А. 98, 128
Казанский Б. А. 152-2, 157
Калачев Н. М. 224
Калниболотський М. 212
Карпенко М. Ф. 243
Кикина З. В. 88, 115
Киричок О. П. 322
Киричук В. В. 243
Кирпичов В. Л. (Кирпичев В. Л.) 62, 138, 143, 186, 188, 230, 244, 290, 301, 303, 345
Киришбаум В. 51
Кнунянц И. Л. 210
Ковалинський В. 264
Козловский Н. 47
Кондрацкий 89
Кондрацкий П. П. 137

Коновалов М. І. (Коновалов М. И., Коновалов М.) 25, 27–29, 52–54, 64–66, 69, 70, 73, 76, 77, 82, 83, 86, 88–90, 93–96, 98–105, 107–127, 129, 133, 134, 137–139, 141, 143, 144, 145, 149, 150, 152, 153, 153-2, 153-2, 153-3, 156–159, 160, 161, 163, 169, 174, 175, 177–179, 180, 186, 188, 208–210, 214–216, 220–222, 226–233, 235–237, 239, 241, 243, 245–253, 259, 261, 269–273, 276–282, 284, 287, 290, 292–294, 297–299, 301–303, 305–313, 316, 321–323, 325–327, 329, 332–334, 337, 338, 341, 342, 344–345, 347, 348, 353–356, 362, 369–376, 379, 381.

Константинов В. О. (Константинов В.) 245, 249–251, 268, 280–282, 286, 291, 333, 334

Контюх Ю. В. 314

Корсаков В. О. 263

Корчак-Новицкий Н. Т. 72, 78, 85, 90, 91, 95

Кости́лева С. О. 336, 337, 339, 340

Котельников А. П. 66, 181

Короткий В. А. 272

Корсунский М. Г. 137

Красуцький П. О. 246

Крепка Л. 266

Криванек 270

Крупа О. А. 246

Кузнецов В. И. 232, 241

Кузнецова Г. И. 232, 241

Куликова М. В. 278

Кульженко С. В. 61, 63, 64, 65, 66, 69, 70, 82, 83, 99, 101, 104, 105, 107, 119, 120, 129, 133

Куртц С. С. 178

Кушнеров И. Н. 137, 138, 140, 141, 143

Куц Е. М. 179

Лапюк А. Ф. 271

Лебедев Е. В. 178

Ленгник Ф. В. 192, 193

Лисенко С. І. 314

Литвинко А. С. 345

Лиховодов В. І. 252, 281, 282, 302

Лиховодова О. В. 252, 302

Лихолат О. В. 276

Ліберт Н. Є. 354

Лось Ф. Е. 179

Лубенец Л. Г. 217, 223

Лук'янов О. В. 248

Любомудрова А. Л. 252, 302

Малінкін І. В. 251
 Мамедалиев Ю. Г. 161
 Маневский 89
 Манолов К. 233
 Марковников В. В. 29, 55, 98, 157, 216, 226, 233, 272
 Машков П. В. 248
 Мельник Я. 290
 Менделеев Д. И. 164, 165, 189, 190
 Меншуткин Н. А. 214
 Меркушев М. 59, 60
 Миколаєнко В. М. 271
 Милова А. И. 179
 Минаев В. И. 137
 Митропольский А. Ю. 313
 Можаровський М. С. (Можаровский Н. С.) 217, 223, 243
 Молчанов В. І. 263
 Москаленко Ю. Н. 248
 Мошинська К. С. (Мошинська К.) 259, 303, 341, 342
 Мусабеков Ю. С. 177, 216
 Мусієнко І. В. 298

Навашин С. Г. 124, 129
 Наметкин С. С. 152-2
 Нейланд О. Я. 238
 Никулина Е. П. 229
 Новиков Б. В. 243

Обремский В. А. 143
 Оноприенко М. В. 313
 Оноприєнко В. І. (Оноприенко В. И.) 239, 240, 253, 313, 324
 Орлов 89
 Орлов Н. Н. 137
 Орлов П. П. 28, 29

Павлова Т. 255
 Паламарчук Н. І. 243, 314
 Пасічник В. А. 358
 Перелигіна Л. С. 280
 Петренко М. 316, 329
 Петров Г. 12
 Пивнева А. А. 179
 Пилипчук О. Я. 352
 Писаненко Д. А. 217
 Писаревська Н. В. 341, 342
 Писаржевський Л. В. 139

Пітов В. І. 243
Плате А. Ф. 157
Плыгунов А. С. 179, 215
Подолук І. М. 248
Позняк П. 234
Пономарев И. Ф. 137, 143
Пономаренко Л. П. 345
Попов М. Н. 98
Примаков С. П. 247
Прохоров А. М. 221
Прянишников Д. Н. 128
Пугач В. Т. 179

Радциг А. 144
Ракітша Г. І. 243
Ралко А. В. 217, 223
Раскин Н. М. 233
Реформатский А. Н. 98, 110, 128
Реформатский С. Н. 66, 104, 105, 122, 129, 138
Рибаков М. О. 273, 274
Рудевич В. В. 29

Сабонеев А. П. 128
Савчук Л. В. 243
Сарбей В. Г. 231
Свѣнтославський А. В. 296
Свідерський В. А. 246
Сергиенко С. Р. 178
Сеченов И. М. 106
Сидоренко О. О. 257
Скопенко В. В. 272
Скринський О. В. 263
Слезкин П. Р. 66
Сліпенький Р. Я. 243
Слободян Л. Р. 280
Смолій В. А. 324
Соколов В. Д. 117
Соколовская З. К. 235, 236
Соловьев Ю. И. 214
Софронов В. 262
Старосельский П. И. 214
Статюха Г. О. 246
Степаненко О. М. 246
Степаненко Т. Н. 243
Степанова М. В. (Степанова М.) 335, 336

Стефанович Д. Л. (Стефанович Д., Stefanowycz D.) 273, 274, 325,
 348–351, 355, 356–359
 Стеценко О. В. 228
 Сторчеус В. М. 251
 Сытин И. Д. 108, 109

Табенська Т. В. 272
 Таланчук П. М. 224, 243
 Тараненко В. П. 243
 Татарчук В. В. 356, 357
 Таценко Г. К. 58
 Тетерина М. П. 178
 Теумін С. 147
 Тимофеев В. Ф. 65, 66, 121, 129, 138, 185
 Титова О. М. 291
 Тімірязєв К. А. 151
 Ткаченко С. С. 298
 Топчиев А. В. 156
 Трегубов Е. А. 217, 223
 Тютюнник В. М. 233

Федосова І. В. 326
 Фещенко-Чоповский И. А. 137
 Фіалков Ю. Я. (Фиалков Ю. Я.) 223, 246
 Фигуровский Н. А. 161, 229
 Фортунатов А. Ф. 128
 Фролова М. П. 102

Ховрич С. М. (Ховрич С. Н.) 276, 284, 294, 295, 297, 303, 304,
 314
 Хомяк 89
 Хоцянівський О. Й. (Хоцянівський О., Хоцяновский О. И.) 247,
 286, 301, 306–312, 329
 Храмов Ю. А. 237

Циганок Б. А. 243
 Цимбал Ю. В. 272
 Цыганков Д. А. 323

Чвірук В. П. 246
 Чеканов А. А. 230
 Чернега Д. Ф. 277
 Черненко Н. В. 179
 Черняк А. Я. 216
 Чижевський М. П. 279

Чиженко І. М. 243
 Чирвінський М. П. (Чирвинский Н. П.) 186, 203, 290, 313
 Чичибабин А. Е. 111
 Чобіток В. О. 243

 Шапиро 89
 Шапошников В. Г. 137, 140
 Шереметевская А. Н. 114, 134
 Шеховцов В. І. 243, 248
 Шиндлер К. Г. 182
 Шмерлинг Л. 178
 Штокало Й. З. 215
 Шутько О. П. 246, 247

 Щербань Т. А. 237, 239, 240
 Щербина В. 256
 Щербина С. Н. 126, 129

 Эвентова М. С. 157
 Эллис К. (Ellis Carleton) 152-2

 Юдіна Н. 267
 Юрченко Г. Д. 179
 Юрченко О. Г. 246, 280

 Якименко Ю. І. 243
 Яковлев С. П. 96, 100
 Янковий В. В. (Янковий В., Jankowyj W.) 275, 283, 289, 300, 322, 325, 330, 348–351, 355
 Яншин А. Л. 229, 230, 235

(Бібліографія праць М. І. Коновалова)

Айхенвальд Ю. И. 100
 Алексин А. В. 34
 Андржейкович 97
 Арнольди В. 79

 Баландин И. А. 79
 Белкин А. С. 28, 69, 76, 79, 100, 101, 104, 126, 134, 136

 Варминг Е. 79
 Васильев А. В. 94

Вернер М. А. 101
 Виноградов П. Г. 69, 76, 79, 101, 126
 Войнич-Сяноженский С. 125, 137

Ганч М. А. 101
 Генерозов А. В. 92, 94
 Гизель Ф. 104
 Голенкин М. 79
 Гриньяр 96, 115, 135
 Гуревич Г. И. 105
 Гуревич Х. 120

Демьянов Н. Я. 69, 136
 Добровольский С. (Добровольский Ст.) 122, 123
 Дрентельн Н. С. 28, 69, 136

Егоров И. 43

Жук К. Н. 105

Зелинский С. С. 100

Ижевский В. П. (Ischewsky W.) 49, 50, 105

Кизеветтер А. А. 134
 Кикина З. В. 30, 87, 101
 Комаровский А. С. 110, 142, 143
 Крукс Вилльям 92
 Кук Дж. П. 34
 Кульженко С. В. 102, 137
 Кушнерев И. Н. 47, 53, 62

Ладенбург 125, 137

Мамонтов А. И. 73
 Маневский Н. 107
 Марковников В. В. 114, 124
 Меркушев М. 86, 91, 93
 Миллер К. 97, 135
 Милюков П. Н. 100, 104
 Муравьев Ф. С. 5

Никитин 29
 Новгородцев П. И. 100

Орлов 112
Оствальд Вильгельм 94

Писаржевский Л. В. 110
Плотников В. А. 60–62

Рамсэй 134
Распопов Е. П. 110
Ремсен А. (Ремсен Айра) 28, 69, 76, 126, 136
Роджерс Артур Кенион 100

Сенчиковский 113
Скрябин Н. П. 105
Соколов В. Д. 100
Сытин И. Д. 28, 34, 69, 76, 92, 100, 101, 104, 126, 134, 136

Тимченко 135
Тредвел В. Д. 142, 143
Тредвелл Ф. 110, 142, 143

Финогеев 89
Фотиев 97
Фридель 20, 25, 43, 44

Чичибабин А. Е. 104
Чичкин 31
Чупров А. И. 100

Яцевич М. Г. (Яцевич) 102, 103, 121

Наукове видання

Укладачі:

Мошинська Катерина Степанівна
Хмара Валентина Юріївна

МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ
КОНОВАЛОВ

Біобібліографічний покажчик

Автор вступного слова

Згуровський Михайло Захарович

Комп'ютерне верстання

А. М. Мушницького

За редакцією укладачів

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Свідоцтво про державну реєстрацію: серія ДК № 5354 від 25.05.2017 р.
просп. Берестейський, 37,
м. Київ, 03056

Підп. до друку 22.12.2023. Формат 60×84¹/₁₆. Папір офс. Гарнітура Times.
Спосіб друку – електрографічний. Ум. друк. арк. 12,02. Обл.-вид. арк. 11,94. Наклад 25 пр.
Поз. 23-8-003. Зам. № 23-087.

Видавництво «Політехніка» КПІ ім. Ігоря Сікорського
вул. Політехнічна, 14, корп. 15
03056, м. Київ
тел. (044) 204-81-78